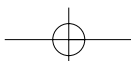
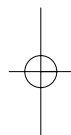
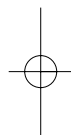
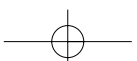
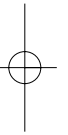
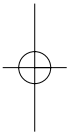

Kicsi Csilla
ÓVÓ NÉNI - NÉGY FÖLDRÉSZEN

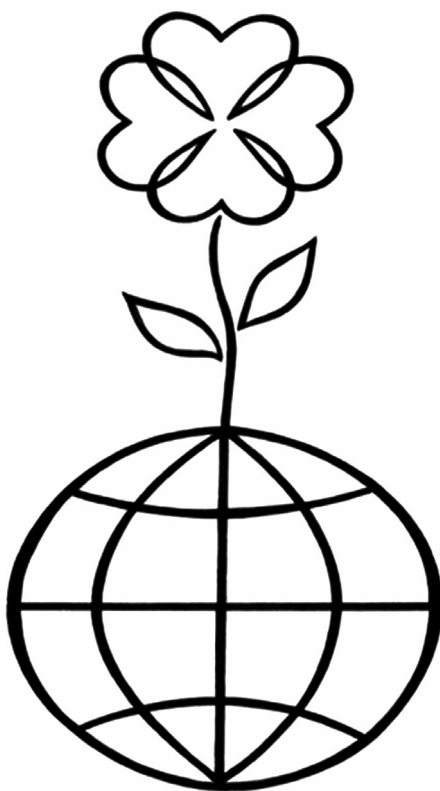

Kicsi Csilla

ÓVÓ NÉNI négy földrészen

Egy kora gyermekkori nevelő pályafutáskönyve

Gerhardus Kiadó * Szeged, 2022

A könyv megjelenésének erkölcsi és anyagi támogatói:

Gál Ferenc Egyetem

Magyar Művészeti Akadémia

Alapítvány a Közjóért

Kanadai Magyar Diaszpóra Közössége

Ausztráliai Magyar Diaszpóra Közössége

Ausztráliai Magyar Pedagógusok Egyesülete

Nemzetpolitikai Államtitkárság

© Kicsi Csilla, 2022

© Gerhardus Kiadó, 2022

grafika © Simon András, 2022

OLVASÁS ELŐTTI GONDOLATOK ÉS ÖSZTÖNZŐ AJÁNLÁS KICSI CSILLA „ÓVÓ NÉNI – NÉGY FÖLDRÉSZEN” CÍMŰ KÖNYVÉHEZ

Az Emberré válásról szóló értelmezésekben számosan vitatkoztak azon, hogy a Gyermekből Emberré növekedés során milyen fejlődés szükséges, mi által válnak társadalmi lényre a felnövekvő generációk egyes tagjai. Számosan állították, hogy a családi környezet a szülők, testvérek hatása örök érvényű, de számos bizonyíték szól amellett is, hogy minden ember egyedi késztetéseket, adottságokat, hajlamokat örököl.

A modern ipari társadalom viszont ezek mellé általános érvényűen, kötelező jelleggel behelyezte az intézményes nevelést is kora gyermekkortól felnőtt korig, ami bármilyen is, szintén kitörölhetetlen emlékeket ad a személyiség fejlődéséhez.

Tudjuk, minél általánosabbak az emberi tapasztalatok, annál nehezebb másoknak beilleszteni azokat saját életükbe. Viszont egyetemes érzékenység, vágy sőt kíváncsiság hajt bennünket más emberek személyes élettörténeti narratíváinak megismerésére, illetve befogadására.

Az itt kézbe vett könyvet ezért is nehéz letenni. Minden ember életútja igazi regény, csak nem mindenki képes azt mesélő módon közreadni. Kicsi Csilla személyes és szakmai életútja minden szempontból lenyűgöző!

Mesébe illő, honnan indul, és hová érkezik. Hosszú az út, amit bejár, de sorai mögött megpillanthatjuk azt a hidat – a hidat az ismert és az ismeretlen között –, amin mindig képes át- és átjárni. Az egyedi helyzetekre adott megoldásai, válaszai az erkölcsi fejlődés olyan mérföldköveit jelentik, amelyekből az olvasó is nemesebbé válhat lelkiileg. A kora gyermekkori nevelés pedagógiai kérdéseire képes volt minden környezeti tényező között a legjobbat, gyermekre figyelő érzékeny környezetet alkotni, melyben az érzelmi támasznyújtással kezdődnek a változások.

A szerző példás erényei közé sorolható – mely a könyv értékét növeli – a nézőpont és szempontváltás képessége. A folyamatokat megértve képes olyan mikro-mozzanatokat elevenné tenni, melyben az olvasó maga is keresi a saját válaszát.

Műfajában nehéz lenne besorolni az írást, mert életrajzi elemekre épül, életvitel-családi tanácsadás, társadalomrajz, de pedagógiai fejlesztő és módszertani tréninghelyzetek leírása, valamint a vezetői modell értelmezése egyaránt

OLVASÁS ELŐTTI GONDOLATOK ÉS ÖSZTÖNZŐ AJÁNLÁS

szerepel a folyamatok leírásában. Külön fordulatossá teszi a történetek egy részét, hogy egy letűnt korszak, központi irányítású, politikailag egysíkúan dominált társadalmi környezetében (ún. proletárdiktatúrában) is maximalizálni tudta a kondíciókat. Ezen tapasztalatok mai fénybe helyezése új gondolatokat generálhat a gondolkodó emberek számára.

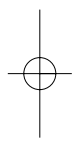
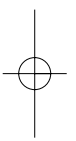
Kívánom minden olvasónak ezt a lélekemelő és nemesítő attitűdöt, mely Kicsi Csillát átnavigálta az élet hektikus fordulatain, munkahelyein, s amitől még jobban csillog a jelen is!

Dr. Pálfi Sándor

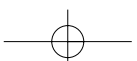
I. FEJEZET

AZ ELEVE ELRENDELTELT PÁLYAVÁLASZTÁS

Simon András: Az egyéniség születése

ÖNÉLETRAJZI MORZSÁK

A naptár 1978 augusztusát mutatta. A szolnoki négy évfolyamos Varga Katalin Gimnázium tanuló, köztük osztálytársaim is nyári szünidejüket élvezték, míg én szigorú szaktanári bizottság előtt matematika-pótvizsgát tettem a harmadik osztályos anyagból. „Görbül!” Az egyestől ötösig terjedő osztályozó skálán kettessel átcsúsztam! Az eredmény feljogosított arra, hogy a következő tanévben folytathassam tanulmányaimat. Öntudatosan nyugtáztam magamban, hogy elégséges osztályzatom az érettségi vizsgára való felkészülést jelenti.

Nagy önbizalommal néztem a jövőbe! Gondolataimban cikázott: „Nem akarok én matematikatanár lenni, az óvónői hivatást szeretném választani, hiszen ahhoz – amint ezt gimnáziumi osztályfőnökömmel, Pintér Margittal is megvitattuk – a képességeim adottak!”

Szolnok, ahol egy ideje éltem, idegen volt számomra. Az alföldi tanyavilágból érkezve, kakuktkojásként kerültem az elit gimnáziumba három „H”-s, azaz halmozottan hátrányos helyzetű tanulóként. A Városi Tanács biztosított évente négyezer forintot, hogy gimnáziumban tanulhassak. A kor szellemében személyem gazdagította a statisztikát. Bizonyítanom kellett, hogy a város anyagi támogatásával, mint tehetséges, de családi helyzetemet tekintve hátránnyal küzdő gyermek, az esélyegyenlőség jegyében szárnyalok tanulmányaimban. Általános megmérettetésemet illetően azonban be kell vallanom, hogy időről időre könnyűnek találtattam. A város pénzübeli segítsége nem javított eleget esélyeimen. Kizárólag az anyagi támogatás nem zárható ki az egyént az alapvető hátrányokból.

Mentorom, osztályfőnököm, Pintér Margit tanárnő külön figyelt rám. Szeretett, sajnált. Gondolom, néha púp voltam a hátán, de modern szóval kifejezve: „életvezetőm” volt. Amikor kellett, kemény és kijózanító mondatokat intézett hozzám, ugyanakkor sokszor éreztem és láttam biztató, szeretettől sugárzó tekintetét is.

A gimnáziumi éveimben a magánéletem kínokkal volt telítve, így az emlékeket nehezen idézem föl.

A matematika-pótvizsga után tanárnőmmel eldöntöttük, hogy nem jelentkezem a Pető Intézetbe, ahol mozgáskorlátozott gyermekek fejlesztésével foglalkoztak az intézményből kikerülő konduktorok. Bevallom, engem azért csábított a jelentkezés lehetősége, mert annak idején ott nem volt tantárgyi felvételi vizsga. Osztályfőnökömmel egybehangzó állásfoglalásunk alapján elhatároztam, hogy óvónő leszek. Az öntudatosság magas fokát véltem felfedezni magamban, de ma már látom, inkább a természetes ösztönösség sugallta, hogy gyermeknevelő legyek.

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

Eszembe sem jutott, hogy tulajdonképpen még magam is gyermeklány voltam. Helyette elmémben az ősi tradíció lüktetett. A pusztában, ahonnan származom, teljesen megszokott és elfogadott volt, hogy a lányok korán értek meg a család-alapításra. Tizenhét esztendővel a vállamon a hagyományok tükrében készen voltam én is a felnőtt életre. Évszázados hagyományként élt, hogy a hajadonok fiatalon férjhez mentek. A házasságban beteljesedtek az anyaság gyönyörűséges áldásával, majd zárt közösségben éltek mindennapjaikat addig a napig, míg végül koporsójukat a temető csendje elnyelte.

Az idő nagyon lassan érlelte a női nem emancipációját az alföldi pusztában, de a változások szele némileg már érezhető volt néhányunk életében. Bevallom, azon a pótvizsgás napon ezt még egyáltalán nem éreztem. A városokban viszont, ahol főleg az értelmiségi családok gyermekei tanultak elit gimnáziumokban, már markánsan előrevetítődött a tudatos jövőkép, mely ellentmondott a korai családalapításnak. Helyette a karrierépítés volt a cél, immár a leányok számára is.

Érzéseim kavalkádjában összezavarodottan csapódtam a tanyasi lét füstös emlékeitől a gimnáziumi kudarc batyujáig. Lelkületem és gondolataim cikázását azonban felülírta a bennem feszülő vágy, miszerint szabadon, türelmetlenségemből fakadóan viszont azonnal mindent el akartam érni az életemben. Mindent, aminek tartalmi töltését fel sem fogtam. A „*minden*” zavaros forgatagként lebegett elmémben és lelkemben. Markánsan éreztem, hogy megfogalmazott szabadság-vágyam nem felel meg az akkori társadalmi gyakorlatnak. Tanulni, vezetővé válni egy jó vállalatnál vagy a szocialista munkaspártban? – Nem!

Mit akarok csinálni, hogyan akarok élni? Lelkemben és gondolataimban egyszerre lüktető zavarodottságot éreztem. Nem értettem a nyugati világ felénk, kelet-európaiak felé küldött üzenetrendszerét, miszerint mi csupán a szovjetek szolgálói vagyunk. Igaz ez? Nyiladozó értelmemmel nem láttam tisztán a társadalomra jellemző összefüggéseket. Nem tudtam megfogalmazni a kérdést: lehetséges-e, hogy a sorsom csak jelkép? Ha mi a szovjet munkáshatalom követői és kiszolgálói vagyunk, elképzelhető, hogy a rendszertől kapott lehetőségek nem nekem, azaz nem személyes tehetségemnek szólnak?

Feltételezhető-e, hogy a segítségnyújtás célirányosan egy szocialista nézeteket valló, rendszert építő ember személyiségformálását támogatja?

*

Születésnapomat, október 23-át félelmetes dátumként tartották számon abban az időben. A hivatalos, akkori történelemtanítás alapján egy csúfos ellenforradalom kirobbanásának évfordulóját jelképezte a nap. Nemzetem fele mindeközben

a szabadság viharát ünnepelte ebben a dátumban. Az egyik tábor az ellenforradalom tényét vallotta, míg mások titokban egy dicsőséges, de vérbe fojtott forradalom kezdetét kötötték október 23-hoz.

„Nincs szabadság, így aztán nincs okunk ünneplésre.” – Ezt a mondatot nagyapám ismételte, akinek meggyőződése volt, hogy a születésnap dátumához egy reményteljes forradalom kezdete társul, amely rövid időn belül a törekeny szabadság elvesztésével zárult. Ennek ellenére nagyapám töretlenül hitte, hogy egyszer visszatér a dicsőséges nap. Következtesen vallotta, hogy amíg az 1956-os forradalom szellemisége nem győz, addig nincs ünneplés. Döntése értelmében ez alól az én születésnapom megünneplése sem képezett kivételt, így hát tortám sem lehetett. Nem érdekelt a politika, mégis háborogtam, hogy éveken keresztül nem volt születésnap tortám, vagyis „kalács”, ahogyan a pusztában neveztek minden édességet.

Évente irigykedve majszoltam a tejszínhabos málnás tortaszeletet Katinka születésnapján, aki a gyógyszerészék leánykája és egyben a falusi iskolában osztálytársam volt. Az ő szülei soha nem beszéltek szabadságról, nem hallgattak Szabad Európa rádiót, de tortát minden évben készítettek Katinkának nyári születésnapjára. Margó néni, aki náluk volt házvezetőnő, szinte loholva jött hozzánk a tanyára a kora nyári hőségben a friss tejszínért, hogy aztán azt kemény habbá verve Katinka tortájához adja. Hosszú ideig meggyőződésem volt, hogy az ő családja sokkal jobban szereti Katinkát, mint engem az enyém. Később, éveim számának növekedésével, az öntudat magas fokát érezve, elérkezettnek láttam az időt: tortát akartam, és egyben vágyaim megvalósítását. Mindenképpen óvónő akartam lenni. Az sem érdekelt, hogy a pedagógus társadalom alján jegyezték az óvodás korú gyermekeket nevelőket. Akkor még nem nevezettek óvodapedagógusnak! Tudtommal egyetlen fiatal férfi vett részt ebben az időben felsőfokú óvóképzésben, Pálfi Sándor, aki azóta a szakmához kapcsolódó területen egyetemi tanszékvezető tanár.

Vágyaimmal felvértezve vergődtem a valóság és az elképzelt jövő „*mindent akarok*” állapota között.

*

Ez idő tájt csatlakoztam az ejtőernyős klubhoz, ahová leányokat is toboroztak. Valamiben én is ki akartam tűnni kortársaim közül; így érthető volt a jelentkezésem. Félttem, minden egyes ejtőernyős ugrásba „belehaltam” gondolatban, majd újjászülettem lélekben. Eleinte az ugrások alkalmával akkor realizáltam, hogy életben vagyok, amikor az ejtőernyő 72 négyzetméteres kupolája végre kinyílt fölöttem. Később, a földet érés biztonságában természetesen már nagyon büszke voltam

I. AZ ELEVE ELRENDELT PÁLYAVÁLASZTÁS

magamra. Önkovácsolt dicsfényben fürödtem akkor is, amikor néhány alkalommal célugróként vakmerő elszántsággal, „lesz, ami lesz” alapon kivettem magam a repülőgépből. A célugró egy rang birtokosa volt, aki az ejtőernyősök közül először hagyta el a repülőgépet. Követőim az első ugrásukat végrehajtó tizennyolc esztendőös fiúk voltak, akik kötelező sorkatonai szolgálat teljesítésére kaptak felkészítést. A katonajelölteket parancsnokuk azzal lelkesítette, hogy ha egy fiatalabb lány képes a nagy tetre, vagyis az ugrásra, ők is legyenek bátrak!

A szerelem ekkortájt köszöntött be az életembe. A pilóta magas, csinos ember volt, kedvesen viccelt mindannyiunkkal. Egy alkalommal öntudatosan elé álltam, és közöltem vele, hogy szerelmes vagyok belé. Ő meglepődve nézett rám. Kedvesen elmosolyodott. „Kislány! Pontosan kétszer annyi idős vagyok, mint Te, két gyermekem van, és feleségem!”

Óriási vehemenciával tört rám a szégyen és a megalázottsággal párosult önsajnálát, de miután kisírtam magam, hazaindultam, s tudtam, a jövőm csak most kezdődik el.

*

Óvónő leszek. Szabad elhatározásomból, s ez elé immár semmi nem gördíthet akadályt. Úgy éreztem, még az sem térítene el céloim megvalósításától, ha például matematikából országos tanulmányi versenyt nyernék. Döntöttem, óvónőként leszek boldog és szabad. Nevelni fogom a gyárban, irodákban, egyetemeken dolgozó édesanyák gyermekeit..., és szolgálom a hazámat.

Aztán egy pillanat töredékében hirtelen belém nyilallt az ellenérvelés súlya. – Ez a szabadság? – Homlokom ereiben éreztem szívem dobogását, majd, mint egy hipnózisban révedező ember előtt, látóteremben megjelent nagyanyám arcképe. Nagyszülőm, aki most a képzelet síkján jött felém, a valóságban csupán pár hete távozott az élők sorából. Félelmetes tisztasággal hallottam a hangját: „Legyél okos, gyermekem, soha ne add el a lelked! Emlékezz, a pokolban vagy, ha elválasztod magadat a mi Urunktól Istenünktől”.

Ordítani akartam: – Elegem van! Miért mondja ezt nekem, pont most és itt? – de ő olyan hirtelenséggel tűnt el, mint amilyenel az időnélküliség ösvényén korábban megjelent.

Később, hosszú évek múlva kristályosodott ki elmémbe az idevonatkozó ideológiai összezavarodottság értelmezése. Akkor, tizenévesként mindennél fontosabb volt számomra, hogy akár a társadalmi valóság görbe tükrébe kapaszkodva is kövessem álmodom megvalósítását, vagyis: óvónő legyek.

A KEZDET

AMIKOR 17. ESZTENDŐS ÓVODAI DADUS NÉNIKÉNT MEGFOGALMAZTAM NEVELÉSI HITVALLÁSOM ALAPJAIT: „GYÉMÁNT GYERMEKBŐL BRILIÁNS FELNÖTTÉ VÁLNI”

A szeptember esős szomorúsággal érkezett, mert anyám újra betegséggel küzdött. Egyértelművé vált, hogy családom támogatása érdekében mint legidősebb gyermeknek dolgoznom kell. Hangulatomat az is befolyásolta, hogy kínzó vágyat éreztem a gimnázium után. Hiányoztak az osztálytársaim, Margit tanárnő, s bármennyire nevetséges, még a matematikaórák is.

A realitás sikerét nem tudtam kellően értékelni, pedig tényleg csodaszamba menően alakultak a dolgok körülöttem. A hatályos törvények értelmében egyéves munkaviszonnyal kellett annak a személynek rendelkeznie, aki dolgozók esti gimnáziumában akarta tanulmányait folytatni. Ehhez képest – volt iskolám igazgatójának és osztályfőnököm közbenjárásának köszönhetően – külön engedéllyel, azonnal folytathattam az érettségi vizsgára felkészítő negyedik osztályt az esti gimnáziumban. Munkahelyet is találtam. Az óvodák abban az időben közigazgatás szempontjából az általános iskolákhoz tartoztak. Egy új óvoda – nevezzük itt Sárga Kacsák Óvodájának – beindításában vehettem részt. Tizenhét évesen, szakképzettség nélküli óvodai dajka, vagyis dadus néni lettem. Munkavégzésem gerincét ekkor főleg az intézmény takarítása jelentette az építkezési munkálatok befejezése után. Az óvoda hivatalos megnyitásáig ebédidőben az intézményt üzemeltető iskola konyháján mosogattam. Szeptember harmadik hetére aztán elérkezett az idő, gyermekeket fogadtunk a Sárga Kacsák Óvodájában. Mint minden bölcsődés és óvodás gyermekeket nevelő intézmény az országban, reggel hat órától este hat óráig tartottunk nyitva. Az óvodai dajkák heti váltásban, két műszakban dolgoztak: reggel hat órától délután kettőig, majd a következő héten délelőtt tizenegy órától este hét óráig. Gyakorta jelentett egyik-másik kolléganő beteget, így többször előfordult a dupla műszak, vagyis reggel hat órától este hétig benn voltam a munkahelyen. Igen, csalódott voltam, és nagyon nehéz munkahelynek éreztem első óvodámat. A műszakok után este tíz óráig be kellett üljek a gimnáziumi iskolapadba. Az óvodai dajka fizetése 1500 forint volt havonta, túlórákkal alkalmanként egy közép fokú végzettségű óvónő bérét is megközelítette.

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

Nem akartam közép fokú iskolát, azaz csupán szakközépiskolát végzett óvónő lenni. Főiskolára akartam menni, elvégre én érettségizni fogok, nyugtáztam. Ezt gyakran hangoztatva küzdöttem helyemért a hierarchikus, női irigységekkel és intrikákkal megterhelt munkahelyi közösségben.

A gyermekekkel nagyon kevés időt tölthettem együtt. A hatalmas, nyolc csoportszobát magába foglaló intézményben takarítottam, mostam, vasaltam.

Érdekes volt érezni, ahogyan a valóság próbálta az álmaimat rombolni. Az óvónők többsége nem tűnt elhivatott, őszinte embernek. Ezt például abban tudtam lemérni, hogy gyakorta álltak az udvaron kupacban, és pletykálgodtak, míg a rájuk bízott gyermekek parttalan szabadságot színlelve rohángáltak, vagy öncélúan szerveződtek csoportokba. Egyszer megkérdeztem egy tapasztaltabb óvónőt, hogy miért nem játszanak a gyerekekkel? – A gyermek majd kitalálja, mit akar, nem kell irányítani! – hangzott a válasz. Azóta is gondolkodom rajta, forradalmi volt-e, vagy lustaságából fakadt a szakképzettség „mintaképe” ez irányú állásfoglalása.

Az óvodákat az állami központi irányítás gépezete igazgatta, s mint említettem, szervezetileg és gazdaságilag az általános iskolákhoz tartoztak. A nevelési, oktatási tervet az 1971-ben kiadott, hivatalos „Az óvodai nevelés programja” című könyv fogalmazta meg, melynek betartása a hatályos tanügyigazgatási törvényekkel együtt minden intézményi dolgozó számára kötelező volt. A központilag meghatározott és ellenőrzött program kevés teret engedett az önálló útkeresőknek, de feltétlenül gyermekközpontúbb volt, mint elődje, az 1957-ben életbe lépő „Nevelőmunka az óvodában”, amely még ellentmondást nem tűrően követte a szovjet szocialista gyermeknevelési pedagógiai elveket, természetesen politikai alapokon.

Az óvónőképzést az oktatáspolitikai csupán 1959-ben emelte felsőfokú tanulmányi szintre. Az országban négy olyan intézményt hoztak létre, ahová jelentkezéseket csak sikeres érettségi vizsga után fogadtak el. A felsőfokú képzés eredményességét dicsérte, hogy a magasabb szintű tanulmányaikat befejező óvónők érezhetően igényt formáltak pedagógiai szabadságuk megteremtésére. Nem jelenthetett ez teljes reformot, de az évek múlásával egyfajta szemléletváltozást indított el a szakmaiság terén. A régi rend képviselői azonban gyakorta erőből küzdöttek kőbe véssett elveik érvényesítéséért. Az 1970-es évek végén, sőt később is, esetenként még jelen volt a bizonytalanságból fakadó megoldatlanság érzése az óvodákban. Ilyen volt például a családi környezet fontosságának hangsúlyozása a gyermekek nevelésében. Az óvodások különböző társadalmi rétegből érkeztek. Az esélyegyenlőséget még az 1971. évi óvodai program is abban az esetben látta biztosítottnak, ha a gyermek készségeinek, képességeinek fejlődéséért az óvónő felel; igaz, annyit elismert, hogy a szakember nevelőmunkája

csak a család támogatásával lehet sikeres. Ösztönösen éreztem, ez így nem jó. Később tanulmányaim és tapasztalatom alapján igazolást nyertem, de akkor egy szakképzetlen, még érettségi vizsgával sem rendelkező dadus szájából nagyképűnek hangzottak „bírálataim” a nagyon „okos” és mindent tudó óvó nénik előtt.

A különböző társadalmi sorban élő családok a felszínen egyenlők voltak, politikával többnyire nem foglalkoztak, legalábbis nyilvánosan. Az intézményes nevelés feladata a szocialista eszméknek megfelelő személyiségformálás és -fejlesztés volt. Az oktatáspolitikai alapelvei megkövetelték, hogy ideológiai szempontból a pedagógusok teljes mértékben feleljenek a gyermek személyiségének fejlődéséért.

Az intézményvezetők többsége kínosan ügyelt a „politikamentes” politika érvényesítésére. Ennek következményeit pontosan fejezi ki az úgynevezett „kettős nevelés” fogalma: a családok egy része ugyanis más értékek szerint nevelte gyermekét, mint azt az állami intézményekben tették. Jó példa erre, hogy főleg vidéken, de városokban is, ahol generációk éltek együtt, az idősebbek őrizték az 1956-os forradalom (akkor ellenforradalom) szívet tépő emlékeit, s a lángot természetesen a fiatalabbak számára kívánták átadni. Az óvodáskorú gyermek passzív hallgatónaként vett részt a felnőttek beszélgetésében, majd aztán saját érettségi szintjének megfelelően érvényesítette játékában a hallottakat.

Egy alkalommal udvari játék során lettem figyelmes arra, amikor egy nagycsoportos, hatéves gyermek cibálta, rángatta társát, és azt mondta „Gyere, megmentelek! Nem fogsz a komcsik börtönében megrothadni!”. Jó, hogy az óvó nénik távolabb és háttal álltak, nem hallották a gyermeket. Dadus néniként, gyermekfelügyeletre rendelték az udvarra, így lehettem tanúja ennek a jelenetnek. Magamhoz szólítottam a fiút, és csendesen mondtam neki: – Tudod, Karcsika, amit otthon hallasz, nem kell az oviban elmondani vagy eljátszani! – Nem kérdeztem a gyermeket, hol hallotta, kitől, hiszen még/már 1978 őszét írtuk naptárjainkban!

A karácsony megünneplésének kérdése szintén izgalmas témakör volt. A közel ezeréves kereszténységen alapuló hagyományok szétzúzása Magyarországon áthághatatlan akadálnak minősült, annak ellenére, hogy az óvónőknek a szocialista embereszmény ezirányú formálása szigorú munkaköri kötelességük volt. Az ünnep szakrális jellegéről egyáltalán nem lehetett állást foglalni, illetve azt csírájában üldözni kellett, amennyiben megjelent a gyermekek társas érintkezési formáiban kommunikációjuk során.

Az óvodák működési rendjét kötelező érvénnyel tisztelték a családok. A nyitva tartásra vonatkozóan például soha nem fordult elő, hogy valamelyik szülő késett, és este hat óra után jött gyermekéért. A gyámhatóság közbelépésétől mindenki rettegett, ezért minden szülő megoldotta gyermeke óvodából történő hazavitelét.

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

A családokkal történő kommunikáció nagyon formális volt ebben az időben. A szülő külön engedély és váltócipő nélkül be sem léphetett a csoportszobába. Az óvónők legtöbb esetben csak a negatív közlésekkel fordultak a szülőkhöz. Mint például: „Hát..., anyuka..., Petike nem viselkedett nagyon jól ma..., mert... hangoskodott ebéd közben.” – Szomorú, hogy az ilyen ostoba, mindenkor a nevelő gyengességét tükröző megjegyzések aztán sok esetben a gyermek otthoni büntetését vonták maguk után. Az évenként egyszeri családlátogatások kisebbfajta vendégséggé fajultak, ahol a családok versenyt űztek abból, ki mivel kínálja meg az óvó néniket. Az óvónők aztán pletykaszinten kibeszélték a családokat, esetenként a gyermekek füle hallatára.

Már akkor, óvodai dadusként kialakult bennem az az erkölcsi szabály, amit később fiatalabb kollégáimnak is igyekeztem átadni: soha ne mondjunk semmit a gyermekek előtt, ami nem rájuk tartozik! Vigyázzunk! Amennyiben az adott téma megértése vagy a hallottak feldolgozása meghaladja a gyermekek fejlettségi szintjét, rombolunk vele.

Mosolygunk, persze, de mégis hányszor elkövetjük ezt a súlyos hibát! Nagyon sok negatív tapasztalat ért a Sárga Kacsák Óvodájában, de szeretném megjegyezni: távol áll tőlem az általánosítás. Hittem akkor, s töretlenül hiszem ma is, hogy a legtöbb gyermekneveléssel foglalkozó ember lelke nagyon szép, hiszen anélkül nem lehet helyállni ezen a pályán.

Mindenesetre bennem abban az időben dadusként fogalmazódott meg annak a hitvallásnak az alapja, amely az elmúlt negyven esztendőben éltetett, erőt adott, és pályán tartott.

Azóta hiszem, hogy ezen a világon minden gyermek olyan, mint egy különleges gyémánt. A család áldásként kapja ezt a csodálatosan szikrázó gyémántot, vagyis a gyermeket. A család tagjai határtalan szeretettel és következetességgel kezdik formázni gyémántjukat, hogy csillogása a legtündöklőbb legyen a kerek világon. Amikor az idő megérett, a család szakemberekkel együtt, közös felelősséggel dolgozik tovább a nevelés-oktatás folyamatában, hogy a *gyémánt gyermek* egyedi, értékes *briliáns személyiséggé* váljon.

Hivatásomban eltöltött éveim során, bővülő tapasztalataimra alapozva a következőkkel egészítettem ki a gyermeknevelésről megfogalmazott hitvallásomat: amikor a család megtisztel, és beenged gyermeke személyiségformálásába, nekem mint pedagógusnak alázattal és tudásom legjavával kell szolgálnom a gyémánt gyermekből *briliáns személyiséggé* válás folyamatát.

Ezek a gondolatok születtek meg bennem abban a világban, ahol magam is szinte gyermekként küzdöttem a család szerepének érvényesítéséért.

*

Az idő repült, 1979 tavasza egy szempillantás alatt érkezett szikrázó, vidám nap-sütéssel és lelket tápláló virágok illatával. Az érettségi vizsga akadályait könnyen vettem a dolgozók esti iskolájában. Boldogan csatlakoztam a Varga Katalin Gimnázium ballagási ünnepségéhez, ahová meghívást kaptam volt osztálytársaimtól. Különleges, nem mindennapi volt a kapcsolatunk. Ők védett, társadalmilag stabil családokból jöttek, klasszikus értelemben nem küzdöttek a mindennapi kenyér megteremtéséért, hiszen szüleik biztosítottak nekik minden feltételt a tanuláshoz. Az én életem annyiban különbözött sorsuktól, hogy kicsit korábban kényszerültem a felnőtté válás küszöbét átlépni, amely akkor engem büszkeséggel töltött el. Szabad akartam lenni, és mindent el akartam érni egyedül, amit nekik családi segítséggel sikerült. Az öntudatos önállóságba vetett bizodalمام ellenére viszont ösztönösen és eltökélten hittem a család támogató, személyiséget csiszoló szerepében, amely fogantatástól a koporsóig tart.

Egyik osztálytársam édesanyja városi óvodavezető volt, s mellette óvodai felügyelői feladatokat is ellátott. A tinta még meg sem száradt az érettségi bizonyítványomon, amikor Márta alkalmazott engem képesítés nélküli óvónőként az általa vezetett intézményben. A nap, amikor először így szólított egy gyermek: – „óvó néni” –, örökre a szívembe vésődött. Úgy éreztem, mint amikor egy vándor megérkezik egy friss vízzel zubogó forráshoz. Tudja az ember, hosszú út áll még előtte, de a friss víz olyan erőt ad neki az út további részéhez, hogy azon szinte száguldani képes.

Irma, aki a mentorom lett, csupán néhány évvel volt idősebb, mint én. Főiskolát (felsőfokú óvónőképzőt) végzett óvónőként sok bölcs gyakorlati mesterfogásra megtanított az óvodai gyermeknevelés fortélyai közül. Tudta, előttem állnak még a tapasztalatszerzés vaskos évei, de szeretettel és nagy szakmai elkötelezettséggel vezetett be fontos gyakorlati ismeretekbe. Például: séta alkalmával az óvónő mindig a járda külső felén halad úgy, hogy kinyújtott karjával mintegy „védő kart” biztosít a gyermekeknek. Nyilván a felnőtteknek, szülőknek ez természetes, de nekem, a 18. évét taposó gyakorló, óvónői hivatásra felkészülő fiatalnak ez fontos és megtanulandó szabály volt a gyermekek testi épségének megóvása szempontjából.

Azt is Irmától hallottam először, hogy milyen fontos a gyermekkel az ő szemmagasságából beszélni – főiskolán ezt akkor még nem tanították. A felnőtt leguggol vagy lehajol a társalgás közben, s nem a gyermek kap izomgörcsöt, amint nyakát mereven felfelé kénytelen tartani a beszélgetés folyamán. Irma hívta fel a figyelmem először a helyes és tiszta artikulációra a szavak kiejtése során, valamint az egyszerű, rövid, a gyermek életkorának megfelelő szómagyarázat fontosságára. A szavak értelmezésének különösen a népmesék olvasása, előadása alkalmával van szerepe. A gyermekeknek meg kell ismerniük a tájjellegű szavakat, kifejezéseket ahhoz, hogy a meséket értő élvezettel fogadják. Irma kristálytisztnak énekelt. Mély tónusú

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

beszédhangja ellenére angyalian csengő szoprán hangzással tolmácsolta az óvodás gyermekdalokat a kicsinyeknek, természetesen neveltjei hangmagasságához igazodva. Ennek fontosságát később, ének-zene tanárom szintén állandóan hangsúlyozta, de Irma volt az első óvónő, akitől ezt gyakorlatban megtanulhattam.

Nem most hallják először fiatal kollégáim, hogy az óvodapedagógusnak kötelessége a rábízott gyermekek hangmagasságának megfelelően énekelni az óvodai foglalkozások során. Szomorú élmény, különösen Kodály Zoltán hazájában, amikor egy dörmögő, mély hangú óvó nénit hallunk énekelni, akit gyermekcsoportja ártatlan hűséggel követ a „zenei” élményszerzésben.

A bábjáték gyermekekre gyakorolt hatását is Irma vezetésével élhettem át gyakorlatban először. Tökéletesen vezette a mai szakmai kifejezéssel meghatározható projektalapú nevelés foglalkozásait. Erre a nyári hónapok kiváló lehetőséget szolgáltatottak, hiszen a tanév/nevelési év június elején lezárult. Irma az óvodai napirendet nagyon rugalmasan kezelte, mindenre volt időnk. Sokat gondoltam erre később is, amikor óvó néniként csoportomban versenyt futottam az idővel, hogy a kötelező foglalkozást befejezve, a gyermeki tapasztalásoknak teret engedve, maradjon idő a játékba ágyazott tanulásra.

Irmával mindösszesen két hónapot dolgoztam együtt a főiskola kezdéséig, de szakmai pályafutásom meghatározó, motiváló alakjává vált. Hosszú évekkel később boldogan hívtam meg őt egy tengerentúli szakmai tapasztalatscere-látogatásra, ahol a régi emlékek felelevenítése mellett személyes életünk barátságát is megpecsételtük, immár örökre.

TANULMÁNYOK

AVAGY „LEHETEK-E ÓVÓ NÉNI?”

A felsőfokú óvónőképzőbe, mint korábban említettem, sikeres érettségi bizonyítvány bemutatásával nyílt alkalom a jelentkezésre. Alapkövetelményként szigorú tantárgyi magyar- és történelem-, valamint alkalmassági vizsga után lehetett hallgatóként bekerülni az intézménybe.

Mint korábban megjegyeztem, férfiak nem, vagy elvétve jelentkeztek óvó(nő)nek, illetve értelemszerűen óvónak, hiszen akkor még nem használták az óvodapedagógus megnevezést. Úgy értesültem, 1980-ban Pálfi Sándor oklevelébe írták be először, hogy „óvodapedagógus”.

A magyar nyelv és irodalom, valamint a történelem szóbeli felvételi vizsgán eldőlt, hogy a pályázó rendelkezik-e megfelelő kommunikációs készséggel. Tisztán, artikuláltan beszéli-e páratlanul szép magyar nyelvünket, valamint rendelkezik-e a középiskolában megtanult, ide vonatkozó tananyag tudástárával.

1979-ben a Szarvasi Óvónőképző Intézet alkalmassági vizsgái félelmetesek voltak, legalábbis számomra.

Általános iskolás korom óta félelemmel töltött el a tornaórákon tantervi követelményben előírt rúd-, illetve kötélmászás. Természetesen ez a mozgáselem szerepelt az óvónőképző fizikai alkalmassági vizsgájának sorában. Általánosan jól edzett óvónőjelöltként képes voltam ugyan majmok által megirigyelhető gyorsasággal felmászni a függőlegesen rögzített rúdon és kötélén, de valahogy mindig félelemmel töltött el, hogy visszacsúszom. Ennek ellenére a fizikai alkalmassági vizsgát könnyen teljesítettem, így felbátorodva, kellő önbizalom birtokában jelentkeztem az ének-zenei alkalmassági megmérettetésre.

Bátorságom akkor szállt az inamba, amikor az ajtón megláttam a vizsgáztató tanár nevét: Istenesné Forrai Mária. Nekem a félelmet a Forrai családnév jelentette. Tudtam, a tanárnő nemcsak névrokona, hanem unokatestvére Magyarország közismert és nagyra becsült zenepedagógusának, Forrai Katalinnak, akinek neve említésére mindenki tisztelet áradt szét, kicsit a tudósoktól való félelemmel vegyítve.

Forrai Katalin tanárnő, akiről még később szólok, magának a világhírű mesternek, Kodály Zoltánnak volt tanítványa, zeneileg tehát a „forrásból” merített közvetlenül erőt, hogy a bölcsődés és óvodás gyermekek ének-zenei nevelésének, oktatásának intézményes formáját megteremtse hazánkban.

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

– Jó napot kívánok, Csilla – válaszolt Forrai Mária tanárnő tiszteletteljes üdvözlésemre, amint a terembe léptem. Nagyon meglepődtem ezen a közvetlen stíluson, hiszen nem volt gyakori, hogy a hallgatókat, különösen a hallgatójelölteket tanáraik azonnal a keresztnévükön szólítsák.

A tanárnő a zongoránál ült, gondoltam, most azonnal szolmizációs gyakorlattal kezdünk, ami abból állt volna, hogy ő lejátszik egy számomra elképzelhetően, sőt biztosan ismeretlen dallamot, amit nekem hangjegyek használatával el kell énekelnem. Várakozásom ellenére nem kezdett játszani, helyette kedvesen, mosolyogva rám nézett, és kérdést intézett hozzám:

– Óvónő szeretne lenni, Csilla, igaz?

– Igen. – Válaszoltam röviden, meglepettségemet erőltetetten leplezve. (Miért kérdezi ezt, ezért vagyok itt – gondoltam.)

– Ön szerint, Csilla, melyik életszakaszban kell kezdeni a zenei nevelést?

– hangzott a célirányos kérdés. A válaszadás lehetősége teljes önbizalommal töltött el, hiszen erre készültem. Azonnal idézni kezdtem Kodály Zoltántól azt a híres beszédét, amelyet 1951-ben egy gyermeknap ünnepségen mondott el:

– „Harmadéve Párizsban részt kellett vennem egy, a művészeti nevelést tárgyaló nemzetközi konferencián. Arra a kérdésre, hogy mikor kezdődjék a gyermek zenei nevelése, azt találtam felelni: Kilenc hónappal a gyermek születése előtt.

Első percben tréfára vették, de később igazat adtak. Az anya nem csak testét adja gyermekének, lelkét is a magáéból építi fel. Ha az anya alkoholista, ez rányomja bélyegét a gyermekre. Ha pedig zenei alkoholista – így nevezném, aki csak rossz, selejtes zenével él – okvetlenül meglátszik a gyermekben.

Ezért ma még tovább mennék: nem is a gyermek: az anya születése előtt kilenc hónappal kezdődik a gyermek zenei nevelése”¹

– Így igaz, Csilla – kezdte mondandóját tanárnőm, majd azzal folytatta, szeretné, ha a saját, megtapasztalt élményem osztanám meg vele a felvetett témában.

– A tanyavilág, ahonnan származom, az alföldi pusztában lelhető. Egyszerű, iskolázatlan földművelő emberek otthona. A lélek tisztasága és a becsületbe vetett hitük adja erkölcsi tartásukat. Őrzik hagyományaikát, méltóságuk átörökítése utódjaiknak életük meghatározó küldetése. Így van ez a zenei élettel is, mert a tanyavilágnak sajátos és tiszta forrásból táplálkozó zenetára volt évszázadokon át.

Amikor egy *élet*, egy gyermek megfogant édesanyja méhében, pár hét múlva bejárta a hír, az „áldás” híre a közösséget. A tanyavilág népe összegyülekezett,

¹ Kodály Zoltán: Gyermeknap beszéd. 1951. In: *A zene mindenkié*. Zeneműkiadó, Budapest, 1975, 216.

s egy vasárnapi templomi istendicséret után „nótát” választottak a még anyaméhben fejlődő személynek. A nóta abból a gyűjteményből került elő, amelyről, bár soha senki papírra nem jegyezte, mégis mindenki tudta, kihez tartozott. A nótatárba olyan nóták kerültek, amelyek csak akkor énekeltek, ha néhai tulajdonosukra emlékeztek. Az elhunytak nótáit az élők lelkükben, emlékezetükben tovább éltették az évek során. A nóta az emlékek tárházából, a nótatárból akkor indult újra útra, ha azt egy új életnek adták át, a *megfogant gyermeknek*. A megörökölt „nóta”, rendszerint egy tájegységre jellemző népdal volt, amely tulajdonosát szinte fogantatása pillanatától a koporsóig kísért.

Öreg bábaasszonyok elbeszélése nyomán tudjuk, hogy gyakran a szülés levezetése közben is dúdolták, énekeltek a vajúdó asszonyoknak a nótájukat. Hittek benne, hogy ezzel segítik a testi fájdalmak lelki nyugalommá történő átalakulását. A keresztelőkön, esküvőkön és az élet fontosabb eseményein csakúgy énekeltek, mint napi örömök vagy bánatok feldolgozásánál.

– Önnek is van „nótája”, Csilla? – kérdezte a tanárnő, amint tekintetemet kutatta társalgásunk során.

– Igen – válaszoltam csendesen.

– Hallgatom – mondta, és érdeklődő tekintetét szegezte rám.

– Körösfői kertek alatt...

♩ = 107

Kö - rös - fő - i ker - tek a-latt há - rom kis-lány za - bot a - rat,

5 Sej, haj, za-bot a-rat a lo - vá-nak, sze-re-tőt ke-res ma - gá - nak.

Vártam, hogy az első szakasz után leállít, de nem tette. A tanárnő arca átszellemült, és szeme a távolban kutatott, talán régi emlékek között. Amikor a népdalt végigénekeltem, rám nézett, és meglepetten mondta:

– Ez nem az alföldi tanyavilág nótája, ismerem. Partiumi, Erdélyben honos, amely ma Románia része területileg. Az én családom egyik ága onnan származik, ezt talán tudja?

– Igen, igaz, tanárnő kérem! Ezt a népdalt egy erdélyi ember hozta a mi közösségünkbe, aki ifjú suhancként állítólag még Bem tábornok seregében is harcolt. Bercibá’ bohém természetű ember volt, aki az 1848/49-es Szabadságharc leverése után, vándormutatványosként járta az országot. Valamikor a kiegyezés

I. AZ ELEVE ELRENDELT PÁLYAVÁLASZTÁS

környékén, a XIX. század utolsó harmadában települt át a Nagyalföldre, amikor házasságot kötött egy helyi, szegényebb földművelő család „öregleányával”, akivel a falusi búcsú alkalmával ismerkedett meg. A szájról szájra terjedő elbeszélés szerint Bercibá’ szívében olyan lángoló szerelem gyulladt a helyi legények által pártában felejtett, akkor 25 éves öregedő leány iránt, hogy azonnal döntött, miszerint felhagy addigi életvitelével, és szorgos béresként dolgozik tovább az alföldi parasztok között. Mint „gyüttmentet” kezdetben nehezen fogadták be az emberek, de később a közös nótázásokkal kivívta magának a kijáró elismerést. Több betelepített nóta megismerése fűződött Bercibá’ nevéhez, amelyeket halála után is énekeltek részben az ő emlékére, részben népes számú gyermekei örökítették át az utókornak.

Állítólag, amikor kiderült, hogy édesanyám áldott állapotba került velem, hosszas tanakodás és vita kerekedett abból, milyen nótát adjanak nekem. A kiváltók pedig az volt, hogy anyám helyi parasztcsalád sarjaként szülésznőnek, bábának tanult, ezért elment a városba, így a tanyasi emberek szerint már nem tartozott teljesen a közösséghez. Ráadásul idegenhez ment feleségül, olyan emberhez, aki a Jászságból „kuncsorgott át” a Pusztába. Ő volt édesapám, akinek jászokhoz tartozása még a XX. század közepén sem számított bocsánatos bűnnek a kunok lakta tanyavilágban. A népcsoportok zárt életük örökségeit makacsul őrizték. A helyi törvények érvényesítése a mindennapi életük része volt. Ezek értelmében érthető, hogy az én fogantatásom körül, különös tekintettel a nótaválasztásra, kérdések merültek fel a közösségben. Valamelyik öreg ekkor letette a garast amellet, hogy adjanak nekem egy nótát a néhai Bercibá’. nótatárából, amire mindenki rábólintott, így aztán ez „elvégeződött”.

Nagyon belemelegedtem a mesélésbe, úgy éreztem, érdekelte a tanárnőt. Mosolyogva nyújtotta felém a felvételi lapot, amelyen ott ékeskedett aláírása, amely igazolta, hogy ének-zenéből megfeleltem a felvételi követelményeknek.

Megköszöntem, s ragyogtam. Talán először éreztem életemben a múltam értékét, amely lelkembe vésődve élt, de a napok forгатagában senkit nem érdekelt, legalábbis addig úgy éreztem.

Az óvónői hivatás egyszerűnek látszott, de a pályára történő felkészüléshez nem vezetett olyan könnyű út, mint az ének-zene alkalmassági vizsgán.

A rajz-kézimunka-ábrázolás elsajátítandó készségek és képességek az óvónőképzés alapkövei voltak. A felvételi vizsgán jogszabályban szerepelt, hogy alsófokú nevelési-oktatási intézményben nem dolgozhat olyan szakember, akinek például a színjátásával gondok vannak. Ennek következtében a szakirányú pályaorientált képzésben ezek a személyek nem kezdenek tanulmányokat.

Tudtam magamról, hogy vörös-zöld szintévesztő vagyok, hiszen ezt az évenként megismételt ejtőernyős sportorvosi vizsgálaton mindig közölték velem. Nem értettem, hiszen láttam a színeket, csupán az Ishihara-„babos könyv” fogott ki rajtam.

Az óvónőképzőben a hírek szerint két szakirányú tanár oktatott. Egyikük a pontos, részletes rajztanítás híve volt, miszerint először tanítsuk meg a gyermeket a tér- és formaismeretek alapjaira. A rajztanítás ezen megközelítése szerint először a síkmértani elemeket, formákat, például kör, négyzet rajzolását tanítjuk a gyermekekkel, majd ezek variációiból megszülethet az ábrázolás, képalkotás. A másik tanár a kreatív ábrázolás híve volt. Adj a gyerek kezébe egy jó nagy felületű papírt, rajz-/ábrázolási eszközöket, s a gyermek alkotni fog!

A jelentkező hallgatók körében már az izgalmat keltett, hogy nevünk melyik tanár aytajára van kifüggesztve, hiszen az alapján kell szerepelnünk. Nevem a szabadabban gondolkodó tanár, Zsáky István aytaján lett feltüntetve.

A terembe lépve, megdöbbsentem, hiszen az asztalnál – maga előtt a kicsi névtáblával – a másik, azaz Balogh Zsolt tanár úr várt rám. Nem tűnt túlzottan barátságosnak. A kötelező protokolláris üdvözlés után azonnal elővett egy könyvet. A könyvben színes fonalak voltak befűzve úgy, hogy középen egy takarással megbontották a fonalak elhelyezkedésének szimmetriáját. Ő ujjával rábökött egy fonálra, aminek a felém eső oldalán meg kellett találnom a folytatását/párját. Nos, ez lesz a színvizsgálat, gondoltam magamban megkönnyebbülve, mert itt egyetlen hiba ejtése nélkül helyt álltam. Önbizalmam már kezdett teljesen helyére vánszorogni, amikor a tanár hirtelen mozdulattal asztalfiókjából előhúzta a „rémálmomat”. Igen, ott díszelgett az asztalon az Ishihara-tesztkönyv, amely élettelenességéből átsugárzóan is vigyorgó gúnyval villantotta felém babos/pöttyös oldallapjait. „M29”, „C8” – kezdtem olvasni a piros és fekete árnyalatokból összerakott betűket és számokat. A tanár unottan fordította a könyv lapjait, s akkor elsötétült a világ. Éreztem, itt a vég.

– Nem látja? – kérdezte, tekintetét rám szegezve.

Hallgattam, nem tudom, mennyi idő telt el. A következő, amire emlékszem, a tanár hangja volt, amint az elem helyezett jogszabálygyűjteményből hangosan felolvasta az ide vonatkozó törvényt, miszerint nem lehetek óvónő, mert nem rendelkezem tökéletes színlátással. „Kizáró ok” – hallottam, aztán ez tombolt kínzó lüktetéssel agyamban.

Nem emlékszem, hogyan kerültem ki a folyosóra, hangosan, hisztérikusan zokogtam.

Arra tértem magamhoz, hogy valaki maga felé fordított, és megrázta a vállam.

– Mi történt magával? Zsáky István tanár vagyok a Vizualis Nevelés Tanszékről, segíthetek?

Könnyektől fulladozva mondtam el, hogy a történetek következtében számomra vége a felvételi vizsgának, mert a színlátásom nem tökéletes, s hogy nekem itt vége... az életemnek is..., hiszen fogyatékos személyként a törvény értelmében én nem lehetek óvónő!

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

Zsáky tanár úr türelmesen várt, amíg könnyeim elapadtak, s akkor csendesen megkérdezte:

– Valóban, ennyire mindent egy lapra tett föl? Óvónő akar lenni?

– Meghalok, érzem – válaszoltam, s kezdtem újra hisztérikusan zokogni.

A különben halk szavú tanár hangját felemelve utasított, fejezzem be a hisztériát, és kövessem őt a folyosó közepe körül lévő terembe, ahová bement előttem.

Megállt az asztalnál, előbb rám nézett, majd a falra mutatott:

– Milyen színű a fal?

– Vizes sárga, pasztell. – mondtam.

– Nos, ez rendben van! Üljön le! – mutatott az előttem álló székre. – Most szedje össze a gondolatait, vegye elő képzelőerejét, és mondja el nekem, hogyan mutatna be egy klasszikus művészi alkotást óvodai csoportjának, melybe öt-hat éves gyermekek járnak! Ön választhat művet. Öt perc felkészülési időt kap, most! – Azzal leült az asztalhoz, és végtelen nyugalommal egy ott fekvő „Impresszionisták” albumot kezdett lapozgatni.

Zsáky István nyugalma szétáradt a teremben, s végül – talán az általa lapozgatott album hatására – nekem Monet „Pipacsmező” című alkotása jutott eszembe. Pár percig magam elé bámultam, s akkor hirtelen gondolataim mezején rengeteg pipacs ringatózott Vivaldi „Négy évszak” „Nyár” tételének zenei szellőtáncában.

Emlékezetemből próbáltam előhívni óvodai dajkai tapasztalatomat, valamint amit az óvónőktől láttam, addig főleg egyetlen óvodában. Sajnos, követésre méltó pedagógiai megközelítések nem villantak elmémbe, így saját ötleteimet, elképzeléseimet mondtam el. A művészeti ágak közötti kapcsolatokat emeltem ki a festészet és a zene egymásra hatásának tükrében, valamint hangsúlyoztam, hogy szabad ábrázolási technikák alkalmazását biztosítanám óvodásaimnak. Beszéltem arról a messzemenő kötelességemről, hogy megóvnám óvodásaimat attól, hogy hitvány másolással süllyedjen kreatív ábrázolási, önkifejező tevékenységük. Láttam ugyanis példát arra – későbbi éveimben is sajnos –, amikor egy harmincas létszámú óvodai csoportban harminc darab pontosan egyforma alkotás született egy foglalkozáson. Esetenként már az is öröm volt, ha néhány kolléga nem előre fénymásolt, előrajzolt formák színezésével, festésével „tanította” ábrázolásra neveltjeit.

Amikor befejeztem mondandómat, Zsáky tanár úr felugrott a székről, s kiviharzott a teremből. Rohanás közben hangosan tudomásomra adta, hogy „várjak!”. Örökkévalóságnak tűnt az idő, mire visszatért. Mosolyogva kezembe adta az alkalmassági vizsgák eredményét rögzítő papírt. Szemembe nézve, annyit mondott: „Sok sikert!”.

A folyosón néztem meg a papírt. A megfelelő mezőben ott ékeskedett az „Alkalmas” beírás Balogh tanár úr aláírásával. Azóta tudom, Balogh tanár úr

nem akart engem érzelmekből eltanácsolni, csupán a jogszabályt követve, kötelességét teljesítette. Zsáky tanár úr pedig úgy döntött, hogy a művészelküllet sokszor felülírja a racionális szabályokat.

Pályafutásom első tíz évében a gyakorlatban nem találkoztam olyan kollégával, akinek bármilyen testi vagy érzékszervi fogyatékoságát ellensúlyozó eszközt kellett volna használnia, mint például kerekesszék vagy hallókészülék. Ettől függetlenül elképzelhető, hogy jelen voltak ilyen kollégák a rendszerben, de én nem találkoztam velük. Először a tengerentúlon kerültem közös nevelőtestületbe kerekesszékes, hallókészüléket használó kollégákkal. A kollegialitás, a gyermekek részéről pedig a feltétel nélküli elfogadás iskolapéldái ezek, de erről majd később szólok.

Tudomásom szerint az 1970-es évek végén én voltam az első, aki felvételt nyert a képzésbe, annak ellenére, hogy a hatályos törvények szerint nem volt alkalmas óvónőnek.

*

A vizsgák után visszautaztam a városomba, és másnap újra munkára jelentkeztem az óvodában. Irma, aki – mint említettem – a mentorom volt, kissé meglepődött magabiztosságomon, amikor kijelentettem, hogy bár a felvételi eredményről csak három hét múlva lesz értesítés, de én tudom, érzem, hogy felvételt nyertem, így ősztől óvónőhallgató leszek!

A nyár mozgalmasan telt, rengeteget tanulhattam Irmától. Magánéletemben fordulat következett be, mert megkértem egyik nagyon rendes ejtőernyős társamat, hogy válasszon engem feleségnek, s miután ő kérésemet teljesítette, férjhez mentem.

Férjzett asszonyként kerültem az óvónőhallgatók közé az egyik leggyönyörűbb városba, Szarvasra, ahol a felsőfokú óvónőképző működött.

Az 1979. évben különleges élményben volt részem, hiszen elsők között hospitálhattam az óvónőképzőhöz tartozó, akkor új gyakorló óvodában. Akkor s azóta is valahányszor beléptem vagy belépek ebbe az óvodába, eszembe jut Brunszvik Teréz híres mondata, egyben intelme: *„amit az ember ebben az életkorban felfog, kihat egész életére”*.

Brunszvik Teréz (1775–1861) elsőként fogalmazta meg, hogy a nevelést is tanulni kell. A magyar óvodaalapító az első intézmény, az Angyalkert után (Buda, Míró utca 1.; 1828. június 1.) országsszerte mintegy száz óvodát hozott létre. A grófnő óriási érdeme, hogy az óvodaalapítások mellett élete során tevékenyen vállalt szerepet a leányok művelt, tudatos szülővé válását segítő nevelői program kidolgozásában. Brunszvik Teréz következetesen vallotta, hogy a családnak elvülhetetlen szerepe és felelőssége van a gyermek nevelése folyamán.

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

Történelmünk során a brunszviki örökséggel a tarsolyunkban könnyű dolgunk lehetett volna az óvodapedagógia folyamatos fejlesztése terén. Adott időszakban viszont a politikai irányzat intézményes nevelésre gyakorolt hatása markánsan befolyásolta és formálta a nevelés-oktatás irányát és minőségét.

A gyakorló intézmény számomra a Brunsvik Teréz által megteremtett magyar óvodakép jelenkori adaptációja volt. Az óvoda látványa, illata, teljes légköre szavakkal nehezen leírható gyönyörűséggel töltött el. Minden tökéletes volt számomra, a csoportszobák mérete, berendezése, felszereltsége, színharmoníája. Az ott dolgozó óvónők egyben mentoraink, gyakorlati oktatóink is voltak. A csoportlétszám teljesen alkalmazkodott a hatályos törvényi előírásokhoz, így huszonöt gyermeknél nem voltak többen egy csoportban. A gyermekeket nem zavarta a hallgatók jelenléte (vagyis mi), mégis forradalmi megoldás volt akkor, hogy kihangsúlyozott és úgynevezett füstüveges megfigyelő helyiségből követhettük mentoraink, illetve egymás foglalkozásait. Számomra óriási élmény volt, amikor egyik alkalommal egy szülő is csatlakozott hozzánk a megfigyelőszobába, mert az óvodavezető engedélyezte, hogy onnan kövesse gyermekét, amint a csoportba történő beilleszkedését az óvó néni segíti. Naivan azt gondoltam, a forradalmi újítás utat tör az óvodapedagógiában, s ez így lesz az egész ország óvodáiban, s nekem, mint óvónőnek nem lesznek nehézségeim. Akkor nem sejtettem: sajnos, hosszú időt kell még megélnünk, mire a családok helye az intézményes nevelésben valóban partnerkapcsolati szintre emelkedik, természetesen a gyermek érdekében.

Néhány ilyen esetet leszámítva, nekünk, hallgatóknak nem volt kapcsolatunk a gyermekek családjával. A gyakorló óvodába járó gyermekek kedvesek voltak, a vidéki város különböző társadalmi rétegeiből érkeztek. Korán érzékelték, hogy különleges bánásmódban részesülnek, hiszen az óvónő hallgatók kényeztetése áradt napi életükre. A legtöbb „kis óvó néni” – így neveztek bennünket – tudása, kreativitása legjobbját igyekezett felcsillantani óvodai gyakorlata folyamán, hiszen értékelésünk ez alapján történt. Érdekesség, hogy ekkor érintett meg először, hogy hangulati kisugárzásunk milyen óriási hatással van a bennünket körülvevő gyermekekre. A gyermekcsoport érzelmi dinamikája pontosan követte a velük foglalkozó felnőtt személyiségéből fakadó érzelemnyilvánításokat. Később sokat tanultam erről lélektani és kommunikációs vonatkozásban, de ösztönösen akkor, „kis óvó néniként” éreztem először.

Hivatásgyakorlásom során sokszor megtapasztaltam, hogy a gyermek előtt nincs titok! Szülőként, pedagógusként hányszor gondoljuk helytelenül, hogy „úgysem érti”, s mosolygunk, nyugalmat színelve, amikor belül fájdalomtól ég a lelkünk. Itt jegyzem meg, hogy a következő tanács nem érvényteleníti az előzőt, amelyben azt írtam: ne beszéljünk a gyermek előtt olyan témáról, amit koránál fogva nem ért, így nem tud feldolgozni! A gyermek érzi azt is, amit

életkorához igazodó fejlettségi szintjén értelmével nem tud felfogni. Környezete harmóniáját vagy diszharmóniáját érzelmi rezonanciája által vezérelt viselkedése tükrözi. Ezért nekünk, felnőtteknek társas érintkezési eszköztárunkkal felvértezve készen kell lennünk arra, hogy bármilyen élethelyzetben megfelelően viselkedjünk, és (verbálisan, nonverbálisan) hitelesen tudjunk kommunikálni a gyermekekkel.

Amikor például életünk konfliktusait nem sikerül rendezni, semmiképpen se színleljünk harmóniát, mert a gyermek előtt könnyen hiteltelenné válunk. Mindig őszintén megosztottam a gyermekekkel az érzéseimet, hangsúlyozom; koruknak és neveltségi szintjüknek megfelelő kommunikációval. Pontosan annyit mondtam, amennyiből ők „olvasni tudták” lelkem igazát. Előfordult az évek során, amikor képtelen voltam lelkileg teljes mértékben felkészülni egy-egy óvodai napra.

Emlékszem például a következő esetre. Sokéves gyakorlattal rendelkező óvónő voltam már, amikor legfiatalabb fiamat 16 évesen nagyon nagy csalódás érte, mert nem választották be az országos serdülő vízilabda-sportcsapatba. A lelkét ért fájdalom feldolgozásában, mint édesanyja, természetesen teljes támogatással részt vállaltam. Éjszakába nyúló, hosszú beszélgetés után, másnap nagyon fáradtan, kialvatlanul mentem az óvodába.

A csoportom szokásrendjéhez igazodva, azon a reggelen is körbeültünk, hogy mindenki megossza érzéseit, gondolatait társaival és nevelőivel. A társalgás közben folyamatosan magamon éreztem az ötéves gyermekek fürkésző tekintetét. Amikor rám került a sor a beszélgető körben, csendesen kezdtem mondandómat.

– Ha a családotokban valaki szomorú, segítetek őt megvigasztalni, igaz? – kérdeztem. Helyeseltek. – Az én fiam, aki középiskolás, nagy fiú, szomorú, mert szeretett volna Spanyolországba utazni sportcsapatával a vízilabdabajnokságra. Az edző kevesebb fiút hívhatott meg a csapatba, mint ahányan utazni szerettek volna. Mit gondoltok, kiket választott ki az edző?

– Az ügyeseket! – hangzott a válasz.

– Akit nem választott ki, azok nem ügyesek?

– Ügyesek, de nem annyira, mint akik utaznak. Ezért ők most nem utaznak. Később, ha majd ügyesebbek lesznek, ők is utazhatnak – hangzott a logikus és őszinte válasz.

Visszatereltem a beszélgetést abba a mederbe, hogy mit jelent vigasztalni és biztatni valakit. Komoly, döbbenetes őszinteséggel nyíltak meg az ötéves gyermekek.

„Vigasztalni azt jelenti, hogy megmondod, ne sírj, mert én itt vagyok, hogy segítsek neked. Akkor megpusztilod azt, akit vigasztalsz.” (Ewa)

„Amikor szomorú vagy, én megvigasztallak, például elmondok neked egy vidám történetet, és hívlek, hogy játsszál velem.” (Sam)

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

„Mondjuk, elesel a játszótéren, és fáj a lábad. Én segíték felállni a földről. Aztán adok zsebkendőt, ha sírsz, és biztatlak, hogy támaszkodj az én karomra, sántikáljunk együtt haza, és adok neked csokit.” (Betty)

Az empátia, a feltétel nélküli őszinte segítségnyújtás igénye jellemző az egészséges környezetben nevelkedő gyermekekre. Soha ne veszítsük ezt szem elől!

Ebben a történetben a beszélgetést azzal zártam, hogy őszintén megmondtam: nagyon keveset aludtam, mert én is vigasztaltam, biztattam az éjjel az én fiamat.

Nem kellett magam sajnáltatni, buta felnőtt fogásokkal manipulálni a gyermekeket, ők pontosan tudták: most segíteniük kell az óvó néninek. Fegyelmezési gondjaim ritkán adódtak, de ezen a napon eleve mellőzhettem pedagógiai eszköztáramból ez a módszert.

Ezzel a rövid példával szeretném érzékeltetni, mennyire fontos, hogy társas megnyilvánulásainkban legyünk hitelesek a gyermekekkel! Olvassunk, képezzük magunkat ezen a területen is!

*

Visszakanyarodva főiskolás emlékeimhez, a tanulmányok során néhány esetben megdöbbenve tapasztaltam, hogy nem mindannyian vagyunk elhivatottak az óvodai nevelés iránt. Akadt olyan évfolyamtársam, aki nyíltan bevallotta, azért jött óvónőképzőbe, mert Magyarországon a legrövidebb idő alatt ebben a képzésben lehet felsőfokú diplomához jutni, ami pedig alapfeltétele, hogy újságíró lehessen. Nem az újságírással volt bajom, hanem azzal a lelki hozzáállással, amely a gyermeket kihagyta a gondolatmenetből, és nyers, önös célokat helyezett előtérbe. A ránk bízott gyermekeket ugyanis nem lehet becsapni, akkor sem, ha csak hallgatóként vagyunk gyakorlaton. Teljes elménkkel és lelkünkkel az ő nevelésük, fejlesztésük szolgálatába kell állnunk. Hivatástudatom egyik alappillére ez, amit szerencsére soha nem vesztettem el az évek során, a nehéz napokban sem.

A főiskolán és a kollégiumban – ahol azért lakhattam férjes asszonyként, mert a férjem abban az időben kötelező sorkatonai szolgálatot teljesített – nagyon jó életünk volt. Értelmes, szigorú rend uralkodott, és jó időbeosztással harmóniában tudtuk tartani mindennapjainkat. Gyakorta töltöttünk időt együtt tanárainkkal előadásokon, szemináriumokon kívül is. A kollégium szomszédságában álló templom orgonakoncertjei örökre szívemben zengenek.

A főiskolai előadásokon fegyelem és rend uralkodott. A lélektan tudományos rejtelmeibe Daróczy Erzsébet tanárnő avatott be bennünket, akinek bár előadói stílusa kissé monoton volt, de mára tudom, ezzel is arra sarkallt bennünket, hogy tudatosan

megtanuljunk összpontosítani. Forrai Mária tanárnő ének-zene és furulyaórái követendő mintát állítottak elénk, csakúgy, mint Dankóné, Irma gyermekirodalom-módszertani szemináriumai. Gaálné, Ida tanárnő – aki testnevelés-módszertant tanított – örökérvényű útmutatása máig világító lámpás szakmai életemben. „Lányok, ha megtanulnak testnevelés-foglalkozást vezetni egy jól átgondolt, módszertani terv alapján, higgyék el, soha nem lesz gondjuk más témájú foglalkozásvezetéssel sem az óvodai életben. A testnevelés-foglalkozásokon végigvonuló tudatos, logikus rendszer alkalmazása pedagógiai gyakorlati munkájuk zsinórmértékévé válhat” – vallotta, hitte és tanította.

Nagy tisztelettel emlékszem Bagi Rozália tanárnőre, aki a bábjáték fontosságát sulykolta belénk lángoló hittel. Zsáky István tanár úr a vizuális nevelés gyökereit ültette el tudatunkban. Az ő csendes, de magabiztosságot sugárzó tanítási módszere később a pályán maradásom egyik vezérfonalát szülte meg lelkemben, s persze soha nem felejttem el, hogy ő kívánt nekem „sok sikert” azon a bizonyos alkalmassági vizsgán. Az első szakember volt, aki hitt abban, hogy pályán maradó óvónő leszek, és harcolt értem! Erről soha nem esett szó köztünk, sőt ő úgy viselkedett, mint aki nem is emlékszik erre a „jelentéktelen epizódra”, de nekem az „örökké köszönöm” emléktárba vésődött be a tanár úr neve.

A szakmai tárgyak mellett voltak olyan, társadalmi normáknak megfelelő tantárgyaink, mint a marxizmus-leninizmus, a tudományos szocializmus, a politikai gazdaságtan és az orosz nyelv. Az orosz nyelvet szerettem, hiszen a romantikusan csengő, gyönyörű orosz népdalok hallgatása máig is kedves időtöltés számomra. A politikai színezetű tantárgyak a „csak görbüljön az érdemjegy!” kategóriájába tartoztak nálam is, mint legtöbb hallgatótársamnál. Nem minden esetben volt ez a rendszer elleni érzések kifejezése, inkább a tantárgyak fontosságát nem tartottuk olyan súlyúnak, mint más szakmai tárgyakét. Egyik alkalommal a tudományos szocializmus vizsgán, emlékszem, fogalmam nem volt a kihúzott tétel tartalmáról, így inkább bevallottam tanáromnak: nem készültem. A tantárgyi felkészülés helyett a „Didergő király” mese bábfiguráit varrtam, készítettem, mert azt kellett bemutatnom a gyakorló óvodában a gyermekeknek. Lovassy, a tanárom, elnézően mosolygott, és bevészte a „görbülőt” (a kettést) a leckekönyvembe. Ezek s hasonló emlékek természetesen bekerültek a „titkosítva” emléktárba, de mára bocsánatos bűn a nyilvánosságra hozataluk.

A főiskolán köztudott volt, kik a kommunista párt tagjai a tanárok és a hallgatók közül, de ez nem jelentett egymástól való elhatárolódást. Néhányunkban, akik keresztény családból jöttünk, néha összekavarodtak az ideológiai érzések, de megtanultuk ravasz róka módjára „megadni a császárnak, ami a császáré”. Szavakban készültünk a második év végén kötelező eskütételre, amely a „szocialista embereszmény” formálására kötelezett bennünket a ránk bízott gyermekek nevelésére terén.

I. AZ ELEVE ELRENDELTE PÁLYAVÁLASZTÁS

Érdekes emlék a vezetélmélet tantárgyi vizsgám. Nyakó tanár úr kedves, jó empátiás készséggel rendelkező ember volt.

Kihúztam a tételt, amely a vezető közösségformáló erejének kifejtésére irányult, és a következő példa bemutatásával segítette gondolataim ide vonatkozó kifejtését.

„Az alább elképzelt példában Ön egy vezető óvónő, aki egy hatszoros intezmény nevelőtestületét irányítja. Mint vezető Ön felelős az óvónők és a teljes óvodai személyzet hatékony munkavégzéséért, beleértve a nevelőtestület szakmai és ideológiai továbbképzését. Biztosítania kell, hogy az intézmény működését tekintve minden körülmények között megfeleljen a modern, szocialista intenzív minőségfejlesztés követelményeinek! Az óvoda egyik óvónője a fenyőünnepre készülve színpadi előadást gyakorol a gyermekekkel, amit a helyi művelődési házban, nagy közönség előtt adnak elő. A színpadon a gyermekek hópehelynek öltözve táncolnak. A színre lép egy kislány, aki babát tart a karjában. A hópehelyek kört alkotnak, míg a babát tartó kislány a kör közepére sétál, és mosolyogva magasra emeli kisbabáját, így gyönyörködik a hópehelyek táncában.

Kérdés: Mit változtatna Ön ezen a koreográfián mint felelős vezető?”

Azonnal értettem, hogy a tanár a vallásos színezetet sugalló, Jézus születését szimbolizáló jelenet, a babát tartó kislány szerepére utal. Gondolkodtam, és üveges tekintettel néztem tanáromra, majd lelkesen elhadartam a következő eszmefuttatást:

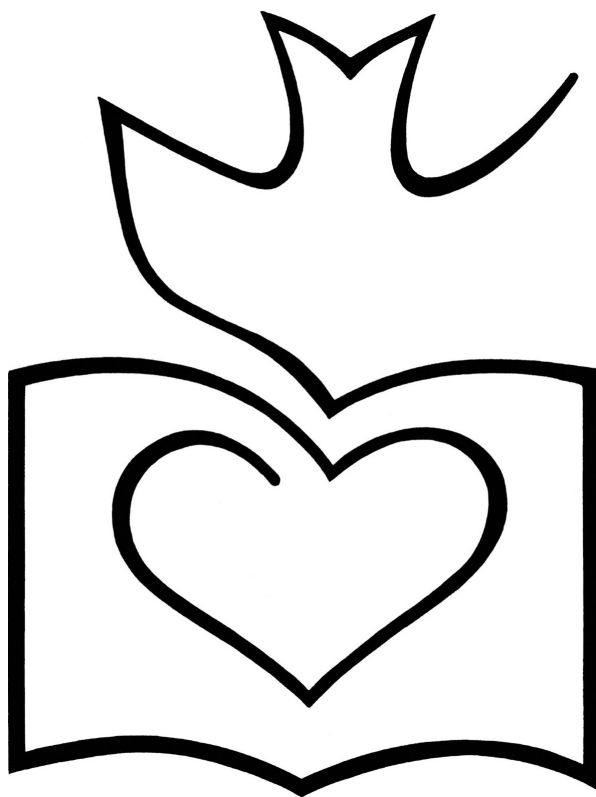
– Hiszem, hogy a gyermekek legfontosabb tevékenységi formája a játék, ahogyan ezt az óvodai nevelés programja is leszögezi. A játékfajták közül a szerepjáték az egyik legfontosabb, amelyet itt megfigyelhetünk, szóval én nem változtatnék semmit – jelentettem ki határozottan.

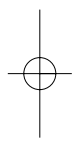
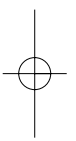
– Kedves Hallgató, maga vagy nagyon buta, vagy nagyon okos, mert most mindkettőt prezentálja, arra készítve engem, hogy én döntsem el, igaz? Tudja mit, nem firtatom ezt a kérdést, helyette ajánlok egy kettes osztályzatot, amennyiben megígér nekem valamit, rendben? – Kérdően vártam, mire ő így folytatta:

– Ezzel a gondolkodással ön nem felel meg a jelen kor vezetőivel szemben támasztott követelményeknek, szóval ígérje meg, hogy soha nem vállal vezető óvónői állást! Megértette? Bármikor kérlek ilyen feladatra, ön mondja azt: nem, köszönöm! Különben, a vizsgakérdésre visszacsatolva: tudnia kell, a válasz a „fenyőfa”! Azzal kellene a babát tartó kislányt kicserélni, érti már? Fenyőfa! Mondom, nem karácsonyfa meg ilyesmi, hanem fenyőfa! Értse meg, ilyen egyszerű ez! Legyen okos! Beírta a kettest, a „görbülő” érdemjegyet a leckeönyvembe, s abban a percben ezzel én voltam a legboldogabb, vezetést soha nem vállaló főiskolai hallgató az egész kerek világon!

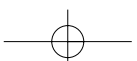
II. FEJEZET

PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

Simon András: A szív tudása felülről jön

A VIHARSAROK SODRÁSÁBAN

A második évben tanulmányaimat levelező tagozaton folytattam. Gyermeket vártam, így képesítés nélküli óvónőként munkalehetőséget kaptam egy dél-magyarországi városban, Békéscsabán. Féja Géza 1937-ben megjelent szociográfiájában részletesen taglalta az általa alkotott tájnév, „Viharsarok” népeiségre és tájra vonatkozó jellemző vonásait, melyeknek maradványai az 1980-as években Békéscsabán, a megyeszékhelyen csupán foszlányaiban voltak felfedezhetők. Gyakran elgondolkodtam az összetett szavak jelentéstartalmán. „VIHAR-sarok” és „BÉKÉS-csaba”. A szavak sugallatára sorsszerű küldetéstudatot kovácsoltam saját „vihar”-os és „békés” érzelemösvényeimen. Erre alapozva, hittel indultam el a pedagógiai felfedezések lehetőségeinek útján. Négy óvodában osztottak személyemen, attól függően, melyik napon hol volt rám szükség mint helyettesítő nevelőre. A munka minden percét hivatásként éltem meg. Nagyon boldog voltam, mert tudtam, hogy elérkezett az idő, amikortól a gyakorlatban sok tapasztalatot gyűjthetek az óvodai nevelés terén.

1980 ősze borongós-esősre fordult, de én hősieen kerékpároztam óvodáimba reggelente a hét-nyolc kilométeres körzetben. Kisbabám egyre nagyobb helyet követelt, így gömbölyödő pocakommal kicsit nehézkessé vált a kerékpározás. Fizikai erőt a korábbi ejtőernyős tréningek biztosítottak, lelkileg pedig azok az emberek segítettek, akikkel naponta találkoztam. Az időt úgy számoltam ki, hogy útközben pihenőket tartottam. Ilyenkor kerékpáromat toltam, és váltottam egy-két szót az utcán, többnyire a házaik előtt sepregető emberekkel. A városnegyed lakói nagyszámban szlovák nemzetiségűek voltak. Elődeiket még politikai meghurcolások eredményeként telepítették Magyarországra, de az utódok már többnyire beolvadtak, s csupán nyelvhasználatuk töredékében őrizték származásuk emlékeit. Volt egy kedves öreg ember, aki minden reggel „málenku pálinku”-ra (egy kis pálinkára) invitált viccesen, persze csak szóban, s boldog volt, hogy bár tört szlovák nyelven, de jó reggelt kívántam neki. Minden egyes nap megkérdezte, mikorra érkezik a kicsike, s én minden alkalommal azt válaszoltam, hogy az új esztendőre itt lesz!

Jó emberek laktak ezen a vidéken, többnyire idősek, akiknek az áldott állapotban lévő asszony látványa a jövőbe vetett hitüket tükrözte.

Az óvodákban volt nemzetiségi nyelvoktatás, de sajnos nem minősült nagyon hatékonynak. Az óvodavezetők komolyan követték az oktatásra vonatkozó előírásokat, szabályokat, egyéni kezdeményezéseket csupán elvéve lehetett tapasztalni.

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

Emlékszem az első nevelési értekezletre, ahol az óvodavezető emelkedett, szinte patetikus hangnemben harsogta el nevelőtestületének a nevelési év teendőit, kiemelve, mennyire fontos a szocialista embereszmény formálása. Kijelentette, hogy a gyermekek megajándékozását november hetedikére, a dicsőséges nagy októberi forradalom (1917) évfordulójára tervezi, és hallani sem akar holmi karácsonyozásról! Olyan mókás volt az egész helyzet, hogy önkéntelenül mosolyogtam, talán még kuncogtam is. A mellettem ülő kolléganóm figyelmeztetően erőteljesen bokán rúgott, de addigra a vezetőnő tekintete rám szegeződött, s szeme villanása jelezte, hogy végem van. Csak azt várja, hogy eljőjön megsemmisítem ideje.

Az előzetes tervnek megfelelően ebben az óvodában dolgoztam egész novemberben, de a november 28-ára virradó reggelen nem tudtam bemenni, mert délre pályában köszönthette a világ elsőszülött fiamat. Az óvodavezető akkor elfogadta hiányzásom okát. Hónapok múlva – amikor az idő elérkezett – kisfiammal a karomban és friss óvónői diplomával a kezemben megjelentem az óvodában. Az említett vezetőnő rám nézett, és hideg tekintettel közölte velem, hogy a munkaszerződésemet nem hosszabbítja meg.

Őszintén szólva, sokkal ünnepélyesebb fogadtatásra számítottam, de a tények tudomásul vételével és némi önsajnálattól fakadó könnyel a szememben, karomban kisfiammal indultam tovább munkát keresni. Akkor gondoltam rá, és fogadtam meg, hogy a jövőben én bármikor találkozom olyan kollégával, aki friss diplomás, virággal fogom köszönteni! A későbbiekben alkalmam volt rá néhányszor, és hálás vagyok a sorsnak, hogy ezt megtehettem!

Az egyik óvodában, ahol előzőleg már dolgoztam helyettesítőként, az óvodavezető szeretettel fogadott. A Táncoló Muskátlik Óvodájába – nevezük így – esztétikai élmény volt belépni. Tisztaság, rend és szeretetteljes légkör uralkodott, amelyet Gabriella, a vezető óvónő személye biztosított. Munkát ajánlott nekem. Ez volt első hivatalos óvónői küldetésem színhelye. Boldogság töltött el és hála. Úgy éreztem: elkezdődött!

*

A Táncoló Muskátlik Óvodája, amint említettem, gyönyörű volt tárgyi, személyi és lelki feltételek szempontjai szerint is. Gabriella, a vezető egy középkorú, nagyon csinos asszony volt, aki kimagasló szakmai tudásával, nemes humorérzékével, emberségével gyöngyszemként ragyogott városi kolléganői között. Gabriella kiváló érzékkel választotta meg munkatársait, és építette föl nevelőtestülete értékrendjét, amelyhez következetesen ragaszkodott, megkövetelve ezt mindenkitől. Mint egy nagy családban, úgy élünk. Jómagam közel három évet tölthettem a Táncoló Muskátlik között. A muskátlik különben igazán az intézmény ékkövei voltak,

legfontosabb lakóik a gyermekek mellett. Mihály az egyetlen férfi munkatárs, aki a kertész volt, szakszerű gondoskodással biztosította, hogy az intézményben mindenki, gyermekek és felnőttek egyaránt beavatottak legyenek a muskátli-termesztés tudományába, így minden tavaszra muskátlierdő borította óvodánkat. A nevelők közösségében a munkatársak segítő szeretettel támogatták egymást. Óvónők és dajkák teljes szaktudásukkal szolgálták a családokat, segítették a reájuk bízott gyermekek fejlesztését.

Az összefogásra valóban szükség volt. Megdöbbenve tapasztaltam például, hogy míg a főiskola gyakorló óvodájában huszonöt óvodás gyermekkel foglalkoztunk egy csoportban szakmai gyakorlaton, addig a Táncoló Muskátlik Óvodájának kiscsoportjában negyvenegy pici szempár szegeződött rám. Egy csoporthoz két óvónő tartozott egy dajkával, de a dolgozók munkaidő-beosztása miatt voltak „magányos” időszakok is a nap folyamán. A délelőttös óvónő reggel 7.30-kor kezdett, s szavakkal talán nem is kifejezhető az érzés, amikor a kollégánő délelőtt 10.00-kor, 10.30-kor, vagy ha zárós volt, később, de belépett a csoportszoba ajtaján. Szakmai szempontból az „ölelkezési időt” – így neveztük a napnak azt a szakaszát, amikor mindketten jelen voltunk a gyermekek nevelési folyamatában – tartottam legértékesebbnek. Erzsébettel, aki kiváló szakember volt, egyrészt követtük a központilag meghatározott programot, másrészt ötleteinkkel próbáltuk a gyermekek életét színessé, értékessé tenni. A Táncoló Muskátlik Óvodájában minden csoportnak saját szokás- és szabályrendszere volt, amely tiszteletben tartotta a központi óvodai programban meghatározottakat, de rugalmasan alkalmazkodott a helyi sajátosságokhoz. Erzsébet és minden tapasztaltabb kollégánő remek érzékkel használta ki a gyermekek érzelmi és szociális érettségében rejlő lehetőségeket további fejlesztésük érdekében. A gyermekek többsége munkáscsaládokból érkezett, ahol születésük pillanatától tisztességre és jó modorra tanították őket. Segítség volt, hogy többnyire a nagyszülők is együtt laktak a fiatal családokkal, így a generációk közötti kapcsolatmintákat természetes módon alkalmazták mindennapi életükben óvodásaink. A gyermekek nagyon gyorsan tanultak, és könnyen követték a szabályokat. Szeretetteljes és következetes légkört alakítottunk ki velük. Mindegyikük tudta, érezte, hogy mi, az óvó nénik, nagyon szeretjük őket, így bátran elmondhatják, amit gondolnak, beszélhetnek érzéseikről, de a szabályokat mindig követni kell. Voltak határozott elvárások, amelyeket mi mutattunk be nekik, de pár, rendezhez kötődő követelményt: „A mi szabályaink” gyűjteményt közösen a gyermekekkel alkottunk meg. Következtesen betartandó, kötelező elvárás volt például az, hogy vécehasználat után mindig kezet kell mosni szappannal. Ez nagyon rövid idő után rögzült mindannyiukban, hiszen többségük jó alapot hozott otthonról. „A mi szabályaink” csoportonként mindössze két-három követendő elvárást tartalmaztak, de ezek nagymértékben segítették a napi óvodai életet. Erzsébet

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

kolléganómmal együtt szigorúan ragaszkodtunk a pozitív szabályokhoz. Például nem fogadtuk el a „gondolkodószer” bevezetését, amit az egyik kislány javasolt otthoni tapasztalata alapján. Kis neveltünk ugyanis elmesélte, hogy ha „rosszat” csinál, akkor szülei beültetik a sarokba egy kis székre, és ott kell gondolkodnia arról, mit csinált rosszul, és hogyan tehetné jóvá. Kiderült, hogy a három év körüli, negyvenegy gyermek több mint fele ismerte a „gondolkodószer” gyakorlatát. Először elemeztük a gyerekekkel, mit jelent az, hogy „rosszat csinál” valaki, majd az ő megfogalmazásai alapján megalkottuk a „kedvesség szabályait”. Ebben a témakörben több, általunk megírt és koreografált bábjátékot is előadtunk, amelyek a szabálytudat alakításában a megértést segítették a gyermekek körében. Például, ha Kinga nem szereti a spenótot, akkor ezentúl nem kezd sírni, durcáskodni a tányér felett, hanem helyette kedvesen elmondhatja szüleinek, hogy az ebéd másik részét örömmel megeszi. Mosolygósan megköszöni, és megdicséri a spenóthoz kapott tükörtojást vagy sült húst, és szépen kéri, hogy legközelebb ő hadd kapjon spenót helyett egy főtt krumplit vagy egy szelet kenyeret. A gyermekek megértették, hogy a büntetést nem azért kapták, mert nem szeretik a spenótot, hanem helytelen viselkedésükért. Katóka boldogan számolt be másnap, hogy kivitte a büntetőszéket a sarokból, és megígérte szüleinek, hogy ezután a „kedvesség szabályát” követi ahelyett, hogy „rosszat csinálna”. A gyermekek boldogságát látva, erősödött a pozitív nevelési elvekbe vetett hitünk, és örömmel töltött el bennünket az is, hogy ezekkel a módszerekkel üzenetet tudtunk közvetíteni a családoknak.

Ma is meglegedett szeretettel és tisztelettel gondolok első óvodásaimra, akik olyan koncentrációs készséggel rendelkeztek, hogy lankadatlan türelemmel tudták végigülni a 10-15 perces beszélgetőkört, egymásra figyelve. (Három-négy éves kor közötti gyermekekről van szó!)

Az óvodavezető, Gabriella kiválóan irányított bennünket, szakembereket. Minden óvónőben erősítette a pozitív értékeket, és következetesen figyelt szakmai fejlődésünkre. Rendszeres „házi továbbképzéseket” tartottunk, melyek során alkalmunk volt megfigyelni egymás foglalkozásait, és együtt elemezve a látottakat, fejlődni az adott szakmai területen. A dajkák támogató partnerként vettek részt ebben a tanulási folyamatban, hiszen így rájuk több teher hárult a gyermekek gondozásának, felügyeletének tekintetében. Közel egy éve dolgoztam már az óvodában, amikor egyik reggel Gabriella bejelentette, hogy egyeztetett az óvodai felügyelettel, és a testnevelési városi szakmódszertani bemutató foglalkozást én fogom megtartani. Ez azt jelentette, hogy a városból a szakmai kiválóságok, körülbelül harmincöt óvónő, hozzánk jönnek „tanulni”. Első gondolatom az volt, hogy Gabriella túlbecsüli a képességeimet, de látva kollégáim szemében a biztató mosolyt, egy népszerű mondás ötlött elmémbe: „Egy mindenkiért, mindenki egyért”. Abban a pillanatban szakmai pályafutásom egyik legszebb mozzanatát éltem meg. Tudtam, a nevelőtestület mellett

a gyermekekre is számíthatok! A legtöbb, amit egy pedagógus sikerként érezhet, hogy maga mögött tudhatja a gyermekek teljes bizalmát! Egy egészséges kapcsolatban ez oda-vissza működik, vagyis a nevelőnek is bíznia kell neveltjeiben. Nagyon fontos tehát, hogy építsünk ki jó kapcsolatot a gyermekekkel, mert ebben a légkörben fogan meg a kölcsönös bizalom, amely a nevelés egyik fontos alappillére!

*

Természetesen azonnal megosztottam a gyermekcsoporttal az előttünk álló közös feladatot. Értették, hogy amikor a látogatók végignézik a mi testnevelés-foglalkozásunkat, engem figyelnek, de tőlük, a gyermekektől tanulnak! Ez a nagyon forradalmi nézőpont óvodavezetőnk tanításából vésődött emlékezetembe. Gabriella mondta, hogy az óvónőnek kötelessége a gyermekkel őszintén beszélni. Erre alapozva például, ha egy szakmai bemutatón az óvónőt figyelik meg, fontos, hogy véletlenül se gyakoroljon nyomást a gyermekekre viselkedésük tekintetében. – Ne mondj ilyen mondatokat a csoportodnak: „Jönnek óvó nénik más óvodákból, és megnézik, milyen ügyesek vagytok, hogyan viselkedtek”. A rád bízott gyermek nem feszültségkeltést, hanem őszinteséget érdemel.

Pontosan emlékszem a szakmai bemutatót megelőző nap minden apró részletére. Kollégáimmal úgy döntöttünk, életszerűbb lesz a bemutató foglalkozás, ha mind a negyvenegy gyermek részt vesz benne. Előfordult ugyanis, hogy ilyen jellegű bemutatókon válogatott gyermekekkel, de legalábbis ideálisabb létszámmal szerepeltek az óvónők.

A rám tapadó negyvenegy csillogó szempárral őszintén megosztottam, hogy nagyon izgatott vagyok, hiszen az óvodánkba látogató óvó nénik azt figyelik majd, hogyan beszélék én a gyermekekkel, és hogyan irányítom őket a testnevelés-foglalkozás alatt.

„Igen, ha a vendégek nem figyelnek Csilla óvó nénire, mi majd mondjuk nekik a »kedvesség szabályát«, hogy örömet szereznek azzal, ha figyelnek Csilla óvó nénire!” (Anita)

„Majd megmondom nekik, milyen kedves óvó néni Csilla néni, kivétel, amikor ebéd után azt kéri, hogy pihenjünk az ágyunkban... olyankor nem igazán kedves... de ezt nem mondom meg.” (Kinga)

„Én azt mondom el, hogy milyen kedves Csilla óvó néni, mert akkor is játszik velünk az udvaron, amikor esik az eső, és beleugorhatunk a pocsolyába! Először anya nem szerette ezt, de amióta gumicsizmám van, szereti, mert az ugrálás csuda jó!” (Elemér)

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

Ilyen, s hasonló feljegyzéseim vannak erről a napról, amelyeket az én kis csiszolandó gyémántjaimtól, vagyis a neveltjeimtől kaptam.

Másnap reggel mindannyian csendesebbek voltak, mint amit megszoktunk egy negyvenegy fős, négy év körüli gyermekcsoporttól. A tornaruhába öltözött gyermekek sorakoztak előttem, éreztem, picit remeg a hangom a foglalkozás elején, de azután gyorsan megnyugodtam. Megfeledkeztem az engem elemző szakmai figyelmek tekintetéről, mert óvodásaimmal együtt közös feladatainkra koncentráltunk.

Máig filmként pörög előttem, ahogyan a gyermekek a bemelegítő erősítő és nyújtó gyakorlatokat teljes koncentrációval végezték. A rávezető gyakorlat, amely játékosan a csónak ringását utánozta, egyben célirányos mozgással előkészítette az egyik fő gyakorlatot, a hossz tengely körüli gurulást. A kicsikórugdalás a váltott lábbal történő alacsony tárgyra való fel- és leugrást vezette be, míg a váltakozó iramú futás az állóképesség fejlesztését szolgálta. A gyermekek fegyelme mintaserű volt. A bemutató teljes sikerrel zárult az alapos szakmai elemzés tekintetében is. A pontos, minden pedagógiai területre kiterjedő részletességet mutatja a kollégák részéről a következő példa.

Valaki felvetette, hogy talán jobban kellene figyeljek legközelebb a szóhasználatomra foglalkozásaim során, mert több alkalommal használtam az „álljatok kintebb” vagy más alkalommal „bentebb” szavakat a szerinte helyesebb „kijjebb és beljebb” szavak helyett. A nyelvhelyességről szóló egészséges vita végül azzal zárult, hogy a szakmai közösség elfogadta, hogy az említett szavak az Alföldön használt tájnyelvből származnak. Az egyik óvodai felügyelő felolvasta az óvodai nevelés ide vonatkozó idézetét, miszerint „az óvónő tájnyelvi beszéde nem számít nyelvhelyességi hibának”.

Leírhatatlanul büszke voltam a gyermekekre! Éjjel nagyon nehezen jött álom a szememre, boldog voltam. A boldogság érzése avatott engem óvónővé.

A gyermekek családjaikkal, a kollégáim és saját magam közösen bizonyítottunk egy nagyon fontos óvodai alapelvet, amely leszögezi, hogy a tudás, a szeretet és a következetesség együttese biztos záloga a pedagógiai sikernek. Megértettem, mindenkinek a tőle telhető legjobbat kell nyújtania, hogy ez a közös siker megszülethessen! Nagyon keményen, fegyelmezetten dolgoztam, készültem minden napra. Az évek során mindig velem volt ennek a foglalkozásnak az emléke, amiből erőt meríthettem akkor is, amikor laza kísértés környékezett, „ó, ne izgasd magad, megoldod, rutinból!” – Nem! Nem oldom meg! Az óvónőnek mindig, minden alkalomra lelkiismeretesen készülnie kell az óvodában előtte álló napra. Egy pillanatra sem feledhetjük, hogy óvodásokkal foglalkozni óriási felelősség. A családokkal együtt, mi óvodapedagógusok neveljük a jövő mérnökeit, orvosait és becsületes munkásait. Nem kisebb feladat ez, mint az eljövendő világ építése.

*

Az idő száguldott a színes eseményekkel teli óvodai életünkben. A Táncoló Muskátlík Óvodájának nevelői szakmailag magasan képzett pedagógusok voltak, emellett fiatalos, bohém és vidám közösséget alkottak. Kitüntetésnek éreztem, hogy velük együtt dolgozhatom. Óvodán kívül is sokat találkoztunk, jó barátságban, szeretetben éltünk. Az egyik legszebb emlékem, amikor családommal életünk első új lakásába költöztünk, és kollégáim bejelentkeztek egy lakásavató látogatásra. A lakás egy új épület negyedik emeletén volt, természetesen lift nélküli házban. Az utolsó lépcsőfordulóban álltak meg a kollégák, majd alkalmi kórust alkotva, több szólamban énekelték Bach Parasztkantátáját. A lakók a földszinttől a legmagasabb emeletig kinyitották ajtóikat, és a végén, „Vissza! Vissza!” kiáltásokkal és ütemes tapssal kérték a kórust, hogy énekeljenek még. Minden kollégám kezében egy-egy cserép muskátlit viritott, amit Mihállyal, a kertésszel különös gonddal nevelgettek, külön erre az alkalomra. Amint ott álltak és énekeltek a színes muskátlík forgatagában, néztem őket, és a boldogság könnyeit izlelgetve azt éreztem, hogy az óvónői hivatásnál nincs fontosabb és gyönyörűbb a kerek világon!

A lakásavató hangulata később emelkedetté, egyben hangosabbá vált. Éjfél körül a lakás erkélyén koncerteztünk. A szomszédságból többen csatlakoztak, így a lakótelep ezen része zengett a karácsonyi énekektől. Máig is sokat gondolok rá, milyen szerencse, hogy senki nem jelentette a rendőrségnek a „csendháborítást”, vagyis a „május végi karácsonyi koncertet”!

*

A június eleji nevelési évzáró ünnepély mindig nagy izgalmat keltett az óvodai közösségekben. A gyermekcsoportok táncokkal, mókás jelenetekkel készültek ezekre az alkalmakra, amelyek az egész lakóközösség figyelmét az óvodára vonták. A családok mellett a közösség tagjai is örömmel vettek részt ezeken a vidám, szórakoztató ünnepeken.

Örök kérdés és vita forog az efféle „gyermekszereplések” körül. Két párt küzdött/küzd a kora gyermekkori nevelés pedagógia hadszínterén. Jó vagy rossz-e különleges alkalmakat rendezni, amikor a gyermekeknek „szerepelniük kell”?

Nem szeretnék bíró szerepében feltűnni, de tapasztalatom alapján úgy vallom, a válasz a pedagógustól és a családtól függ. Sokszor vettem részt különböző, úgynevezett „gyermekszerepeltetéses” alkalmakon. Meggyőződésem, hogy a gyermekek nagy része úgy viszonyul ezekhez az eseményekhez, ahogyan a vele foglalkozó felnőtt kivetíti rá érzéseit. Amikor a nevelő vagy a szülő tele feszültséggel a túlszoknyácska ráncait igazgatja-rángatja, miközben agyában az kalapál, milyen

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

lesz az alkalomról készített fénykép, videó, az a „szereplés” elvázott a küldetése színpadán. Így talán tényleg nem érdemes.

Tapasztaltam viszont olyan művészi szintű gyermekbemutatót is, ahol például Smetana: Moldva klasszikus zenei érzésvilágára lejtették a szívet gyönyörködtető táncot ötévesek egy előadásban. A színpadon a tánc térformája kötött volt, a gyermekek viszont kiválóan improvizáltak, „meséltek” táncukkal a folyó születéséről. Ez a produkció egy egész éves folyamat részeredménye volt, nem egy alkalmi „felkészültség” bemutatása, egy idegi kikészüléstől remegő óvó néni és gyermekcsoportja részvételével.

Hiszem, a gyermekek meg kell tanulják, nem baj, ha a „szereplés” nem tökéletes, viszont nekik igyekezniük kell a tőlük telhető legjobbat nyújtani, miközben élvezik a részvételt az adott események folyamatában.

Tanítsuk meg gyermekünket a küzdés, kitartás egyszerű szabályaira! Attól, hogy elestél, még nyertes lehetsz! Fel kell állnod! A célba érve mindenki örömet érez, ezért fontos, hogy célba érij! Ne add föl!

– Csilla néni, öt órákor felébredtem, korán szerettem volna jönni óvodába, mert nagyon szeretem a táncunkat gyakorolni – jelentette egyik nagycsoportos óvodásunk a felkészülés idején. A gyermekek érdeklődését úgy fokoztuk, hogy korukhoz mértén megfelelő önállóságot kaptak már a műsor tervezésének folyamán is.

*

Szívesen emlékszem a közös étkezésekre, amikor asztalonként komoly beszélgetések zajlottak a gyermekek között a legkülönbözőbb, őket érdeklő témákról. Így készültek az évvégi műsor tervei is. A csoportszoba ilyenkor étteremmé alakult, ahol az ízléses asztalterítővel leterített asztaloknál ülő gyermekek csendesen beszélgettek. Fontos szabály volt, hogy amikor étel van a szánkban, akkor rágunk, és nem beszélünk; valamint az, hogy ilyenkor a hangerőnket is kordában kell tartanunk. Kellemes, évszakokhoz igazodó háttérzene is segített abban, hogy a gyermekek nagyon fiatalon megtanulják a társas érintkezés során elvárható viselkedési szabályokat. Gyakran gondoltam erre a későbbi években, különösen, amikor negatív élmény ért ezen a területen. Nincs szomorúbb, mint amikor egy óvónő hangosan visít, hogy „Csend legyen!”, de az egészséges hangerő megteremtéséért képtelen lépéseket tenni a hangos, fegyelmező ordításon kívül.

*

Az évvégi műsor tervét papírra vetettük, legtöbbször az udvari játék során, hogy együttműködést biztosítsunk a különböző korcsoportba járó gyermekeknek.

A „próbák” játékosan zajlottak. Aki nem szerepelt éppen, az a nézőtérre foglalt helyet, amit már jó előre elkészítettünk az udvar muskátlikkal szegélyezett részén. A nézőtér építése szintén óriási munka volt, hiszen a díszítő muskátlikat már kora tavasszal kezdtük nevelni, gondozni Mihály bácsi irányításával. Akkor még nem használtuk a „projektalapú játékos tanulás” kifejezést az óvodapedagógiában, de később, emlékeinkben sokunkban megszületett az „aha”-élmény ezzel kapcsolatban.

A próbák után az ebédet a kinti tornácon fogyasztottuk el. Amennyiben az időjárás engedte, kinn pihentek a gyermekek az árnyas fák alatt vagy a tornác hűsében.

Az előadás napján egészséges izgalom járta át minden résztvevő lelkét. A műsor idején az óvó nénik csillogó szemmel gyönyörködtek neveltjeikben, míg végül tekintetük egybeolvadt a büszke szülőkével, akik gyermekükkel együtt virággal köszönték meg az óvoda minden dolgozójának az egész éves munkát. Az évszárót kedves együtt játszás követte, finom falatok és üdítők kíséretében. Nagyszülők vállalkoztak, hogy régi táncokat mutassanak be, s azok lépéseit megtanítsák az érdeklődőkkel, de volt mesesarok és kézműves műhely is, ahol a lakóközösség művészei „dolgoztak” együtt az óvodásokkal. Boldog, lelket gazdagító közösségi alkalmak voltak ezek az események az óvodai életben. Később, az 1989-et követő években az Óvodai Alapprogram és a Helyi Óvodai Programok bevezetése után szerencsésen elterjedtek ezek a helyi sajátosságokon alapuló rendezvények az óvodákban. Ez a megtapasztalás örömmel töltött el, s mosolyogva gondoltam vissza a Táncoló Muskátlik Óvodájában töltött évekre, ahol elplántáltuk a „legyen új a nap alatt!” kicsi, de erős magját!

*

1982 novemberében meghalt Brezsnyev, a Szovjetunió vezető embere. A városi művelődési osztály központi utasítást kapott, hogy a katonai tiszteletadással zajló temetést minden oktatási intézményben követni kell a televízió keresztül. Gabriella óvodavezetőnk szenttelenül felolvasta a levelet, majd csendesen, de határozottan szólott hozzánk. – Mindannyian tanítjátok a gyermekekkel az élet körforgására vonatkozó anyagot. Neveltjeink tudják azt a biológiai tény, hogy a földi életben minden a születéssel kezdődik, és a halállal ér véget, igaz? – Senki sem szól, helyeslően bólogattunk. Gabriella folytatta: – Egyetlen televízió van az óvodában, de mivel nem használjuk, nem tudom, működik-e. Személyesen fogom ellenőrizni.

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

Visszamentünk csoportjainkhoz, és folytattuk a napi foglalkozások szervezését. Erzsébet kolléganőm környezetismereti foglalkozáson lelkesen magyarázta a gyermekeknek, hogy mi történik az ősszel lehullott levelekkel: elszáradnak, meghalnak, hogy helyüket átadják a tavaszi üde, zöld leveleknek. Teleszórtuk színes, száraz levelekkel a csoportszobát, amelyeket a gyermekekkel együtt gyűjtöttünk napfényes sétáink alkalmával.

Erzsébettel szó nélkül, percenként ellenőriztük a faliórát, mialatt mindkettőnk tekintetében ott révedt a valóság, hogy nemsokára mennünk kell televíziót nézni. Kérdő pillantásokkal tudakozódtunk egymás gondolatáról, melyikünk és mit mond majd a gyerekeknek?

Egyszer csak kinyílt az ajtó, Gabriella állt ott. A hirtelen betört merevségből felocsúdva, én mentem oda hozzá.

– A televízió nem működik, nem vagyunk képesek csatlakozni a közvetítéshez. Folytassátok a napi rendes rutint a gyermekekkel! – mondta csendesen, azzal megfordult, és becsukta az ajtót. Később érzékeltük, hogy az irodája ajtaja is zárva van, ami nagyon ritkán fordult elő, de tudtuk, ilyenkor nem zavarhatjuk őt. Nagyon kíváncsi voltam, nem szóltam senkinek, de mielőtt hazaindultam, titokban odaléptem a televízióhoz. Lopva bekukucskáltam a készülék mögé, és láttam, az áramot szolgáltató csatlakozó „véletlenül” a földön hevert.

Egy bő hét elteltével a művelődési osztály beszámolót kért tőlünk. Le kellett írunk, hogyan méltattuk a nagy szovjet vezetőt, és miként magyaráztuk meg a gyermekeknek a népünket ért veszteséget, vagyis Brezsnyev elvtárs halálát a televízióközvetítés hiányában. Erzsébet kolléganőm hosszasan elemezte az őszi levelek „halálát”, szerinte tökéletesen megértették a gyermekek az elmúlást, s az azzal járó szomorúságot. Beszámolójából Gabriella kihúzta a tavaszi rügyekre és a megújulásra való utalást. A kiscsoportban dolgozó óvónők az akváriumban elpusztult halacska szomorú esetéről írtak, míg a nagycsoportosok a közelmúltban kimúlt tengeri malacka történetét ecsetelték, amelynek a végkövetkeztetése az volt, hogy a halott soha nem jön vissza! Hittük, úgy éreztük, mindannyian tudásunk, képességünk legjavát adtuk az adott téma, esemény feldolgozásában.

Óvodavezetőnk összeszerkesztette a beszámolót, és a végeredményt ismertette velünk. „A halott soha nem jön vissza” megállapítást is finomította, így végül egészen értelmes iromány született, ami azért is nagy teljesítmény volt, mert az egész városban az egyetlen óvoda voltunk, ahol a dolgozók közül véletlenül senki nem tartozott a kommunista párt soraiba.

SZAKMAI ÖNÁLLÓSULÁSOM ÚTKERESÉSE

Szakmai életem harmadik évének szeptemberétől új kihívás elé állított az élet. A város egyik pedagógiai óvodai szakfelügyelője, aki annak idején jelen volt a testnevelési bemutató foglalkozáson, egy függetlenített óvodavezető-helyettesi állást ajánlott nekem az akkori lakásom szomszédságában lévő óvodában. Pontosán nem is értettem, mire vállalkozom, de az ajánlat minden szempontból annyira vonzó volt, hogy azonnal elfogadtam. Az új pozíció sokkal inkább egy pedagógiai vezető feladatkörét fedte, szemben egy adminisztratív, pártpolitikai befolyásoktól függő óvodavezetői munkakörrel, amire nem voltam alkalmas több okból, beleértve párton kívüliségemet is. A Fehér Angyalok Óvodája, hadd nevezsem így ezt az óriás intézményt, 150 gyermek nevelésére épített modern óvoda volt teljes személyzettel. Az intézmény akkori vezetője szakfelügyeletet vállalt a város óvodáiban. Kibővült feladatköre mellett megtartotta óvodavezetői címét, de a munka gyakorlati elvégzésére szüksége volt egy helyettesre. A „függetlenített” jelző csupán azért illetett meg, mert a gyermekek között eltöltött nevelési idő alól részben felmentést kaptam, így munkaidőmben az óvoda pedagógiai vezetését láttam el, a napi működtetés egyes-bajos dolgaival egyetemben. Döntéshozó jogkörrel nem rendelkezttem, az továbbra is a hivatalban lévő óvodavezető hatáskörébe tartozott. Az idő múlásával azonban szabad kezet kaptam bizonyos döntések meghozatalában, például a munkaidő-beosztások szervezésére, rendezésére.

Tisztán emlékszem a napra, amikor búcsút mondván a Táncoló Muskátlik Óvodájának mentorom, óvodavezetőm, Gabriella a következő szavakat intézte hozzám:

– Tudod, ha önző vezető lennék, nem engednék el. Elengedlek. Szeretném, ha igazolnád, hogy a szakmaiság és a gyermekek nevelésébe vetett hit mindig győzedelmeskedik. Rád helyezem a súlyt, de tudnod kell, az ajtóm és a szívem mindig nyitva áll előtted.

*

Új munkakörömet óriási lelkesedéssel és naiv jóakarattal kezdtem. A Fehér Angyalok Óvodája hat gyermekcsoporttal dolgozott, tizenkét óvónővel és a hozzájuk tartozó technikai személyzettel. Az óvónők többsége egy vagy két évvel volt idősebb nálam. Máig sem tudom, hogyan mutattak be nekik szakmailag

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

és emberileg érkezésem előtt, de azt éreztem, hogy merev és erőltetett tisztelet sugároztak felém az első naptól kezdve.

A dajkák és a konyhai személyzet közvetlen kedvességgel fogadott; azonban az óvónők magukat kisebb csoportokra osztva különbözően, de mindannyian ridegséget kisugározva viszonyultak hozzám.

A munkát következetesen egy általam készített pedagógiai terv alapján végeztem. Minden csoportot meglátogattam, hangsúlyozva, hogy én nem ellenőrzöm az óvónőket, hanem tanulok tőlük, amellett, hogy ismerkedem a gyermekekkel. Az alázatos, következetes munkálkodás eleinte nem oldotta a légkört. Amikor az udvaron megjelentem, és két kolléga beszélgetett, azonnal szétrebbentek, és szúrós tekintettel figyeltek. Három hét után már tisztán éreztem, én vagyok a megteremtett „ellenségkép” az óvodában, melyet valószínűleg egyszerű emberi féltékenység szül.

Vergődtem még egy hetet, könnyekkel átitatott párnával ébredve minden reggel, mire döntöttem, és telefonáltam Gabriellának. Könyörögtem neki, azonnal fogadjon vissza a Táncoló Muskátlík Óvodájába, mert nem vagyok alkalmas a feladatra, amit a Fehér Angyalok Óvodájában rám bízta. Gabriella csendesen annyit mondott:

– Ma este eljövök hozzátok, és mindent megbeszélünk!

A hosszú beszélgetésnek nagyon rövid összegzése lett.

– Van pedagógiai terved. Azt kell megalkotnod, hogyan ülteted át a tervet a gyakorlatba. Tegyéél magad elé gondolatban egy hófehér tiszta papírt, amelyre rögzítéd a várható eredményeket, az időkeretet és a megvalósítás módszereit! Ezután napról napra tedd a dolgod következetesen! A leghasznosabb segítő eszközödet: a hitedet tartsd mindig készen! Hidd, hogy sikerülni fog, amiért dolgozol!

Nem akartam elfogadni, hogy ilyen egyszerű. A gyermekekkel azért tudtam oldott és szeretetteljes légkörben munkálkodni, mert hittem bennük és a családjukban. Sebzetten, vélt vagy valós fájdalommal a lelkemben ez kollégáimra vetítve lehetetlennek tűnt, de megígértem Gabriellának, hogy nem adom fel a „harcot”.

Pár nap múlva összehívtam egy tanácskozást, és röviden, pontokba szedve, tisztán, érthetően elmondtam az óvónőknek, hogy milyen módszereket szeretnék alkalmazni a pedagógiai munka fejlődésének érdekében. Kértem, hogy ők is osszák meg velem és egymással folyamatosan alkalmazott módszereiket. Hangsúlyoztam, nem tartom magam okosabbnak, mint ők, hogy szakmai közösségként kell együttműködnünk a közös cél elérése érdekében.

Kölcsönösen figyeltük meg egymás foglalkozásait, így minden héten én is tartottam foglalkozást valamelyik csoportban, amelyet aztán elemeztünk a csoportban dolgozó óvónőkkel. Egymás hibáiból és sikereiből tapasztalatokat gyűjtve, lassan, hosszú hónapok után megindult az egészséges professzionális társalgás köztem

és a nevelőtestület között. Közben fiatal nők csoportjára jellemzően zajlottak a magánélet háborúságai, örömei. A napi élet érzelmei kerültek felszínre, érkeztek és távoztak az óvodából könnyek és mosolyok kíséretében. Gyakran megtapasztaltam, hogy a hangulatunk milyen óriási mértékben befolyásolja a napi tevékenységünket. Nem tudományos felfedezés ez, de mindennél fontosabb tudatosítani azokban, akik gyermekek nevelésére hivatottak. A „Fehér Angyalok” kezdték valódi angyalarcukat mutatni felém is. Okosak, szépek voltak, és nagy hivatástudattal rendelkeztek ők kivétel nélkül, csupán a hiúság rút szellője libbentette meg néhányuk szárnyát, amint elkötelezett céljuk felé repültek. Szerencsére a repülés irányát megtartották, csupán a koordinátákat helyesbítették, és a gyermeknevelés hite mellett tett fogadalmukat mindannyian méltóságteljesen végezték pályafutásuk során.

Kora tavaszra kezdtem érezni, hogy egyre simábbá válik a közös utunk, amelyen születő barátságunk napfénye kezdte melegíteni a légkört. Olyan érzés volt ez, mint amikor a háborgó tenger hullámaintól megtépázottan a hajón vergődő ember megpillantja a kikötőt.

*

Kezdtünk összeforni gondolkodásban, és fontos volt számunkra a környezetünk, amiben élünk. A családokkal egyre szorosabbra fűztük kapcsolatunkat, és őszintén eléjük tártuk örömeinket, nehézségeinket. Íratlan törvényt szegtünk meg például azzal, hogy esetenként magánéletünkről is beszéltünk a szülőkkel. Közös alkalmakat szerveztünk, amelyekre hívtuk a családokat. Egyik ilyen nagyszabású esemény volt a faültetés. A helyi kertészet adományként ajándékozott harminc facsemetét, amelyet az udvaron körbe ültettünk a kerítés köré. Teljes hétfégi program volt ez a lakóközösség és az óvoda számára, amely vidám bográcsozással zárult. Örömmre formálódott az a közösség, amely a formások mellőzésével végre életségévé vált. Nem volt külön ösvényen az óvónő és a család, összekötött bennünket a gyermek, akinek a fejlődéséért mindannyian dolgoztunk.

A nevelési évet záró ünnepély nem zajlott olyan meghitt légkörben, mint az emlékeimben élő Táncoló Muskátlik Óvodáé, de a kollégák a tőlük telhető legnagyobb energiával munkálkodtak a hagyományalapításon. A néhány éve működő intézményben a fiatal nevelőtestületnek ki kellett alakítani az óvoda saját arculatát. Visszatekintve, s később távolról figyelve a Fehér Angyalok Óvodáját, ez sikerült. Nagy megtiszteltetés számomra, hogy a központosított nevelési szemléletű világban részt vállalhattam egy akkor modernnek számító, innovatív intézmény nevelési filozófiájának megformálásában.

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

A nevelési év záróünnepélyén a családok a hagyományoknak megfelelően virággal és apró ajándékokkal köszönték meg az óvónők munkáját. Az ünnepélyen az óvoda hivatalosan kinevezett vezetője, Karola is részt vett, aki egyben, mint azt említettem, óvodai felügyelőként is munkálkodott. A helyzet nagyon feszültté vált, mert Karola félreérthetetlenül gyakorolta vezetői jogkörét, ő tartotta az üdvözlő beszédet, összegyűjtötte – a ki tudja – talán nekem előkészített virágcsokrokat. Jómagam fiatalon, kellő bölcsesség hiányában nem tudtam ezt megfelelően kezelni. Először csak fojtogatott a sírás, majd teljes igazságtalanságnak megélt helyzetemből fakadóan zokogva berohantam az irodába, és magamra zártam az ajtót.

Az udvarról behallatszott a gyermekek kacagása, a jókedv, nekem viszont szembe kellett néznem a ténnyel, hogy engem senki nem keres vagy nem hiányol a társaságból. Elmerültem az önsajnálát tengerében, így nem emlékszem, mennyi idő telt el, amikor halk kopogást hallottam az ajtón. Kinyitottam, s kolléganőim álltak ott, mindannyiuk kezében egy-egy nagy csokor virág. Nem szóltak egy szót sem, letették a virágokat az asztalra, és néhányan közülük megöleltek.

Tudtam és éreztem, hogy vége a féltékenységnek, a pletykálkodásnak, amit a felszín alatt sokszor éreztem. Aki nem ölelt meg, jelenlétével jelezte: „megérkeztünk”, egy csapatba tartozunk és a jövőben együtt, egymásért dolgozunk!

Mára látom, a helyzetet csupán egy kommunikációs hiba szülte, mert az igazsághoz hozzátartozik, hogy Karola mellett sokat fejlődött szakmai önállóságom. A nevelési év folyamán sok lehetőséget kaptam tőle a nevelőtestülettel együtt megálmodott közös céljaink megvalósítására. A családokkal történő szoros együttműködést emelném ki, valamint a csatlakozást az akkor új, Zsolnay-féle nyelvi, irodalmi és kommunikációs program óvodai adaptációjához, amelyről később részletesen szólok.

*

A nyári program minden gyermek örömeire jól kezdődött. Önkéntes szülők egy csoportja üzembe helyezte az udvaron a tusolót, amely önfeledt pancsolásra adott lehetőséget a nyári melegben. Természetesen engedélyeztem az óvónőknek, hogy a tusolások alkalmával fürdőruhát viseljenek. Nagyon forradalminak számított ez a helyi ruhaviselési szabályzat, hiszen az óvónők kötelesek voltak fehér vagy esetleg pasztellszínű köpenyt használni az óvodákban.

Néhány nap múlva a művelődési irodából hívtak telefonon, hogy a környező házak valamelyikéből bejelentés érkezett, miszerint az óvónők erkölcsstelen magatartást folytatnak az intézményben. A névtelen feljelentő félelmét fejezte ki, hogy a gyermekek etikai érzéke sérül a „hiányos” öltözékben megjelenő óvo nénik láttán,

valamint, hogy néhány férfiszem, még nagypapa korúak is (!), egy ideje nem tudnak a nyitott ablakon át történő levegőzés szokásától szabadulni.

Értékeltem a helyzetet, megállapítva, hogy a frissen ültetett fák bizony körülbelül akkorra lesznek képesek takarást biztosítani az óvoda udvarának, mikorra a fürdőruhás, csinos óvó nénik leányai vagy unokái dolgoznak majd a Fehér Angyalok Óvodájában. Kolléganőim közül többen nagyon mérgesek lettek, különösen a névtelenségbe rejtőző feljelentés tényén, pedig az eljárás nem volt idegen a mi hazánkban. Közösén döntöttünk amellett, hogy speciális fürdőköpenyeket varrunk magunknak, amit a fürdőruhákra felveszünk, „betapasztva” ezzel a panaszt emelő száját, és takarva a bámészkodó szemek előtti látványt.

*

A „bikinis” munkatársi értekezleten született meg a gondolat, hogy utazzunk el közösen a tengerhez az óvoda nyári szünetében. Lázasan szervezni kezdtük az utat. Amikor a költségvetés tervezetét ismertették előttünk, be kellett látnunk, hogy havi keresetünk még gyűjtögetéssel sem elegendő álmaink valóra váltásához. Az is akadálynak tűnt, hogy többen közülünk még hajadonok voltak, így a partner sem tudott nekik segíteni a költségek viselésében.

Senki ne gondolja, hogy többszörös szállodáról álmodtunk. Egyszerű, zsúfolt sáttortáborok, úgynevezett tengerparti kempingek szerepeltek a kiszemelt nyaralóhelyeket felsorakoztató listán. Lázban éltünk, úgy tűnt, vad szárnyalásunkat nem állíthatja meg senki és semmi. Az egyik gyermek nagybátyja műszakvezető volt a helyi konzervgyárban. Vele léptem kapcsolatba, s kértem, segítsen azzal, hogy alkalmi munkára alkalmaz bennünket a gyárban. Őszinte aggodását fejezte ki, mert erkölcsileg a szocialista társadalomban az megengedhetetlen volt, hogy egy óvónő vagy iskolai pedagógus nyilvánosan alkalmi segédmunkát vállaljon hivatása gyakorlása mellett. Ígéretet tettem a munkavezetőnek, hogy nem fedjük fel a műszakok ideje alatt kilétünket a gyári dolgozók előtt, így aztán délutános és éjszakai műszakokban megkezdtük idénymunkás tevékenységünket a kukoricafeldolgozó konzervrészleg szalagjai mellett. A titoktartásban és az óvodai munkarend átszervezésében az óvoda dajkái teljes lojalitást mutattak, és segítettek bennünket. Két csoportra osztottam az óvónőket. Az első csoporttal reggel hét órakor kezdtünk dolgozni az óvodában. Délután fél kettőkor, amikor a munkaidőnk lejárt, kerékpárra ugrottunk, és a délután kettőkor kezdődő konzervgyári műszakra frissen, mosolygósan álltunk készen. A konzervtöltőgató munkás műszak este tíz órakor ért véget. Másnap reggel hétkor mindenki vidáman fogadta a gyermekeket az óvodai csoportjában. Délutános óvónőként délelőtt tizenegy órakor érkeztünk

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

az óvodába, és este hat órákor köszöntünk el neveltjeinktől. Ezzel a csoporttal maradtunk fél órával többet, hogy a másnap reggeli kollégáknak előkészítsük a szükséges eszközöket. Szabályként alkottuk meg ugyanis, hogy a gyermekek nyári programja véletlenül sem szenvedhet hiányt a mi „kicsapongásunk” miatt. A délutános óvónői csoport este tíz órákor kezdett dolgozni a konzervgyári szalagok mellett éjszakai műszakban, és reggel hat órákor a gyár hangos szirénája jelentette a felmentő jelet. Hazarohantunk, aludtunk pár órát, és délelőtt tizenegy órákor újra a Fehér Angyalok Óvodájában élveztük a nyári programot a gyermekekkel együtt.

Fiatalok voltunk, bohémok és merészek! Tudtuk, egy hónap alatt megkeresük azt a pénzt a konzervgyárban, ami bőven elég lesz a tíznapos tengerparti nyaralásra, amely közös álmunk volt.

Máig sokszor gondolkodom azon, hogy éretlen voltam-e és vakmerő, illetve egyszerűen a küzdés szelleme készítetett akkor, hogy kolléganőimmal együtt „fenegyerekeskedjem”? Nem tudok megnyugtató választ találni, csupán azt érzem, hogy megszületett bennünk az egészséges közösségi tartás. A lázadás pozitív erővé formálása mellett megtapasztaltuk egymás segítségét. Külön tisztelettel adózom az óvoda dajkáinak, akik megjegyzések nélkül, őszinte szívvel segítettek bennünket fiatal vágyaink megvalósításának ebben a periódusában.

Egyszerűen a csodával határos, hogy senki nem jelentette a művelődési osztálynak a történeteket. Különösen érdekes ez, hiszen a városban, ahol ez történt, az emberek jól ismerték egymást, így a konzervgyárban is akadt olyan munkás, aki felismert bennünket, a „fehér angyalokat”.

Elérkezett az augusztus, a szünidő, amikor csapatunk útra kelt. Többen családunkat is magunkkal vittük. Közel huszonnégy órás vonatkozás és pár órás hajóút után megérkeztünk Bulgáriába, egy tengerparti kempingbe. Életem egyik legszebb nyaralása között tartom számon ezt a közel két hetet, amikor felhőtlenül élveztük a napfényt, a tengert, szabadon, *bikiniben!*

*

Szeptemberben az óvoda egy jól összekovácsolódott nevelőtestülettel várta neveltjeit. A családokkal egyre szorosabbá vált a kapcsolatunk, amelyet segített a korban hozzánk közel álló szülői közösség. A nevelési év jó hangulatban telt, az óvónők lelkesen munkálkodtak, örömmel segítették egymást szakmai kérdésekben. Minden nevelési területnek volt köztünk szaktudósa, aki önzetlenül segítette társait. Márta kimagaslóan tudta az ének-zene foglalkozásokat szervezni, így kötelességének érezte, hogy az óvoda minden csoportjában tanácsadóként munkálkodjon. Óvónői köpenye zsebében mindig ott lapult a hangvilla, amelyet szükség esetén

azonnal előrántott, és a kezdő hangot kristálytisztán bemutatva éneklésre serkentette kollégáit vagy a gyermekeket. Az egyéni zenei képességek fejlesztését küldetésének tartotta, így akár a csoportszobában, akár az udvaron tevékenykedett, mindig gyermekek serege vette körül. Pontosan tudta, melyik gyermek milyen szinten van például a ritmusérzék-fejlődésben vagy a dallambújtatás tanulásának folyamatában. A „dalok bújócskázását” (dallambújtatás) különösen élvezték a gyermekek. Csillogó tekintetük körös-körül cikázott, amint izgatottan koncentráltak egy-egy jól ismert dal hangos éneklésére. Lelkesen várták, míg óvónőjük karmesterpálcájával intett, mert akkor az egész kórusnak el kellett bújtatnia a dalt. Értelemszerűen ez azt jelentette, hogy magukban folytatták tovább az éneklést. Ajkukkal tátogtak, de a dalt belső hallásukra támaszkodva hangtalanul folytatták mindaddig, míg újfent jelzést kaptak a hangos éneklésre. Óriási összpontosítást igényel ez a feladat, hiszen a dal ritmusát, tempóját és a melódia hangzását is őrizni kell a dallambújtatás ideje alatt. Márta olyan szintre emelte ezt a játékos ének-zenei fejlesztést, hogy óvodásaink többsége alkalmassá vált a karmesteri szerepre, amely magas fokú zenei képességüket bizonyította.

A példamutató következetes munka a kollégákat is kiemelkedően motiválta. Gyakran énekeltek együtt, gyermekek, óvó nénik, dajkák, de alkalmanként még a kertész-karbantartó bácsi is csatlakozott. Kedvenc „bújócskás” dalunk a Békés megyei Doboz településen gyűjtött „Virágéknál ég a világ” című dal volt. Táncra serkentő refrénjének köszönhetően nemcsak a dallambújtatás gyakorlására, hanem a harmonikus mozgás fejlesztésére is kiválóan alkalmas ez a dal.

♩ = 72

Vi - rá - gék - nál ég a vi - lág, sü - tik már a rán - tott bé - kát,

5 zim - me - zum, zim - me - zum, re - ce - fi - ce bum - bum - bum.

Mari a gyermekirodalom elmélyült ismerőjeként boldogan vállalt helyi mini továbbképzéseket. Szenvedélyesen gyűjtötte a népi mondókákat, meséket. Az udvari játék gazdagítása érdekében ovi-színházat szervezett, és a bábjátékot a mindennapi élet részévé fejlesztette. Zsuzsa barkácsasztala népszerű volt a gyermekek között. Mindenki buzgón gyűjtötte a természetben található anyagokat, amelyekből aztán Zsuzsa irányításával, aki a precizitással megtervezett díszítő ábrázolás híve volt, igazi esztétikai csodák születtek. Ezzel szemben Magdi bátran vállalta az alkotótér felállítását. Nyáron például az udvaron nagy agyagkupacot hozott létre,

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

ahol a gyermekek vízzel lazíthatták az agyagot, és önfeledten alkothattak különböző térbeli formákat. Módszertani megközelítésének pedagógiai üzenetét Magdi lelkesen hangsúlyozta. Tevékenységszervezőként számára az volt a legfontosabb, hogy a gyermekek élvezzék az alkotómunka örömét. Nézete szerint az elkészült művek – térbeli alakzatok, képek és formák – minősítését, értékelését az alkotó gyermekek kreatív megnyilvánulásaira kell bízni. Az eltérő nézőpontokból esetenként heves szakmai viták kerekedtek, de beszélgetésünket, vélekedéseinket minden esetben az egymás iránti tisztelet övezte. Tudtuk, hogy mindenkiben a jószándék munkálkodott.

Gabi a játékirányítás koronázatlan királynőjeként ontotta magából a gyermekek legfontosabb tevékenységét segítő módszertani ismereteket. Állandóan ajánlotta a legfrissebb témával kapcsolatos szakirodalmat, valamint lelkesen osztotta meg gondolatait a csoportok falújságjain, képekkel illusztrálva. Sorolhatnám a szakmai eszköztárból származó pedagógiai csodákat, amelyek minden esetben a gyermekek fejlődése érdekében nyertek teret munkánkban.

*

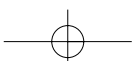
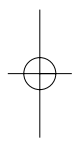
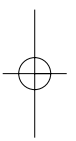
1986-ban a tavasz korán, szép idővel köszöntött ránk, így a nap nagyobb részét a szabadban töltöttük a gyermekekkel. Április 28-án, hétfőn reggel egyik kolléganőnk azzal a hírral érkezett az óvodába, hogy ne engedjük ki a gyermekeket, mert a levegő sugárfertőzött. Munkatársam úgy tájékoztatott, hogy a hírt megbízható forrásból szerezte. Ekkor hallottam először az 1986. április 26-i, Csernobilben történt nukleáris katasztrófáról. Az országos hírekben nyoma sem volt a katasztrófával kapcsolatos bejelentésnek, egészen hétfő este kilenc óráig, amikor a rádióban egy rövid hír erejéig utalás történt a „balesetre”. Másnap aztán felhívtam egyik ismerősöm, aki egy katonai bázison dolgozott, magas beosztásban. Nagyon rejtélyes volt a válasza, hiszen annyit mondott, „nem kell napozni, szerintem elég a D-vitamin a ti szervezetetekben, inkább jódra lesz most szükség”. Nem tudtam, mi történik, de az ösztöneim azt súgták, valami nagy baj van, ezért elrendeltem, hogy a gyermekekkel ne menjünk ki az udvarra. Többen a kollégáim közül vicceltek, de volt, aki idegklinikára akart küldeni, hogy kezeltessem magam. Két nap volt a május elsejei felvonulásig, amikor óvodai szünet volt a munka ünnepe miatt. Ragyogó napsütésre ébredtünk, többen a szabadban töltötték az egész napot és a hétvégét. Az egyik kolléganőm furcsa módon leégett, és a bőre iszonyatosan fáj. A következő héten hívtak a szomszédos óvodából, ahol saját öt és fél éves fiam a nagycsoportba járt. Gyermekeim minden előző jel nélkül lefordult a székről. Pár másodperc után eszméletéhez tért, és a továbbiakban nem mutatott semmi

rendellenességet. Máig őrzöm a fej- és szívvizsgálati eredményeit, de szerencsére semmiféle bajt nem igazoltak az orvosok nála. A katasztrófáról sokkal később kaptunk cenzúrázott híreket, de mint az életünket közvetlenül nem befolyásoló tényezőt igyekeztünk kiiktatni mindennapjainkból.

*

A további esztendőkből egészséges légkörben, lelkes szakmaiságot tükröző óvodai életet teremtettünk a Fehér Angyalok Óvodájában. Teljes támogatást kaptunk óvodai profilunk kialakításához, amely a központosított nevelési rendszerben óriási eredmény volt. Mint korábban említettem, nevelőtestületünk felvállalta az akkor újszerű NYIK (nyelvi, irodalmi és kommunikációs program) óvodai adaptációjának kidolgozását és gyakorlatban történő kipróbálását. A családok folyamatosan tájékozódtak a „kísérleti” fázisokról, értették a koncepció lényegét, így teljes mértékben támogattak bennünket. Vállalkozó szellemiségünk kezdett érzékelhetővé válni a város szakmai életében. Egyre több bemutató foglalkozást tartottunk különböző témakörökben. A legsikeresebbek között említeném a közlekedésre nevelés témakörét, valamint a környezet- és természetvédelmi foglalkozásainkat. A közlekedéssel kapcsolatos oktatófilmünket országos konferencián is bemutatta egyik kollégánk – előadását kísérő szakmai anyagként. Élő, pezsgő szakmaisággal teltek napjaink, kollégáim nyitottak voltak újszerű módszerek kipróbálására. Nagy sikerként könyveltem el szakmai életemben, amikor kezdeményezésemre programunkat bővítettük a „Nagyszüleink mesélnek” fejezettel. Régi, szeretettel őrzött irodalmi és zenei népi gyöngyszemek kerültek elő a családok értéktárából, amelyek gazdagították ránk bízott neveltjeink óvodai életét.

Külön dicséret illeti a nevelőtestületet, amiért kellő érzelmi intelligenciával és okos mérlegeléssel egyeztettek a kívülről jövő programelemeket a kötelezően előírt, központosított nevelési-oktatási tartalommal. Munkánkat segítette a példányértékű közösségi szakmai szellemiség. Emellett az 1980-as évek második felétől már érzékelhető volt a merev, szocialista nevelési-oktatási rendszer változását követelő „szellő fuvallata”. A havi rendszerességgel kötelezően előírt politikai oktatáson testben jelen voltunk, de a délutáni időt kihasználva, süteményrecepteket küldözgettünk egymásnak cetliken, vagy éppen napi női pletykák tovább tárgyalását folytattuk úgy, hogy az illetékes pártpolitikai előadó ebből annyit érzékelt, hogy lelkesen írogatunk, jegyzetelünk.

A VÁLTOZÁSOK JELEI AZ OKTATÁSPOLITIKÁBAN ÉS AZ ÓVODA MINDENNAPJAIBAN

A változás iránti vágy egyre jobban erősödött az egész társadalomban, miután a hírekben, még ha azok politikailag manipuláltak voltak is, egyre többet hallottunk a Szovjetunióban történő új szellemiségű politikai eseményekről. A magyarországi oktatási rendszer okos érzékenységgel reflektált a Szovjetunióban Gorbacsov vezetésével elkezdődött politikai és gazdasági változásokra. Az átrendeződésekből fakadó lehetőségek kiaknázására készséget mutattak az alternatív irányzatok érvényesítői az oktatási rendszer egészét tekintve. Az óvodában a már említett nyelvi, irodalmi és kommunikációs program részelemeinek adaptálása eleinte ígéretes volt, később azonban nagy vitát váltott ki, különösen az iskolai oktatás területén munkálkodó szakemberek körében. A vitákból fakadó állásfoglalások folyamatos ütközése végül ennek az alsófokú nevelési-oktatási programnak elhalásához vezetett.

Egy másik neves alternatív nevelési-oktatási program, a Waldorf, amely Rudolf Steiner filozófiája alapján megújulva nyert teret Magyarországon is. Óvodai adaptációja egyik neves gyermekpszichológusunk, Vekerdi Tamás vezetésével egy főváros közeli községben, Solymáron indult diadalútjára. Ingrid, a német ajkú óvónő nyitott ajtóval és szakmai vendégszeretettel várta a látogatókat az ország minden tájáról. Különleges varázsa volt, ahogyan rácsodálkoztunk az „újításokra”, mint például a kenyérsütésre az óvodában, amely a Waldorf-pedagógia gyakorlati eleme. Ugyanakkor többen bölcsen nyugtáztuk, hogy a hagyományőrzés fontossága a valódi üzenet számunkra, hiszen az több óvodában elsőkélyesedett a szocialista embereszmény formálása során.

Óriási mérföldkövek voltak ezek az óvodai nevelés-oktatás folyamatában, hiszen a XX. század második felétől a politikailag ellenőrzött központosítás elfojtotta, vagy bűvópatak-mozgalmakká silányította az innovatív útkereséseket.

Az óvónők két táborba tagolódtak az évek folyamán. A mindenkori előírásokat hűen és szolgai módon követők súrlódtak a lehetőségek mértékében újításra vágyó hagyományőrzőkkel. Tudatosan nevezem a magamfajta óvónőket újításra vágyó hagyományőrzőknek. Igényt támasztottunk arra, hogy megfogalmazzuk saját pedagógiai küldetésünk lényegét. A család szerepét az intézményes gyermeknevelésben kiemelten fontosnak tartottuk. A gyermek készségeinek, képességeinek formálásában az őszinte nevelői együttműködést alappillérként követeltük meg önmagunktól hivatásunk gyakorlásának mindennapjaiban. Hagyományápolás

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

volt ez, hiszen az első kisdédóvót alapító Brunsvik Teréztől tanult elveket tekintettük alapnak. Például a már említett „Nagyszülők mesélnek” program keretében, a népmesék és a népdalok mellett régi mesterségekkel ismertettek meg bennünket a családtagok. Sanyi bácsitól, aki cukrászmester volt, a karácsonyi bejglíkészítés mellett tanultunk olyan régi énekeket, amelyek keresztyén kifejező elemeket is tartalmaztak. A változásra ítélt politikai rendszer előszelét már éreztük, mégis bátorság volt ez a vállalás, különösen egy fiatal óvodai nevelőtestülettől.

Egyes vidéki, megyei oktatáspolitikusok szemében ugyanis észvesztett lázadásnak minősültek szakmai újításaink, törekvéseink. Sértette őket, hogy képtelenek voltunk vakon követni a többnyire szovjet pedagógiai elvek mentén központosított, szocialista embereszmény formálására vonatkozó szakmai előírásokat. 1988 őszén még ott álltam a megyei óvodai szakfelügyelő irodájában a szőnyeg szélén hírhedt állásfoglalásom miatt, miszerint a szocialista párton kívül is van élet, sőt a gyermeknevelés nem lehet politikailag szabályozott.

Eltekintve egyedi, kisebb súrlódásoktól, szerencsére az óvodapedagógiai országos program alkotói gyorsan és kellő érzékenységgel reagáltak a változásokra. Magyarország méltán és büszkén vallhatja, hogy az éveken keresztül tartó szakmai „megtépázottság” ellenére alapjaiban hű maradt a Brunsvik Teréz által megfogalmazott elvekhez. Dicséretes tény, hogy a szakma képviselői az alkalmas idő eléréseivel fogékonyságot tudtak mutatni az új lehetőségek kiaknázására. Országosan ismert óvodai szakemberek közül többen bátran vállalták az általuk megfogalmazott reformok alkalmazásának fontosságát. Sok óvónő számára örvendetes lehetőséget kínált például Keresztúri Ferencné rugalmas óvodai napirendről alkotott javaslatainak gyakorlatba történő átültetése. Lelkesen tanulmányoztuk a változtatás részleteinek bemutatását. Reménykeltő felszabadultsággal éltük meg annak izgalmát, hogy mi történik majd, ha például a szakfelügyelet délelőtt tíz órakor megérkezik egy időben Battonyára és Nemesmedvesre? Korábban a központi irányítás értelmében az egyöntetűség még a napirend szervezésében is elvárás volt az egész országban. Keresztúri Ferencné újító javaslata azonban az önállóságra való neveléssel együtt a gyermek egyéni szükségleteit is markánsabban figyelembe vette a rugalmas napirend alkalmazásával. A merev időkeretek feloldása mellett az egyéni, differenciált fejlesztések tereit is megnyitotta ez a változtatás.

*

A nevelési-oktatási rendszer ellenőrzésének átformálását is ez idő tájt kezdték hazánkban. Átalakították az óvodai felügyeleti rendszert óvodai szaktanácsadói formára. Ennek a folyamatnak a sikerét, kudarcát illetően máig érzékelhető a megosztottság a szakpedagógusok között, az viszont biztos, hogy az óvodai nevelésre

jellemző merevséget sikerült oldani. A változás szele lassan hatotta át az óvoda-pedagógiát. A munkakör megnevezése változott, de a munkakört betöltő személy legtöbb esetben ugyanaz maradt. Így a „rég-új” szakember továbbra is a megszokott szakmai mindennapjait szerette volna élni. Legnehezebb a tanügyigazgatási és szakmódszertani teendők szétválasztása volt, hiszen a szaktanácsadó nem rendelkezett ellenőrzési jogkörrel. Ezt több intézmény úgy értelmezte, hogy nincs felügyelet és számonkérés, a szaktanácsadót nem hívja, mert akkor a régi, beidegződött gyakorlattal szembesül a nevelőtestület. A kibontakozó intézményi önállóság értelmezése országosan sajátos képet rajzolt az óvodák életét megjele-
nítő palettán. Szerencsére a szorgalmas, hivatástudattal munkálkodó szakemberek a változás folyamatait jó mederbe terelték, és pozitívan táplálták.

Végre, 1989-ben napvilágot látott a módosított „Az óvodai nevelés programja”, amely úgy szelektálta az 1971-es program elemeit, hogy azok alkalmazkodjanak a kor kihívásaihoz. Az óvodai program megújulására felkészítő időszakban felkérést kaptam először városi, majd megyei szinten óvodai szaktanácsadói feladatok ellátására. Komoly szakmai elismerésként és egyben kihívásként éltem meg életemnek ezt a szakaszát. Ifjú titánként hittem, hogy mint szaktanácsadó valóban szakmai feladatok ellátására koncentrálok majd, és ezt bizonyítani akartam munkám során. Sajnos, hamar csalódnom kellett. Saját bőrömmön tapasztaltam az intézményeket fenntartó városi tanács elvárását, miszerint helyenként pótolnom kell a kiesett óvodai szakfelügyelők szerepkörét. A gyakorlatban sok tanügyigazgatási feladatot láttam el, amelyek természetesen a szakmai munkától vonták el az erőt és az időt. Kellemetlen emlékem, amikor a lakóközösség egyik óvodavezetői feladatkörét nekem kellett átszervezni a művelődési iroda utasítására. Az átszervezések kapcsán óvodai csoportok megszüntetése, intézmények összevonása került naponta elvégzendő teendőim közé, amelyeket nem tudtam sikertörténeté kovácsolni, így konfliktusba keveredtem a már korábban említett művelődési iroda egyik vezetőjével. A személyeskedéssé sülyedt, negatívumokkal tüzdelte kapcsolat megkeserítette napjaimat. Egyre markánsabban éreztem, hogy nem a megfelelő helyen munkálkodom, mert a bürokratikus munka, a jegyzőkönyvek írása soha nem állt hozzám közel. Munkakörömhöz tartozott, hogy hetente négy órát óvodai csoportban, gyakorlatban tölthettem. Természetesen gyakorló óvónóként maradtam a Fehér Angyalok Óvodájában, de hamarosan tapasztaltam, hogy kapcsolatom a gyermekcsoporttal nem bensőséges és mély, inkább amolyan „ejtőernyős” óvó néniként kezdtem érezni magam. Elkeseredettségem és kimerültségem ellenére határozottan és tudatosan próbáltam koncentrálni a munkámra, amely néhány sikeres szakmai továbbképzés megszervezésében is tükröződött.

II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK

A nevelés-oktatás területét tekintve az 1980-as évek végén mintaértékű foglalkozásokat láthattunk maguktól a programszerzőktől.

Akkoriban az óvodapedagógia országos vezető szakteknitélyei vállalták a vidék látogatását egy-egy továbbképzési felkérésnek eleget téve. Új és üdvözlendő volt ez, hiszen első kézből kaptunk tájékoztatást az alakuló óvodapedagógiai reformok elemeiről.

A legemlékezetesebb, amikor a nemzetközi hírű, Magyarországon a rádióban az óvodások műsorát vezető Forrai Katalin zenei professzor látogatott el hozzánk. A meghívás részemről nagyon provokatív hangvételt tükrözött, ezért – őszintén szólva – azt sem vártam, hogy reagál a levelemre. Az óvodákból összegyűjtött vélemények és saját tapasztalatom alapján kifejtettem Forrai Katalin professzor asszonynak, hogy ének-zene módszertani ajánlásai a gyakorlati munkában többnyire eredménytelenek, mert a magas óvodai csoportlétszám nem enged teret az általa megjelenített zenei nevelésnek. Fiatallázadó nevelőként, kellő bölcsesség nélkül szemtelenül még azt is odabiggyesztettem a levél aljára, hogy „szeretném látni a professzor asszonyt egy gyakorlati bemutatón, ahol harminc vagy harmincöt gyermekkel prezentálja az általa papírra fektetett módszerek sikerét a gyakorlatban”.

Meglepetésemre, postafordultával jött a válasz. A professzor asszony a következő héten vállalta, hogy a hajnali vonattal a fővárosból három órát utazva, ellátogat az általam kijelölt óvodába, ahol reggel kilenc órától szakmai ének-zene bemutatót tart az érdeklődő kollégáknak. Kérte, hogy azonnal postázzam neki a korcsoportra jellemző összegzést. A bemutató napján a harmincöt gyermeket, vagy ahányan vannak a csoportban, lássam el kis névjelzőkkel. A mellkasukra rögzített névkártya segít a foglalkozásvezetőnek a kommunikációban. Ezenkívül érkezésekor kér egy teát és nyugalmat, hogy pár percen felkészülhessen a gyermekekkel történő személyes találkozásra. A foglalkozás után örömmel töltött időt az érdeklődő kollégákkal.

Napokig nem aludtam jól, illetve álmaimban a megszégyenítések sorozatát éltem át. A hír futótűzként terjedt, hogy Forrai Katalin professzor személyesen tart gyakorlati szakmai bemutatót a városban. A zenei módszertani munkaközösség vezetésével együtt szabályos háborút folytatottunk a jelentkezőkkel, mert helyszűke miatt csupán harminc óvónőt tudtunk fogadni. Ígéretet tettünk, hogy a helyi pedagógiai tanácsadó munkatársa videófilmet készít a foglalkozásról, de ez sovány vigasznak bizonyult. Egy nap alatt jómagam annyi haragot szereztem, mint amennyit talán egy ember egész élete folyamán képtelen, csak azért, mert a telefonhívásokra a végén már nem is válaszoltam.

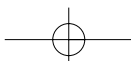
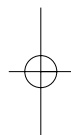
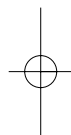
Remegve álltam a bocsánatkérés virágcsokrával a pályaudvar peronján. Forrai Katalin professzor fiatalos lendülettel lépett le a vonat lépcsőjéről. Reggel nyolc

óra volt, gyönyörűen szikrázott a nap. A professzor asszony mosolya segített, mert magamtól dadogva makogtam valamit, hiszen az előtte tükörben begyakorolt üdvözlő sorokból egy szó sem jutott eszembe.

– Örömmel – mondta, s ma is fülemben csöng a hangja. Több évvel később, angolul is hallottam tőle: „my pleasure”. Mindig, minden nyelven ugyanazzal a lelket átmelegítő őszinteséggel és kedves mosollyal tudta kiejteni az önzetlenségből fakadó segítségnyújtás köszönetére vonatkozó válaszát: „örömmel”. Ebben az egy szóban összpontosult Forrai Katalin professzor különleges erővel rendelkező alázatos személyisége és szakmai nagysága.

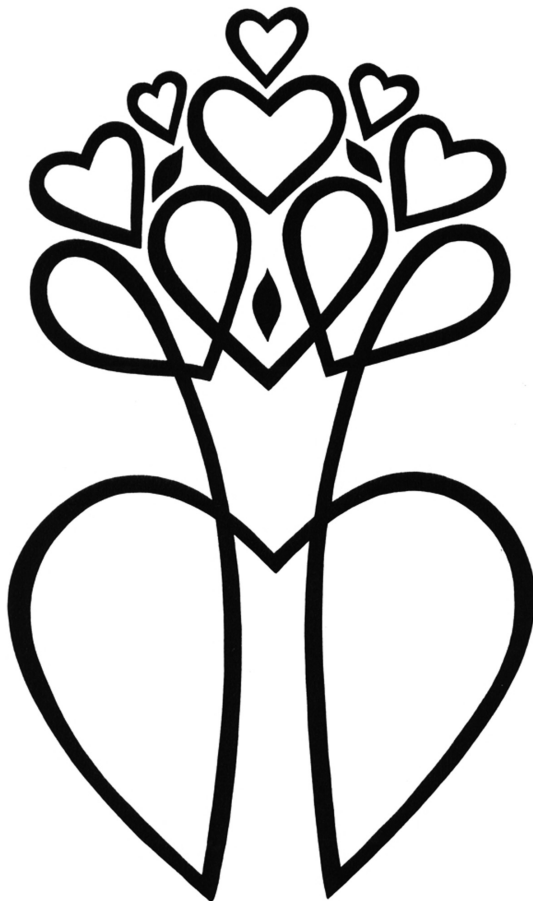
Az óvodában mindenki lélegzet-visszafojtva várta a szakmai géniuszt, aki jellegzetes mosolyával kísért tekintetével végigpásztázta az általam sorba állított harmincöt ötéves gyermeket. – Kati néni vagyok – mondta. – Énekelni fogunk együtt – jelentette be röviden a rá tapadó gyermektekintetek gazdáinak, és azonnal elkezdte a foglalkozás vezetését. Minden tökéletesen működött. Mesteri volt, ahogyan a társas érintkezés szabályait követte a gyermekekkel. Ma is megbabonázva gondolok vissza a történetekre. Keveset beszélt, helyette énekelt, s mellette metakommunikációs elemeket alkalmazott. Mosolygott, azzal biztatott, jellegzetes fejbiccentéssel kísérte, amikor javított, és melegséget sugárzó tekintettel, személyre szólóan nyugtázta, amikor a gyermek helyesen énekelt. Az új dal, amit tanított, a „Hosszú szárú galuska” volt. Ez a rész jelentette a foglalkozásnak azt az elemét, amelyet előzőleg kihívóan bíráltam. Levelemben azt állítottam, hogy a dalos játék ismétlése több alkalommal kivitelezhetetlen egy nagy létszámú csoportban, mert a gyermekek pár alkalom után unják a játékot, és fegyelmezetlenkednek. Forrai Katalin professzor bemutatta a dalos játékot a gyermekeknek, akik csodálatos, önfeledt énekes játékba kezdtek vele együtt. Nyolc alkalommal játszották el a dalos játékot, de mivel a gyermekek még mindig kérték, hogy „még játsszunk!”, a játék vezetését egy kedves mozdulattal átadta nekem. Az első két körnél kétségbeesetten merev tartással énekeltem együtt az óvadás csoporttal, de a harmadik alkalommal engem is magával ragadott az önfeledt ének és mozgás harmóniája. Végre, hosszú idő után újra azt éreztem, amit a Táncoló Muskátlik Óvodájában sok alkalommal megélhettem óvadás csoportommal. Őszinte, oldott légkörben neveltem, tanítottam úgy, hogy közben magam is a folyamat részesévé váltam.

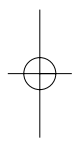
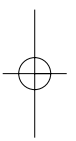
A foglalkozást követően a szakmai társalgás oldott és vidám légkörben zajlott. A professzor asszony közvetlensége az óriási szakmai tapasztalatát olyan nemes egyszerűséggel közvetítette, hogy szavai örökre belénk ivódtak. Akik jelen voltunk, tudjuk, óriási kiváltság részesei lehettünk, amikor magából a „tisza forrásból” töltekezhettünk.

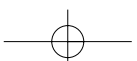
III. FEJEZET

MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

Simon András: Állandóan növekvő szeretet

MUNKÁLKODÁSOM „NEM AZ ÓPERENCIÁS”-TENGEREN TÚL

1989. januárjától a hírekből egyre nyilvánvalóbban rajzolódott ki, hogy országunk életében is komoly változások következnek a közeljövőben. A vidéki város forgatagában azonban többen nem láttuk át pontosan azt, hogyan hat majd a sejtelmes jövő mindennapjainkra.

A magánéletemben is változás elé néztem. Férjem Kanadában élő nagybátyja meghívott bennünket látogatóba. Csodával határos módon az útlevel kiváltása elé semmiféle akadály nem gördült, sőt nyolcéves fiunkat is magunkkal vihettük. Az utazást nyárra terveztük. Vegyes érzelmekkel mentem meghallgatásra a Kanadai Nagykövetségére, miután rokonainktól június 16-ra megkaptuk a repülőjegyeket. Bár férjem beszélt angolul, tolmács segítségével társalogtunk a konzullal, aki a látogatói vízum kiadásáért felelt.

– Nem vagyok menekült, nem fogok menekültstátuszra pályázni! – válaszoltam öntudatosan a konzul ez irányú felvetésére. Rejtetten mintha biztatást sugallt volna a kinn maradásra, végül hat hónapos látogatói vízumot kaptunk.

Elöntött az utazási láz, nem figyeltem a hazámban készülődő forradalmi napra, amely véletlenül egy napra esett családom utazásával. 1989. június 16-án délelőtt Ferihegyről emelkedett magasba a repülőgép velünk az olasz főváros felé. Rómából délután szállt fel a Boeing-747 óriásgép, fedélzetén a családommal. Amikor madártávlatból, a repülőgép ablakából kitekintve kirajzolódott alattunk az „olasz csizma”, sírva fakadtam. A gép azonban megmásíthatatlanul a kanadai Toronto felé vette az irányt.

Akkor nem tudtam, hogy Nagy Imre újratemetése új fejezet kezdete lesz Magyarországon, mint ahogyan azt sem sejtettem, hogy ugyanazon a napon életem teljesen új fejezete kezdődik. Új szakasz, amely túlszárnyal egy különleges nyári szabadság tervezett emlékképein.

*

A kanadai nyár meleg párás idővel fogadott. Az első napokban az időzónához való alkalmazkodással küzdöttem, de néhány nap múlva kiderült, hogy látogatásunk célja egyáltalán nem egy vidám nyaralás. A fogadó rokon család már mindent

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

előkészített azért, hogy férjem munkába állhasson, és mellette megszervezzék új életünket. Világossá vált, hogy részemre nincs kidolgozott elképzelés, különösen, hogy angoltudásom a slágerekből megtanult néhány szóra korlátozódott, tételesen: szeretlek = I love you, tegnap = yesterday, viszontlátásra = good bye. Azt azonnal megértettem, ez nem elégséges egy óvodai munkakör ellátásához, viszont jó hírnek tartottam, hogy nem számítok menekültstátuszért folyamodó bevándorlónak, így bármikor szabadon visszautazhatok Magyarországra.

A lehetőségek latolgatását néhány nagyon kedves program tarkította. A legemlékezetesebb, a július elsejei Kanada-napi, Niagaránál tett látogatás. Kanada történelmét tanulmányozva megtudtam, hogy 1860 óta július elseje az ország születésnapja, melynek ünneplését napjainkban a multikulturális forgatag teszi érdekesebbé. Az ünnepség esti programja a „nemzetek köszöntése” volt. Az óriási, lélegzetelállító látványt nyújtó vízzuhatagra percenként vetítették fel a különféle nemzetek zászlóinak színeit úgy, hogy a fényjátékot hozzáillő zenei betét kísérte.

Amikor feltűnt a magyar piros–fehér–zöld színegyüttes, és megszólalt Brahms V. Magyar tánca, olyan gyönyörűség és egyben fájdalom áradt szét a lelkemben, hogy hangosan zokogni kezdtem, csupán annyit ismételve: – Haza akarok menni!

Családi okokra hivatkoztam, így egy év illetmény nélküli szabadságot kaptam Magyarországon. Elfogadtam a lehetőséget, és döntöttem: Torontóban meg tanulok angolul.

A nyár gyorsan eltelt, s szeptemberre már az intenzív angol nyelviskola diákja lettem. A mindennapi iskolalátogatás következtében nyelvismeretem gyorsan gyarapodott. 1990 nyarán magánéletemben új döntés meghozatalára kényszerültem. Hosszú és könnyekkel kísért folyamat eredményeként arra az elhatározásra jutottam, hogy a családi életünkben történt változások ellenére fiamat az édesapja közelében tartsam. A hazautazást akkor további időhatárok megjelölése nélkül elhalasztottam. A helyi magyar közösség protestáns templomában barátokat szereztem, akik munkaadóként segítettek ebben a nehéz időszakban. Hálám jeléül és szeretetből örömmel csatlakoztam a hétvégi iskola óvodai csoportjának neveléséhez az Első Magyar Református Egyház Templomában, ahol hétről hétre enyhült a bánatom.

Sok kedves emléket őrzök abból az időből, amikor a fiatal magyar családok lelki otthonául szolgáló közösségi hétvégi iskolában taníthattam. A gyermekekkel együtt magam is tengernyi lélekszülte ajándékkal gazdagodtam. Igazi tájnyelveket őrző kincstárak az ilyen intézmények. A gyermekek többsége ugyanis úgy beszélt magyarul, ahogyan a szüleik, több esetben a velük élő nagyszüleik tanították őket. Ők átmentették a tájnyelvet onnan, ahonnan származnak. A sors különös ajándéka volt, hogy hazánktól több ezer kilométerre lehetőség nyílt mondókákat, énekeket, verseket, csúfolókat, rigmusokat és népi imádságokat gyűjteni, hiszen

ezek az emigrációval együtt érkeztek Nagy-Magyarország ősrégi irodalmi tárházából. Csoda és öröm – mondjuk ki bátran –, isteni áldás, hogy külföldön élő magyar közösségeink megőrizték ezeket a népi irodalmi gyöngyszemeket.

A legnagyobb kihívást az jelentette, hogyan tanítsuk meg a gyermekeket a magyar nyelv kiejtési szabályaihoz igazodóan, megfelelő hangsúlyozással verset és irodalmi szöveget mondani. A mindennapok idegen nyelvhasználata minden esetben befolyásolta a magyar nyelv szóbeliségében a helyes ejtést. Óriási tisztelettel tekintek azokra a családokra, ahol apanyelvüként ápolják a magyar nyelvet. Gyakori eset, hogy a gyermek szaval, mesél például kínai anyanyelvén, magyar apanyelvén, aztán boldogan megosztja hallgatóival valamelyik angol mondókát. Az én munkálkodásom során ez soha nem jelentett nehézséget a gyermekeknek. Ezzel együtt tiszteletben tartom azok véleményét, akik mást gondolnak a gyermekkori többnyelvűségről.

A magyar közösségben vállalt munkálkodásom mellett kerestem helyemet a kanadai nevelési-oktatási rendszerben. Töretlenül hittem, hogy óvónői hivatásomat kell gyakoroljam a világ ezen pontján is. Fiam iskolájában megismerkedtem az iskola-előkészítő csoportok óvónőjével, aki azonnal befogadott önkéntesként az osztályába. Hetente két alkalommal, két-két órára csatlakoztam az óvodai csoportokhoz. Akkor kezdtem ismerkedni a kanadai oktatási rendszerrel. Világossá vált előttem, hogy az óvodai nevelést itt napközti otthonos nevelésre és iskola-előkészítésre bontják. Az iskola-előkészítést az általános iskolákban végzik. A csoportok működését az oktatási rendszer felügyeleti szerve ellenőrzi.

A szabad játékot nagyon rövid időre szabták, pedig szerettem, hiszen többnyire akkor tudtam számomra idegen nyelven – angolul tanulva – tanítani. A gyermekek különös megértést mutattak nyelvi próbálkozásaim iránt. Főként metakommunikatív elemeket alkalmazva társalogtam velük, önbizalmat duzzasztó eredménnyel. A gyermekek őszintén és gátlások nélkül javítottak, ismételték a szavakat, amelyekből én nagyon sokat megtanultam. Megbizonyosodtam, megérte a hetenként pár óra hiányzás az intenzív nyelviskolából, hiszen szakterületemen gyarapítottam tudásomat.

Az iskola-előkészítő órák teljesen olyan formában zajlottak, mint a magyarországi óvodák nagycsoportjaiban a kötelező foglalkozások. A gyermekek fegyelme példás, figyelemkoncentrációjuk mintaszerű volt. Legtöbbször az ábrázoló és kézimunka-foglalkozásokban, valamint a mozgásfejlesztő játékokban tudtam vendég óvónőként részt vállalni. Néhány hónap után az énekóráknak is aktív résztvevője lettem, hiszen több kisiskolás dalt megtanultam. Az iskola művészeti fesztiváljára már egy tiszta zenei forrásból származó kanadai dal kánonban történő éneklését is megtanítottam a gyermekekkel, melynek előadása mindannyiunknak igazi sikerélményt jelentett.

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

Land of the sil ver birch, home of the beav-er, Where still the might-y moosewand-ers at will.

Blue lake and rock - y shore, I will re - turn once more. Boom di-dee boom boom,

Boom di - dee boom boom, Boom di - dee boom boom, boom.

bethsnotes.com

Az iskolai év végén az intenzív nyelviskolában vizsgát tettem angolból, és az iskola-előkészítő csoporttól is elköszöntem.

AZ INTÉZMÉNYESÍTETT CSECSEMŐGONDOZÁS ÉLMÉNYEI

AVAGY ISMERKEDÉS EGY ÚJ, KORA GYERMEKKORI NEVELÉSI RENDSZERREL

Elérkezettnek láttam az időt, hogy feltérképezsem lehetőségeimet a kora gyermekkori nevelés területein. Az élm táruló kép mutatta, hogy az intézményes gyermeknevelés ezen szintjén képesítés nélküli pedagógiai asszisztensek, valamint a szakirányú főiskolai diplomával rendelkező kora gyermekkor nevelői/pedagógusai munkálkodtak. A kora gyermekkori nevelők a születéstől számított tizenkét éves korig terjedő nevelést és fejlesztést látták el a gyermekek életében. Mai értelmezésben, idetartozott a kisgyermeknevelő, aki a születéstől hároméves koráig felelt a gyermekek fejlődéséért, az óvodapedagógus, aki a háromtól öt-hat éves korosztály nevelő- oktatója volt az úgynevezett, hosszú nyitva tartással üzemelő napköziotthonos gyermekintézményekben, bölcsőde-óvodákban. Őket az különböztette meg általános iskolákban nevelő, kifejezetten iskola-előkészítést végző óvodapedagógus kollégáiktól, (kindergarten teacher) hogy nem használhatták a „tanító” (teacher) megnevezést. A gyakorlatban a napköziotthonos intézmények pedagógusai, nevelő/ pedagógus (educator) munkaköri elnevezést kaptak hivatásuk gyakorlása során. A kora gyermekkor fejlesztésére feljogosító pedagógiai diploma lehetőséget kínált a nevelőknek arra is, hogy általános iskolai napköziotthonos rendszerben dolgozzanak. A főként nevelésre és gondozásra összpontosító napköziotthonos gyermekintézmények az iskolai tanulók tanítási órán kívüli tevékenységeivel együtt az egészségügyi szakszolgálati szervek felügyelete alá tartoztak. Az akkor hatályos gyermekvédelmi törvény értelmében 12 éven aluli gyermek nem tartózkodhatott egyedül sem otthonában, sem az utcán. Ennek értelmében terjedtek el a tanítási órák előtti és az iskola utáni nevelési intézmények, illetve házi napközik. A házi napközik működtetését rendszerint egy-egy háztartásbeli alkalmazott vállalta fel saját otthonában. Az iskolákba és napközikbe történő szállítást erre rendszeresített iskolabuszokkal oldották meg, amennyiben a szülők munkavégzésük miatt ezt nem tudták felvállalni. Az iskolai oktatás és a napköziotthonos nevelés- oktatás összehangolt szervezeti egységet alkotott, és a családokat segítette.

A gondozást, fejlesztést ellátó intézmények mellett, az intézményesített oktatásban az iskolák működéseire rendje és szerkezete az angliai mintát követte. Az óvodai

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

oktatásnak nevezett, tulajdonképpen általános iskolai tanulmányokra koncentráló tanmenet (kindergarten), két szintre osztva, kifejezetten az iskola-előkészítésre összpontosított. Az oktatásnak ebben a láncszemében a fejlesztő tevékenységet egyetemet végzett, általános iskolai tanítók látták el, akiket óvó-tanítóknak (kindergarten teacher) neveztek. Az első szint négyéves korban kezdődött. Ők, a fiatalabb óvodás csoportba tartozók naponta három órát töltöttek az általános iskolában, és készségfejlesztési foglalkozásokon vettek részt. A második szinten tanuló öt éves társaik az idősebb óvodások, akik már írást és olvasást is tanultak az iskolaelőkészítő osztályokban.

Az egyetemi diploma megszerzése időtartamban és anyagilag elérhetetlen volt számomra. A négyéves képzésen alapuló diploma megszerzése után még egy évet kellett volna tanulnom általános iskolai tanítói szakon. Akkor négyéves kortól tizenkét éves korig elláhattam volna osztálytanítói feladatokat, ezt azonban nem tehettem, és nem is akartam.

Helyzetemet elemezve, valójában egyetlen lehetőségem volt: hogy magyarországi diplomámat értékeltessem az illetékes szakszolgálati szervvel, majd az eredmény függvényében különbözeti kurzusokat vegyek főiskolai szinten, és munka mellett a kora gyermekkor fejlesztésére jogosító pedagógusi diplomát szerezzek. A képzésnek része volt a csecsemőgondozás/fejlesztés, (kisgyermeknevelői feladatok) az óvodás korosztály nevelése-oktatása (óvodapedagógus) napköziotthonos intézményben, valamint a tizenkét éven aluli gyermekek napköziotthonos foglalkoztatásának módszertanai anyaga is. Ebben a közegben kellett tehát munkát vállalnom.

*

A templomi közösségben talákoztam egy kedves magyar asszonnyal, aki egy helyi bölcsőde-óvodában, vagyis hosszú nyitva tartással működő gyermekintézményben dolgozott. Az ő javaslatára jelentkeztem önkéntes nevelőnek a legnagyobb biztosítótársaság gyermekintézményébe.

A „Kék Hullám” nevű intézmény csoportszobáit egy iskolában alakították ki. Az épületnek ebben a szárnyában negyvenöt gyermek gondozása, nevelése és fejlesztése folyt, újszülött kortól hatéves korig. Érdekes érzés volt ebbe a bölcsőde-óvodába belépni, mert eleinte nagyon idegennek tűnt az egész elrendezés.

Az intézményben szigorúan szervezett rendben teltek a napok. A nevelők állandó, kötött idejű munkaidőben dolgoztak. Az intézmény reggeli nyitásától délután 15:30-ig tartó műszakban dolgozók voltak a délelőtti nevelők. Az én munkaidőm 9.30-kor kezdődött, majd tízperces szünet közbeiktatásával délután 13.00-ig tartott az első turnus. Kerek egyórás ebédidő után kezdődött a műszak második fele,

mely délután 14.00-tól 18.00 óráig tartott. Délután húsz perc pihenőt kaptak a nevelők, amikor kimehettek az iskolai tanárokkal közösen használt tanári szobába.

A csecsemők csoportja, ahová az intézmény vezetője önkéntes munkára beosztott, egy óriás ablakkal ellátva az ő irodájára nézett. Tíz kisbaba töltötte napjait ebben a szigorúan ellenőrzött szobában, újszülött napjaiktól 18 hónapos korukig. Azonnal elkönnyeltem, hogy az intézményvezető irodájából az óriási ablakon keresztül történő folyamatos ellenőrzés – gyermekvédelmi szempontok alapján – a gondozókra vonatkozik. A nevelők, akik a csoportszobában dolgoztak, mindhárman elkötelezetteknek tűntek, és nagyon kedvesen fogadtak engem. A fiatal csoportszoba-felelős, Lara lelkesen mutatta be a programot. Mivel gyors, kanadai dialektusban beszélt, portugál nemzetiségű kollégám segített a nyelvi megértésben. Regina szép artikulációval, de erős hangsúllyal beszélt angolul, amit én könnyebben megértettem, mint a kanadai dialektust.

Reggel 7.30-kor a szülők beadták kicsinyeiket, és este 18.00-kor jöttek értük. A csecsemők boldogan mászkáltak, totyogtak a körülbelül huszonöt négyzetméternyi, szőnyeggel borított területen. Babzsákok, párnák és óriás plüssjátékok alkották a csoportszoba berendezését. Az egész térbeli elrendezés egy gigantikus méretű bölcsődei mászókéra emlékeztetett, azzal a különbséggel, hogy itt a gondozók is a ketreben voltak.

Két gondozó folyamatosan közösségépítő szociális játékokat szervezett a gyermekeknek, míg a harmadik nevelő a csoportszoba szomszédságában lévő szenzomotoros térben végezte a fejlesztést. A foglalkozásokra egyénileg vittük a csecsemőket, és természetesen egyéni szintjüknek megfelelően aktivizáltuk őket. Az étkezés megszervezésénél szintén az egyéni fejlettségi szintet szolgált útmutatóként. A pihenési idő ugyancsak a kisgyermekek igényeihez igazodott.

Hirtelen bölcsődei gondozói feladatokat láttam el, ahol ösztöneimre hallgattam, és anyaságból összegyűjtött tapasztalatomat használtam. Nagyon gyorsan adaptáltam magam új környezetemhez. A Kodály Zoltán nevéhez fűződő zene-pedagógiai képzésnek köszönhetően énekelgetéssel azonnal népszerűsége tettem szert a csecsemőosztály lakóinak körében. A kollégák hálásak voltak, mert így nekik is biztosítottam szusszanásnyi időt a hosszú műszak alatt. Eleinte többnyire magyarul és oroszul énekeltem, de pár hét múlva bátran használni kezdtem a Kanadában szokásos, többnyire angol eredetű gyermekmondókákat és ölbéli játékokat. Gyűjteményemet szigorú következetességgel hetente legalább két zenei gyöngyszemmel bővítettem. Az angol kiejtést állandóan gyakoroltam. Kollégáimat arra kértem, hogy azonnal javítsanak ki, ha valamit helytelen hangzással mondok a beszéd folyamán, a mondókák vagy dalok tolmácsolásánál. Érdekes tapasztalat volt. Később is számtalanszor megfigyeltem, hogy a kanadaiak

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

mennyire elfogadóak az angol nyelvet hibásan beszélőkkel szemben. Kizárólag akkor javítanak, ha erre megkérjük őket, különben elnéző mosoly kíséretében nyugtázzák a hallottakat. Tisztán, érthetően akartam angolul beszélni, miközben iszonyatosan nőtt bennem a félelem a jövőt illetően. A korábban említett magánéleti átrendeződések miatt, egy válással a tarsolyomban tudomásul vettem, hogy jó néhány évet Kanadában kell maradnom.

A kisgyermeknevelési intézményben töltött óráim mellett gyakorta önkéntes munkát láttam el egy idősek otthonában is, ahol sok magyar ajkú ember élt. Látni lelki kiszolgáltatottságukat és anyanyelv iránti olthatatlan vágyukat, életemben először, gondolatban megérintett a pályaváltás lehetősége. A gerontológus képzés teljesen új szakmai területre vezérelt volna, mely iránt érzelmi motivációt éreztem ugyan, de a gyermeknevelés iránti hűségem erősebbnek bizonyult a jövőképemet látva.

Több hónapos vergődésemnek az vetett véget, amikor egyik nap a napközi-otthonos bölcsőde-óvoda igazgatója behívott az irodába, és asszisztens kisgyermeknevelői pozíciót ajánlott nekem a csecsemőosztályon. Az 1990-es évek elején olyan nehéz gazdasági helyzet volt az egész észak-amerikai földrészen, hogy munkajánlatot elutasítani egyenlő lett volna egy anyagi öngyilkossággal. Megtiszteltetésnek vettem, hogy választása rám esett, és csendesen kértem, amennyiben mód van rá, adjon lehetőséget, hiszen szívesen tevékenykednék idősebb, óvodás korú gyerekekkel is. Mabel igazgatónő jó szándékkal, de nemes kijózanítással terelt vissza a realitás talajára. Nyíltan közölte velem, hogy a kanadai egyetemi diploma megszerzése után beszélhetünk az idősebb gyermekek általam történő fejlesztéséről. Gyakorlatilag egy bölcsődének minősülő napközi otthonban dolgoztam, ahol nevelőként foglalkoztunk ugyan óvodáskorú gyermekek személyiségfejlesztésével, de ezen belül az intenzív értelmi fejlesztés, vagyis az iskola-előkészítés, ahogyan ez időben legtöbbször értelmzették, nem tartozott közvetlenül a feladatkörünkbe.

*

A Kék Hullám gyermeknevelési intézményben hivatalosan alkalmazott munkatársként a „hosszú napos” műszakban kaptam beosztást, és a csecsemők fejlesztése volt a feladatomban. Dél előtt 9.30-kor kezdődött a munkaidőm. A napok végeszakaadtalanul hosszúnak tündek, hiszen gyakorlatilag az volt az érzetem, hogy egész nap egy csecsemőketreche vagyok zárva. Kóstolgtattam, hogy hivatásként éljem meg a csecsemőgondozást, mai szóval kisgyermeknevelést, miközben olthatatlan vágyat éreztem a háromtól hat-hét évesek nevelése iránt.

A csecsemőosztályon a gyermekek gondozása kiemelt hangsúlyt kapott, amelyet pontos és részletes adminisztráció tükrözött. Az előírás szerint általánosan kétóránként cseréltük a gyermekek pelenkáit, de érzékeny szaglásoknak köszönhetően én köztes időben is mindig azonnal kicseréltem a rászoruló csecsemő kis

„csomagját”. Nagyon figyeltünk a tisztaságra és a fertőtlenítésre. Rendkívüli esetben különleges gondozást is elláttunk. Nekem egyetlen ilyen alkalom adódott, amikor egy tizenkét napos újszülött köldökcsonk-leszáradásának folyamatát kezeltem. Az intézmény újszülött kortól vállalta a gondozást és a nevelést. A negyven esztendő felüli pályámon nekem ennek a sztárügyvéd édesanyjának a gyermeke volt a legfiatalabb neveltem.

A biztonsági szabályzatok betartására különös gonddal figyeltünk. Számomra a tűzvédelmi előírások voltak a legnehezebbek. A faszerkezetes építkezések miatt az épületek tűz esetén nagyon gyorsan megsemmisülhettek. A tűzriadókat minden alkalommal előírás szerint, időjárás tényezőktől függetlenül megtartottuk. Rémálmaim alkotó elemeivé váltak a téli, mínusz húsz Celsiusban – amit a széllel mínusz harminc körülnek éreztünk – megszervezett tűzriadók. A kanadai tél könyörtelen, különösen az Őt-tavak környékén, ahol az északról akadály nélkül beáramló fagyos szél vadul száguld végig a mértani pontossággal kialakított város utcáin, terein. Havi rendszerességgel a legváratlanabb pillanatban megszólalt a riasztó. Azonnal a guruló görgőkkel ellátott gyermekágyakba helyeztük a csecsemőket, akik a rémülettől eltorzult arccal visítottak. Az előre elkészített gyapjúpokrócokat felnyalabolva rohantunk az épületen kívüli gyülekezési pontra, ahol különleges technikával csomagoltuk be neveltjeinket. Rendszerint, amíg karjainkba vettük őket, és fergeteges gyorsasággal tekertük köréjük a pokrócokat, némileg megnyugodtak, de meggyőződésem, hogy többen közülük komoly lelki megrázkódtatás áldozataivá váltak ezeken az alkalmakon.

Az időjárást egyébként nagyon természetesen kezelték az emberek. Íratlan törvényként nyugtázták, hogy rossz időjárás nincs, csupán helytelen öltözködés. Ennek értelmében minden nap a háromülékes kényelmes babakocsikkal indulunk sétára a csecsemőkkel. Szerettem ezeket a levegőzéseket. Két nevelő ment együtt hat gyermekkel, két babakocsival. Az utcák biztonságosak voltak, az útvonal megválasztásában teljes szabadságot kaptunk. A gyermekek általában tíz perc után elaludtak, így lehetőségünk volt nekünk, kollégáknak is társalgásra. Munkafegyelmünket tükrözi, hogy magánbeszélgetésekre ritkán nyílt alkalom, hiszen a nevelési tervek, programok és értékelések megbeszélésére, megvitatására ilyenkor adódott lehetőség.

A járókelők gyakran kezdeményeztek társalgást velünk, többen azt gondolták, a gyermekek édesanyjai vagyunk, és kismamaklubhoz tartozunk.

A gyermekek érzelmileg nagyon kötődtek hozzánk. Mindig fájdalom hasított a lelkembe, amikor hazamenetel alkalmával a kisgyermek nem akart édesanyja karjaiban maradni, hanem kapaszkodott belénk, akik egész nap gondoztuk őket testileg és lelkileg. Ilyen esetekben csecsemőgondozást főiskolán tanuló gondozóként, egyben gyakorlott óvónőként és anyaként azt javasoltam a szülőnek, hogy dolgozzunk együtt még szorosabban a kisgyermek egészséges érzelmi fejlődésének

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

folyamatkezelésében! Rendeztük a szerepköröket, így a gyakorta pánikot mutató szülő megértette, hogy én nem akarok versenytárs lenni, inkább segítő láncszem gyermeke nevelésében.

*

Életemben először talákoztam számomra nagyon furcsa szabályokkal a gyermek testi érintésére vonatkozóan. Gyermekvédelmi okokból a csecsemőket nem érinthettük az ajkunkkal, konkrétan nem puszilgathattuk. Amint testi érintkezésbe kerültünk velük, például pelenkázás alkalmával, hangos, eseményt leíró beszéddel kellett kísérni a cselekményt. Védelmi szempontokra alapozva az egész csecsemőosztályt átlátszó hatalmas törhetetlen üvegfelületekkel borították, és mikrofonokkal látták el.

Korábbi pályafutásom alatt sem tartoztam a „puszilgató óvónénik” közé, csupán azért, mert határozott meggyőződésemmel, hogy ezt a gyermekek közeli családtagjaiktól, de főleg édesanyjuktól kell megkapják. Édesanyaként viszont mindig nagyon fontosnak tartottam, hogy gyermekeimet megöleljem, puszilgassam. Hiszem, ez nem kulturális szokásrenden alapszik, hanem az ösztönös természetességen, amit tudatosan kell alkalmaznunk a gyermek érzelmi fejlesztésének folyamatában.

Minden édesanyát és családtagot biztatok, merjék szeretetüket kifejezni gyermekük iránt. Öلبه vétellel, öleléssel és a gyermek arcára adott puszikkal szeretgessék a kisgyermeket, aki így megtanulja érzéseinek érintéssel történő kifejezését!

A gondozókra vonatkozó gyermekpuszilgatói tilalmon kívül – amellyel egyet-értettem – számomra furcsán túlzó, felfoghatatlan tény volt, hogy nem játszhattam ölbéli játékot pár hónapos csecsemővel. Nem csiklandozhattam meg a gyermeket, nem fordíthattam arccal magam felé egy mondókázásnál, amikor például a lovgoltatás egyetlenes lüktetését érzékeltettem volna ölbéli játék alkalmával.

Máig gyakran elgondolkodom, a fejlett világra jellemző elidegenedés szülte-e ezt a gyakorlatot, vagy az abból lelki betegességgént kifejlődött bizalmatlanság?

A kisgyermekkorú gondozók jogosan nagyon büszkék, amikor elsőként tapasztalnak meg egy-egy fejlődési fokot a rájuk bízott gyermek életében.

A család iránti tisztelet és szeretet azonban engem arra sarkallt, hogy például soha nem mondtam meg a szülőknek, ha gyermekük megtette az első önálló lépéseit a nap folyamán a bölcsődében. Vártam: mikor újságolják el, hogy gyermekük járni kezdett? Gyakran előfordult, hogy hét elején kezdett totyogni a gyermek, de a hét végéig nem volt alkalom ezt otthon „felfedezni”. Ennek ellenére javasolom, hogy a kisgyermekkel foglalkozó gondozók, pedagógusok minden esetben érezzék megtiszteltetésnek, hogy részt vehetnek a rájuk bízott kisgyermek személyiségfejlesztési folyamatában.

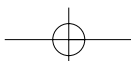
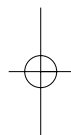
A családokkal közvetlen, baráti kapcsolatunk volt. Többnyire azért bíztak az intézményes nevelésben, mert a házi gondozók (nanny) alkalmazása jogilag körülményesebb, és sok esetben költségesebbnek bizonyult. A szülők aktívan részt vettek az intézmény irányításának életében. A szülői munkaközösség ellenőrzési jogkörrel rendelkezett a fenntartás és működés tekintetében. Minden családtagnak joga volt, hogy az ablakkal ellátott intézményvezető irodájából bármikor figyelje a nevelés-fejlesztés folyamatát. A zárt láncú televíziós rendszer kiépítésével ez a „nyitott ajtós nevelés” még jobban kiszélesedett.

A gondozási teendők mellett a kisgyermeknek értelmi, érzelmi és mozgásfejlesztésére is egyénre szabott terveket készítettünk, amelyet minden esetben megbeszéltünk a családdal. A napi fejlesztő foglalkozásokat a nevelők megosztották egymás között. Mindannyiunknak három vagy négy kisgyermek egyéni fejlesztéséért kellett felelnünk, de ez inkább az írásos dokumentációkra vonatkozott. Gyakorlatban mindenki készült, és lelkiismeretesen tevékenykedett. A foglalkozások tervezése során olyan apró, de lényeges dolgokat is szem előtt tartottunk, mint például azt, hogy szenzomotoros fejlesztéshez soha nem használtunk száraztészta-t. Több intézményben használtak a nevelők száraz kagylótészta-t, főzött spagettit ételszínezéssel, arra gondolva, hogy ezzel érdekesebbé teszik a tapintást fejlesztő szenzomotoros játéktevékenységet. Ezzel ellentétben mi arra tanítottunk a gyermekeket, hogy tudatosuljon bennük: az étel nem játék, hanem táplálék.

Sok segítséget kaptam kollégáimtól, különösen, amikor a főiskolai különböző vizsgára készülve a csecsemőgondozás tantárgy éjszakákba nyúló dolgozatain dolgoztam. A napközitthonon, vagyis a bölcsőde-óvodán kívül gyakran találkoztunk, és rendszeresen töltöttük együtt az ebédszüneteket is. Barátságok szövődtek, betekintést nyertünk egymás magánéletébe, tudtunk egymás örömről és bánataról, amelyek a szeretet hullámhosszán összetartottak bennünket.

Újra megtapasztaltam: akik gyermekekkel foglalkoznak, azok nem lehetnek csupán munkatársak! Nemzetiségre, fajra, nemre és világnézetre való tekintet nélkül a gyermekneveléssel foglalkozó emberek egy olyan közösséget alkotnak, amelynek összetartó ereje a tisztelet és a szeretet.

Ezek nélkül nem lehet hitelesen hivatást gyakorolni. Hiszem, a nevelő-oktató munkacsoport közösségi megnyilvánulásainak dinamikáját tudatosan formálni kell. A szeretetteljes viselkedés tanulható, és a pályán maradás egyik alapfeltétele.

NEVELŐMUNKA

AMELY SORÁN KODÁLY ÖRÖKÖSEKÉNT ELPLÁNTÁLHATTAM:
„LEGYEN A ZENE MINDENKIÉ”

Három év csecsemőgondozás és fejlesztő munka mellett párhuzamosan befejeztem esti tagozaton a főiskolai tanulmányokat! 1993 áprilisában hivatalos kanadai kora gyermekkori nevelői diplomát kaptam, (early childhood educator) amely feljogosított, hogy újszülött kortól tizenkét éves korig nevelői tevékenységet folytassak. Nagy boldogságot éreztem, fürödtem a pozitív változások évének fényében!

A hideg kanadai telet magunk mögött hagyva, az évbúcsúztatót Los Angelesben élő barátnőmnél tartottuk, ahol Gáborral frissen megkötött házasságunkat is ünnepeltük.

Mivel a Kék Hullám bölcsőde-óvodában változatlanul kötött idejű műszakokban dolgoztam az évek során, továbbra sem nyílt lehetőségem, hogy a csecsemőkön kívül más korosztállyal foglalkozzam.

1994 januárjában beadtam egy pályázatot szakképzett kora gyermekkor nevelői munkakör betöltésére a Toronto Város Oktatási Hivatala által fenntartott napköziotthonos bölcsőde-óvoda intézményébe. A Boldog Kismackók kiválóan felszerelt, négycsoportos gyermeknevelési intézmény volt a belváros egyik forgalmas negyedében. A két- és háromévesek csoportjába kerestek gyakorlatlan rendelkező nevelőt. Az akkori gazdasági helyzetet jól tükrözi, hogy egyetlen állásra több mint százan jelentkezünk. Tizenhét pályázót hallgattak meg, akik közül hárman maradtunk potenciális jelöltek a meghirdetett állás betöltésére. Az igazgató felajánlotta, hogy mindhárman vállalhatunk két-két hetes önkéntes műszakot, így a hatodik hét végén közlik, hogy a megfigyelés alapján ki kapja meg a munkalehetőséget. Másodikként sorsoltak ki, így utánam még egy pályázó kezdhette volna meg önkéntes próbaidejét. Egy hét után az igazgatónő és a szülői tanács elnöke az irodába hívtak, és közölték, hogy a döntés megszületett, melynek értelmében nekem ajánlják a nevelői pozíciót. Indoklásuk fő eleme volt, hogy a zenei nevelést szeretnék erősíteni a nevelési-oktatási programjukban, és erre személyemet látják legelhivatottabbnak.

A Boldog Kismackóknál a 2-3 évesek csoportjában kezdtem nevelői munkámat, de a zenei nevelés-oktatás tervezési és gyakorlati irányítását az egész intézményben elláttam. Az életkor szerint totyogónak számító csoport neveltsége nagyon

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

magas szintet mutatott önkiszolgálás és önellátás terén, amely főként a mosdóhasználat alkalmával nyilvánult meg.

A 15 kisgyermek közül csupán néhány pelenkás volt, így a napi gondozási teendők nagymértékben lecsökkentek, és több idő jutott más nevelési-oktatási területek fejlesztésére.

*

Örök kérdés, mikor várható el a kisgyermektől, hogy önállóan használja a mosdót és vécét, vagyis a szobatisztaság?

A pelenkagyártók bizonyára ellenvéleményt képviselnek, de személyes tapasztalatom alapján én nem értek egyet az eldobható pelenkák használatával, beleértve az úgynevezett „pull-up” fehérneműt utánzó műanyag nadrágokat. Nem kívánok vitát nyitni, csupán megosztom a tapasztalatomat. A textilpelenkák jól moshatók, környezetbarátok. Az egészséges gyermek komfortérzetét zavarja a pelenka tartalma. Legtöbb esetben beszédfejlődésével párhuzamosan a szobatisztaság folyamata felgyorsul, és rövid időn belül eredményesen befejeződik. A gyermekek többsége – bár fejlettségük üteme egyénenként változó lehet – a harmadik évhez közeledve megérti, hogy a személyes higiénéért követve, hol a helye a vizeletnek és a székletnek.

A koruknak megfelelő rövid, érthető magyarázatot elfogadják, ezért nem kell őket zenélős bilikkel és szuperhősöket megjelenítő játékokkal csábítani, ösztönözni a vécéhasználatra.

A család kellő számú pelenka megvásárlásával naponta egyetlen adag mosással biztosíthatja a szükséges textíliát gyermeke számára. A bölcsődékben, napközi otthonokban, szigorúan szabályozzák, hogy kellő számú nevelő legyen egy-egy csoportban. A gondozóknak lehetőségük nyílik, és örömmel kiöblítik a használt pelenkát, és az erre külön rendszeresített, kereskedelemben kapható gyűjtőzsákba helyezik, amit a gyermek családja a nap végén hazavisz.

Fontos, hogy a gyermek egyéni fejlettségéhez igazodva alkalmazzunk következetes magyarázatot és rutint a mosdó- és a vécéhasználat tekintetében. A szobatisztaságot textilpelenkák használatával nagymértékben elősegíthetjük, környezetkímélő módon.

*

A Boldog Kismackók csoportfoglalkozásait a magyar óvodákban szerzett tapasztalatom alapján, kezdeményezések formájában építettem a napirendbe. Kiváló összhangot alakítottunk ki a másik szakképzett nevelővel, Noémivel és a minket segítő asszisztenssel, Gaillel. Általában egy nevelő két kezdeményezést

tervezett a nap folyamán különböző formákban. Gaitl is bevontuk a kezdeményezések szervezésébe, hiszen kiváló képességeit használva sok, a gyermekek kezűgyességét fejlesztő ábrázoló-kézimunka és rajz tevékenységgel segítette a nevelőmunkát. Változatos módszerek használatával kis csoportokban foglalkoztunk a gyermekekkel, a zenei nevelést kiemelten kezeltük. Kezdeményezésre egy énekes játékot vagy mondókát naponta négy-öt alkalommal igyekeztünk bemutatni vagy gyakoroltatni. A foglalkozások csupán 5-7 percig tartottak a gyermekek önkéntes részvételével. A gyermekekre jellemző önkéntelen figyelmüket kihasználva, a passzív résztvevők is gyorsan megtanulták a számukra előírányzott zenei anyagot. Az intenzív zenei nevelésnek köszönhetően a gyermekek harmonikusan fejlődtek, s emellett szemmel látható volt a különböző fejlettségi területeken elért eredményük is. Különösen a mozgás- és beszédfejlődés területén mutatott a csoport kimagasló teljesítményt. Harmadik életévükben 60%-uk használt egyszerű és rövid bővített mondatokat társalgás alkalmával angol nyelven, pedig a csoport multinacionális háttérrel rendelkezett. A beszélt nyelv fejlesztése terén felmerül a kérdés: zavarja-e a kifejező beszéd fejlődését (expresszív verbális fejlődés) a többnyelvűség jelenléte a gyermek életében?

Újra szeretném hangsúlyozni: a különleges fejlesztést igénylő gyermekek nevelésére nincs képesítemem, így kifejezetten egy adott életkorú, átlagos ütemben fejlődő gyerekekről szólok. A szakterminológia és gyakorlati tapasztalatom alapján a gyermek értő és kifejező nyelvi képessége nagymértékben összefügg mozgásfejlettségével és környezete egyéb összetevőivel.

A kétnyelvűség, esetenként a többnyelvűség, amint erről korábban is szoltam, véleményem szerint nem gátolja a személyiségfejlődést, sőt inkább serkenti annak ütemét.

Pályafutásom alatt több esetben neveltem olyan gyermekeket, akiknek semmiféle nehézséget nem jelentett, hogy különböző nyelven társalognak szüleikkel, emellett kifogástalanul használták az angol nyelvet a napköziben, óvodában. Ehhez a kérdéskörhöz vaszkos szakirodalom társul, támogató és ellenző táborokat tömörítve. Jelen írásban nem vállalkozom szakmai vitákra, csupán személyes élményemről számolok be.

– Azt mondja Carlo, sok a pisi a pelenkájában – jelentette egyik két és fél éves óvodásom, amint hasonló korú spanyol anyanyelvű társát, Carlót vezette elém. Carlo néhány napja került a csoportunkba, nem beszélt angolul, így azonnal rátalált Suzyra, aki a nap folyamán mindenben készségesen segítette őt.

Meglepő volt, milyen magas szinten működött a nyelvi átvitel mechanizmusa Suzynál. „Tolmácsolási” feladat ellátására ugyanis nem sokan képesek ebben az életkorban.

*

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

A csoportban végzett nevelőmunka mellett kiemelten koncentráltam arra, hogy igényesen dolgozzam ki az intézmény zenei programját csoportonként a célok, feladatok és várható eredmények tükrében. A gyermekek zenei képességének felmérésében segítséget kértem és kaptam Elly kolléganőtől, aki hetente egy alkalommal félórás zenei foglalkozást tartott az intézmény minden csoportjában.

Elly rész munkaidőben a Zenei Konzervatórium/Zeneakadémia alkalmazottja volt. Az intézmény által közösségi szolgálatként működtetett gyermeknevelési csoportban Kodály Zoltán zenepedagógiai megközelítése alapján tartott zenei foglalkozásokat. Mellette külön díjazásért vállalta énekfoglalkozások szervezését, vezetését bölcsőde-óvodákban is. Kedves, energikus személyisége jó alapul szolgált későbbi barátságunk megszületéséhez. Közös szakmai tevékenységünket Lantos Edith professzor segítette, aki a Zeneakadémián a Kodály Zenei Fakultációt vezette. A professzor asszony Kodály Zoltán tanítványa volt Magyarországon, majd kimagasló szakmai életútját az 1980-as évektől Kanadában folytatta. Kodály Zoltán zenepedagógiai megközelítésének alapján kidolgozta, majd gyakorlatban is megalapozta azt a nevelési koncepciót – különös tekintettel a kora gyermekkori nevelésre és a tanárképzésre –, amelynek elterjesztésével elvülhetetlen érdemeket szerzett az egész amerikai földrészen.

Nagy megtiszteltetésnek tartom, hogy Lantos Edith professzor asszony tanítványa, barátja lehettem.

*

A Boldog Kismackók óvodájában a gyermekeket korcsoportos elosztásban egy helyi sajátosságokhoz igazodó zenei program alapján fejlesztettük. Az intézmény nevelőtestülete önkéntesen ének-zene munkaközösséggé alakult, így felvállaltuk a kodályi zenepedagógiai megközelítéssel történő ének-zenei nevelést. A csoportos foglalkozások szervezése mellett nagy hangsúlyt fektettünk a differenciálásra és az egyéni fejlesztésekre is. Az intézményben megfogalmaztuk a nevelés-oktatás terén vállalt küldetésünk célját, és kidolgoztuk a gyermekek fejlesztésének folyamatrendszerét, módszertanát. Úttörők voltunk e téren, hiszen ebben az időben Kanadában nem voltak kötelező, csupán ajánlott nevelési-oktatási programok a napközi otthonok számára. A szigorú törvényi előírások a működtetés feltételeire vonatkoztak, míg a nevelés-oktatás keretében minden nevelő saját elgondolását valósíthatta meg. Ez a szabadság félelmetes volt, hiszen óriási felelősséget helyezett a pedagógusra.

A zenei fejlesztő program kidolgozásában mentorom Lantos professzor asszony volt, aki maga is tartott zenei foglalkozásokat gyermekek számára a Zeneakadémián. Az általánosan elfogadott ének-zene különórák mellett, professzor asszonnal egyeztetve, bátran vállaltam és hirdettem, hogy a zenei

nevelésnek teljes körben be kell épülnie a mindennapi intézményes nevelésbe. Üdvözöltem, de nem tartottam elégségesnek, hogy hetente egy alkalommal harmincpercnyi zenei foglalkozás legyen a napközi otthonokban. A napi foglalkozások felépítésénél magyarországi tapasztalatomra támaszkodtam. A fiatalabbaknál a kezdeményezések, a négytől hatévesek csoportjában az általam irányított foglalkozások tartalmi szempontból igazodtak a Kodály Zoltán nevéhez fűződő alapelvekhez. A zenei nevelés eszköztára azokból a mondókákból és énekes játékokból épült fel, amelyek a gyermekek életteréből kerültek ki. Minden esetben igazodtam a „tisza forrás” elvéhez és a gyermekek általános fejlettségi szintjéhez.

A forrásanyag rendszerezésében, szelektálásában és tanításában óriási segítséget kaptam Sally kolléganőmtől. Sally kilencven százalékban süket volt, beszélgetés közben szájról olvasott. Gyönyörűen játszott zongorán. A különböző forrásanyagokat és a családoktól összegyűjtött, kottára írt dalokat Sally könnyedén tanította a csoportban. A dallam pontos tanítása után átültettük az énekek tanítását „a capella” változatra.

A gyermekek tisztelték és pontosan követték a Sallyvel történő kommunikációs szabályokat. Jellemző volt, hogy amikor Sally belépett a csoportba, a gyermekek elhalkultak.

Sally halkán beszélt, és mindig elvárta, hogy arccal felé fordulva szóljanak hozzá. A gyermekek azonnal alkalmazkodtak ehhez az íratlan szabályhoz. Egymást, sőt esetenként engem is figyelmeztettek a Sallyvel való kommunikációs formákra, különösen a hangerő tekintetében.

– Sally néni nem hall a fülével, de tud olvasni. Nemcsak betűket olvas, hanem a szád mozgását is. Fordulj úgy, hogy lássa a szádát, amikor beszélsz! – figyelmeztette társát az egyik gyermek.

– Sally néni a szívével hall, onnan jön neki az ének, amit zongorázik! Milyen szépen énekel a szíve! – osztotta meg gondolatait velem egyszer egy ötéves gyermek.

Hálával gondolok vissza erre az időszakra, amikor az elfogadás mintapéldáit láthattam, és sokat tanultam Sallytől és a ránk bízott gyermekektől.

A komolyzenei ráhangoló program új elemként került be a zenei eszköztárba. A gyermekek természetes életelemével, a mozgással kapcsoltam össze a minőségi klasszikus komolyzenei részletek bemutatását a foglalkozások során. A kiválasztott, rövid klasszikus zenei részletet legtöbbször előzetes magyarázat nélkül mutattam be a gyermekeknek. Motivációként csupán pár mozgásra hívogató eszközt, például szalagokat, színes papírokat helyeztem el a csoportszobában. A kreatív táncot nem kellett tervezni, csupán a helybiztosítás volt a feladatom. A gyermekeknek a térbeli mozgás biztonságán kívül a „testemmel beszélgetek” szabályra

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

kellett figyelniük. Egy-egy klasszikus zenei részlet több héten át „vendég” volt a csoportban. A gyermekek fantáziáját megindította a zene, így érdekes mesék, történetek születtek, amelyeket később szavakba öntve is szívesen osztottak meg társaikkal és a felnőttekkel. Íme, egy példa, amelyhez Smetana: *Moldva* című klasszikus zenei költeménye szolgáltatta az alapot.

- *Volt egyszer egy kis bárány. Eltévedt, mert elkóborolt a nyájtól. Követte a folyó vonulatát, mert kíváncsi volt, hol született a folyó, amit Moldvának hívtak*
- kezdte történetét Mickey, aki 5 éves volt.
 - *Tündér táncosokkal találkozott, meg katicabogarakkal, meg pillangókkal*
 - folytatta a történetet Katie, egy 4 és fél éves kislány.
 - *Mindenkitől kérdezte Bolyhos, a bárány – én így nevezem –, honnan ered a folyó, de senki nem tudta!* – csatlakozott Luise a négyévesek csoportjából a történetalkotáshoz.
 - *Végül elaludt a bárány, és álmában megtudta, hogyan született a folyó*
 - kerekítette a mesét Hanna.
 - *Ahogy a zene hangosabb lesz, mindenki táncol. Eltáncolnak egészen a tengerig, ahová beleömlik a folyó – szötte tovább a történetet Katie.*
 - *Igen, de Hanna megálmodtatta a báránnyal, hogy a folyó, a Moldva az erdőben született. Egy kis lyukból, forrásból. Aztán patakká duzzadt, és folyó lett*
 - foglalta össze a mesét Will.

A történetek aztán a mozgást leképezve bővültek, színesedtek, és briliáns kreativitásról tettek bizonyosságot. A gyermekek által feldolgozott zenei élmény tükröződött ábrázolás- és kézimunka-foglalkozásaikon is.

Pontosan húsz évvel később talákoztam egyik óvodásommal, aki annak idején a Boldog Kismackókban 5 és fél évesen tartozott a csoportomba. Könnyekig meghatódtam, hiszen felsorolta az egész komolyzenei gyűjteményt, amelyekkel óvodáskorában ismerkedett meg, és azóta is kedvencei.

Mérföldkőnek tekintetem ezt az időszakot szakmai életemben. Gyakorlatban munkálkodó nevelő-óvónőként segitettem a kanadai napközi otthonokban az akkor kialakuló, majd később megerősödő kora gyermekkori ének-zenei nevelést.

Mentorom, Lantos Edith professzor asszony javasolta, hogy kezdjem el egyetemi tanulmányaimat énektanári szakon. Hosszas töprengés után úgy határoztam: maradok a kora gyermekkori nevelés területén óvónőként. Döntésemet magánéleti tényezők is befolyásolták, hiszen áldott állapotba kerültem. Gyermeinket, akinek neve megszületéséig titok maradt, 1994 karácsonyára vártuk.

Teljes lendülettel, aktívan vettem részt a Boldog Kismackók nevelésében 1994. december 9-ig.

A GYERMEK OLYAN, MINT EGY ÉRTÉKES GYÉMÁNT...

December 10-én köszönthette a világ kislányunkat, aki már születése pillanatában sok mondókát és éneket ismert. Édesanyjaként mint első ének-zene tanítója: fogantatása pillanatától az ének-zene hullámhosszán társalogtam vele. A Kék Hullám bölcsőde-óvodában érett meg bennem először a készítés, hogy fejlesszem magam a csecsemők kommunikációjának megértése terén. Az intézményben eltöltött éveim során folyamatosan gyötrődtem, hogy nem értettem mindig a csecsemők „nyelvét”, vagyis: mit kívánnak kifejezni, elmondani sírásukkal.

Hittem, s ma is hiszem, az édesanya az egyetlen, aki félreérthetetlenül tud kommunikálni kisgyermekével annak beszédfejlődése során. A hangsúly a „félreérthetetlenül” kifejezésen van.

Amióta – főleg a fejlettebb országokban – kiveszőben van a generációk együttlakása, a várandós édesanyák családjukkal együtt keresik a lehetőséget, hogy tanfolyamokon készüljenek fel az újszülött fogadására. Társadalmi be rendezkedés és anyagi lehetőség függvénye, ki milyen programban vesz részt.

Több éve figyelem nemzetközi szinten az anyaságra felkészítő tanfolyamok kínálatát. Többségük kiváló, de csupán részterületeket ölel fel a nevelés folyamatára való felkészülésből. A gyermekáldást felvállaló nők a tanfolyamokon megtanult dolgokat folyamatosan olvassák, gyakorolják, megértik és megvitatják, kipróbálják, összehasonlítják, megtervezik, de többen mégis szinte „projektként” kezelik a gyermekvállalást. A sok színes, ötletes program mellett gyakran elmarad a legfontosabb az anyaságra való felkészülésben, mégpedig az *ösztönös természetesség* meglétére történő koncentráció.

Az anyaság, amennyiben egészségügyi akadálya nincs, önként vállalt küldetés, tudatos döntés és egyben kiváltság a nők életében. Akik megtehetik, és vállalják az anyaságot, egy természetes lelki és biológiai folyamat részeseivé válnak, amelyben jelen van az ösztönösség is, úgynevezett „anyai ösztön” formájában.

A tudatos döntés: „én, mint nő, aki erre lelkileg és testileg képes vagyok, gyermeket vállalok”. A nő elhatározása a család támogató szeretetének fényében lehetőséget nyújt az édesanyának, hogy jóval a gyermek fogantatása előtt minden tekintetben felkészüljön az újszülött fogadására. A leendő édesanya keresi és felfedezi magában az ösztönös természetesség eszköztárát, mely segíti az anyaságra

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

való felkészülés folyamatát. Társadalmi rétegződések és életformák befolyásolják ezt a folyamatot a tudatosság és ösztönösség partjainak irányaiból.

Az ösztönös természetesség egyénenként változó erősséget és tartalmat mutat, de jelenléte nem kérdőjelezhető meg az emberek életében. Gondoljunk csak az egyik legegyszerűbb életkapcsolati aktivitásra, a gondoskodásra. Ösztönös természetesség szintjén nemtől és életkortól függetlenül jelen van az emberekben. Az anyai gondoskodás azonban különös színben jelenik meg. Az édesanya megérzi, ha gyermeke beteg, nyugtalan, vagy szükségben szenved. Értelemszerűen legtöbb esetben gyermeke sírásának jelentését is ő érti.

Szerencsés esetben az ösztönös természetesség és a tanult tudatosság ötvözete megteremti a biztonságot sugárzó, szeretetteljes rendet, amely nélkülözhetetlen állapot a gyermek fejlődéséhez.

Az ösztönös természetességből épül fel az édesanya és a gyermek alapkommunikációja, amely egy különleges nyelvi és metakommunikációs eszköztár.

A mások számára nehezen érthető, egyedi és különleges társas érintkezési forma az édesanya és gyermeke között hosszú idővel az áldott állapot bekövetkezése előtt kerül megalapozásra. Hiszem, hogy akik erre az ösztönös természetességre tudatosan figyelnek, felkészülésük eredményeként már a fogantatás pillanatától képesek kommunikációs csatornát működtetni magzatjukkal.

Számos tanulmány, tudományos elemzés foglalkozik ezzel a témakörrel. Kora kisgyermekkorai nevelőként és édesanyaként Kodály Zoltán zenepedagógiai megközelítése alapján dolgoztam ki azt a zenei programot, amely a méhen belüli zenei nevelést tűzte zászlójára. A program közel húsz éves sikeres működése bizonyítja, hogy a zene mint kommunikációs eszköz örökre megpecsételi az édesanya és a gyermek pozitív kapcsolatát. A „Csodavárás zenevarázssal” programot több országban mutathattam be. Sikert aratott 2009-ben a XIX. Nemzetközi Kodály Szimpóziumon, Katowicében történő ismertetése, valamint legutóbb a 2020-ban Moszkvában szervezett legnagyobb Eurázsiai Kora Gyermekkor Nevelési Konferencián történő bemutatása. Az alábbi részben a moszkvai nemzetközi konferencián bemutatott zenei program rövid kivonatát ismertetem. Javaslom, hogy közösségek szervezzenek hasonló közös gyermekváró zenei felkészítőket, hiszen jótékony hatásuk kétségtelen.

CSODAVÁRÁS ZENEVARÁZZSAL

A KERETPROGRAM RÖVID KIVONATA

Ének-zenei fejlesztő program gyermekük születését váró édesanyáknak a Kodály Zoltán-zenepedagógiai megközelítés alapján.

A KERETPROGRAM CÉLJA

- Tudatos zenei ráhangolással és a közös élmény átélésével segítse az állapotos anyát gyermeke zenei fejlesztésének alapozásában.
- Felkészítsen a szülés/születés csodájának pozitív átélésére.

A KERETPROGRAM FELADATA

- Zenei társalgás megteremtése *édesanya és méhen belüli gyermeke* között, Kodály zenei megközelítése alapján.
- Zenei Napló és CD készítése²

A ZENEI TÁRSALGÁS MEGTEREMTÉSE ÉDESANYA ÉS MAGZATA KÖZÖTT A KODÁLYI ELVEK ALAPJÁN

A magzati fejlődés időtartamának második harmadában kialakulnak az érzékelés szervei. Ezek közül a keretprogram a *hallásra* összpontosít. Alapul veszi, hogy a méhben fejlődő gyermek képes hangokat érzékelni, *hallani*, mint például az édesanya hangja, külső zenei és egyéb természetes, éles és tompa hangzásokat megkülönböztetni. Fontos tudatosítani a várandós anyában, hogy a gyermek már a méhen belüli időszakban is *hallani* akarja édesanya hangját. A hang tónusán keresztül az anya testrezonanciájának közvetítésével

Simon András:
Édes rejtelem

² Ez egy gyűjtemény, az anya és gyermeke által alkotott első közös mű, mely a gyermek későbbi zenei fejlesztésének egyik alapja lehet.

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

kapja a *szerepet* megnyilvánulási formáit, mely mesékben, énekekben, mondókákban beszélgetésekben kap teret kettőjük és a családtagjainak kapcsolatában. A program kiemelt figyelmet fordít a méhben eltöltött időszak emlékezetmegőrző szerepére, az állandó ismétlésekkel történő rögzítéssel.

Ráirányítja az édesanya figyelmét magzata mozgásával kifejezett válaszainak tudatos érzékelésére/értésére/értékelésére.

A keretprogram tudatos ráfigyelésre/ fegyelemre ösztönözi az édesanyát a következő területeken:

- Legyen a zene *mindennapi kenyér* a magzat számára!
- Ne teljen el nap zenehallgatás, éneklés nélkül! A dalolás ráhangolja az édesanyát a gyermek zenei fejlesztésére, valamint kettőjük napi párbeszédének egy sajátos formáját is biztosítja.
- Fontos, hogy mikor, mit adunk zenei táplálékként a gyermeknek. Tartsuk szem előtt a „Csak tiszta forrásból” elvet! A foglalkozásokra készülve az édesanya átélheti a minőségi válogatás örömét, mely szintén része a gyermek zenei nevelésének.
- Ösztönzi az áldott állapotban lévő anyát: éneklésre szánt dalok, mondókák és történetek kiválasztására, gyűjtésére.

A zenehallgatáshoz ajánlott barokk klasszikus zenei betéteket (Vivaldi, Bach, Händel Mozart) választani, melyek nyugalmat, ellazulást biztosítanak anya és gyermeke számára. (*Figyelem: szomorú hangvételű zenei betétek, például: Beethoven, Chopin ugyanúgy nem ajánlottak, mint a kemény rock muzsika!*)

Készítsünk elő a kedvencekből CD-re vagy USB-re (kb. 60 perc) olyan felvételeket, amelyet a szülőszobában is használhatunk, csakúgy, mint az újszülött csecsemő megnyugtatására, például szoptatás aláfestő zenéjeként, vagy később a gyermek fejlődése során éveken keresztül, bármilyen alkalommal (l. A keretprogram feladatai).

A zenei tár pl. CD/USB készítésében aktívan részt vállalhatnak a család tagjai is, de alapjában ez a zenei gyűjtemény az édesanya és a születendő gyermek napi zenei kommunikációjának alapját szolgálja.

A ZENEI NAPLÓ

A zenei naplót a foglalkozások folyamán, illetve azokra készülve használja az édesanya.

Nincs kötött formája, mit és mikor ír/ rajzol bele. Egyetlen ténytet kell tudatosítani a résztvevőkben, hogy ennek a „dokumentumnak” aktív alkotója a méhen belül élő *gyermek*, akinek később „alkotói joga” lesz a naplót sajátjának tekinteni.

A FOGLALKOZÁSOK MENETÉNEK ÁLTALÁNOS LEÍRÁSA

- **Környezeti, tárgyi feltételek:** A zenei együttlét kis csoportokban (maximum 5 fő) egy ízlésesen berendezett szobában történjen, amely lehetőleg szép kertre, zöldövezetre néző ablakkal rendelkezik, és a beáramló természetes fényt uralja.
- **A berendezés fő elemei:** hintaszékek szobanövények, színharmóniát sugárzó kárpitok, textíliák/függönyök, CD-lejátszó, zenei CD-k, zenei könyvespolc.

A szoba dekorációi között kerüljön elhelyezésre: Petrás Mária magyar csángó iparművész „Csángó Madonna gyermekével” domborműve.

Minden résztvevő A/4 méretű, (üres) zenei naplót kap, melyet Simon András „Édes rejtelem” című alkotása díszít (l. www.simongaleria.hu).

- **Időtartam:** Egy terminusban 8 foglalkozás, heti felosztásban, alkalmanként 50 percesek. (Az első foglalkozás 60 perces a bemutatkozásokkal együtt.)
- **Bemutatás:** A jelentkezések alkalmával a programvezető bemutatja az érdeklődőknek a foglalkozások célját, feladatát, a zenei napló és CD használatát. Az első foglalkozás elején a csoport tagjai megismerkednek egymással.

*Petrás Mária:
Csángó Madonna gyermekével*

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

A továbbiakban (8 foglalkozás) a foglalkozások menete (keret) a következő módon alakul:

A FOGLALKOZÁSOK MENETÉNEK (8 ALKALOM) RÉSZLETES LEÍRÁSA

Az egyes foglalkozások négy részre oszthatók:

1. Klasszikus zenei rész: érzelmi ráhangolást, ellazulást biztosító percek.
2. A saját zenei „tisztá forrás” bemutatása.
3. A csoporttagok által közösen kiválasztott gyermekdal, mondóka, játék vagy altatódal tanulása mozgásos, játékos elemekkel.
4. Klasszikus zenei rész (a foglalkozás elején felhangzott zenei rész ismétlése, amely háttérzeneként szolgál a csendes beszélgetéshez) érzelmi ráhangolódás a zenei naplóba történő bejegyzésre, alkotásra.

1. Klasszikus zenei rész: Érzelmi ráhangolást, ellazulást segítő percek

Ez az úgynevezett klasszikus zenei relaxációs rész, melyet a programvezető *nagyon rövid*, néhány mondatos zenetörténeti ismertetője előz meg. A zene hallgatása közben vagy után (4-5 perc) minden résztvevő beírhatja a zenei naplóba gyermekének, hogy a zene milyen érzéseket, gondolatokat váltott ki belőle. Ezek a legfontosabb *pozitív* érzések, melyeket az édesanya a zene hallatán közvetít gyermeke felé. A naplóba jegyzett mondatok személyesek, a bizalmasság elve vonatkozik rájuk, de ha valaki a résztvevők közül szeretné megosztani társaival a gondolatait, erre lehetőséget kell biztosítani.

2. Saját zenei „tisztá forrás” bemutatása

Időtartama 5 fő esetén 15-20 perc. A foglalkozás második negyedében minden résztvevő bemutat egy általa hozott népdalt, gyermekdalt, mondókát, játékot stb., amelyhez neki személyesen *pozitív* élménye, emléke fűződik. Ezt anyanyelvén adja elő, közös nyelvhasználat pl. angol esetén nyers fordításban elmondja a tartalmát, de inkább a *zeneiség* érzékeltetése a cél (ritmus, lüktetés, hangzás).

Itt hívom fel minden résztvevő figyelmét, hogy felelősség vállalásával biztosítsa, hogy a hozott zenei anyag valóban ellenőrzött, tisztá forrásból származik! Ez bekerül minden résztvevő saját zenei naplójába. A csoporttársak kívánság szerint megoszthatják egymással a zenei „tisztá forrásokat”. (A programvezető segít a sokszorosításban, hogy az érdeklődők később beragaszthassák naplójukba a kívánt zenei anyagot.)

3. Közösen kiválasztott, a gyermeknek szánt új/ismételt zenei anyag megtanulása/ismétlése

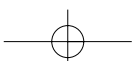
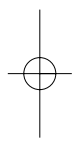
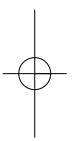
Időtartama játékkal, ismétlésekkel 15 perc. A foglalkozás harmadik negyedében a résztvevők (amennyiben szükséges, ajánlás után) egy közösen kiválasztott gyermekdalt, játékot, mondókát, altatódalt... *tanulnak* meg a programvezető segítségével. Ebben a részben nyílik alkalom arra az alapfokú hangképzésre, mely ösztönzi a résztvevőket, hogy a gyermek hangmagasságának megfelelő szinten „tanuljanak” énekelni az édesanyák. (A-síp használata v. hangvilla.)

Ennek a zenei anyagnak a kottája, szövege mindenki zenei naplójába bekerül.

4. Klasszikus zenei rész, érzelmi ráhangolódás a zenei naplóba történő bejegyzésre, alkotásra

A negyedik negyedben (8-10 perc) a résztvevők csendes beszélgetése történik. Zenei aláfestéssel, kívánság szerint a *születés csodájáról* szóló történetek, irodalmi alkotások előadása, meghallgatása javasolt.

A program végére (8 foglalkozás) a *zenei napló* színes gyűjteménnyé válik, pozitív hangvétellű történetekkel, mesékkal, gyermekdalokkal, mondókákkal, altatódalokkal, melyek hasznára válnak a családnak, benne legfőképpen az e világra érkező gyermeknek, hogy az anyaméhben megkezdett zenei fejlődése tovább virágozzék.

CSALÁDIAS NEVELÉS A NAPSUGÁR OTTHONBAN

A húszhetes gyermekgondozási szabadság idején hazalátogattunk Magyarországra. A hazai óvodapedagógusokkal aktív kapcsolatot ápoltam, a szakmai változásokat figyelemmel kísértem. Büszkeség töltött el, látva a sok kiváló kezdeményezést a Helyi Óvodai Programok formálódásában. Az eredetiség és különlegesség jellemezte a fejlődést, amely a szabad óvodaválasztás bevezetésével egészséges versenyt indított el az intézmények nevelőtestületei között. Reálisan éreztem persze, hogy hosszú, talán végeszakadatlan út áll a magyar óvodapedagógia rendszerének megújulása előtt, de az elkezdődött változások megtapasztalása pozitív erővel, hittel töltött el. Óriási megtiszteltetésnek tekintetem, hogy az egyik művészeti elemekkel nevelő program munkaközössége meghívott éves konferenciájára előadóként. Kiváló lehetőség adódott a közös tapasztalatcserére. Büszkeséggel számoltam be az általam gyakorlatba ültetett kora gyermekkori zenei nevelés részleteiről, ugyanakkor szívtam magamba azt a szeretetteljes elkötelezettséget, amelyet kollégáim hivatástudata tükrözött.

Megerősítést kaptam: a legjobb dolog a világon hivatást betöltő kora gyermekkori nevelőként helytállni!

*

1995 májusában kislányom a Boldog Kismackók csecsemőosztályán vidámkodott, míg én a négyévesek csoportjában neveltem a gyermekeket. Kanadában a napközi-otthonos bölcsőde-óvoda napi térítési díja a fizetésekhez mérten aránytalanul magas volt abban az időben. Kétheti fizetésem gyermekem intézményes nevelésének költsége volt. Körülbelül három hónap munkában eltöltött idő után férjem javasolta és kérte, változtassam meg az eredeti elgondolásomat, és hosszabbítsam meg az anyasági szabadságot! Vitánkat a megoldás irányába futó sínre helyezte az a meglepetés, hogy kiderült: újra gyermeket várunk.

A zenei nevelési program kiválóan működött az intézményben, így nyugodt lélekkel készültem legifjabb családtagunk fogadására, akiről egy ultrahangvizsgálat kapcsán véletlenül kiderült, hogy fiú.

Kibővült családuink új otthonba költözött, ahol már kisfiunk születése előtt elkezdődtek a munkálatok egy kora gyermekkori nevelést felvállaló napközi otthon kialakítására. Döntésem értelmében két csecsemőnket neveltem, de egy segítő

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

kollégával vegyes korosztályú óvodás csoport működtetését terveztem. A ház teljesen különálló részében alakítottuk ki az óvodát és a napköziotthon Napsugár Otthon néven. Férjem és akkor már középiskolás fiunk – aki az első házasságomból származott – nagyon sok segítséget nyújtottak ebben az időszakban. A szakmai kihívás és a család anyagi szükségleteinek megteremtéséhez történő hozzájárulás motiváltak megújult hivatásgyakorlásomban.

Az érvényben lévő tartományi nevelés- és oktatásügyi szabályoknak, előírásoknak megfelelő intézmény teljes és részüdőben fogadott gyermekeket. Napközben öt gyermek nevelését, fejlesztését biztosítottuk 2,5-5 éves korig. A négy- és ötévesek iskolabusszal utaztak a helyi iskola kötelező iskola-előkészítő foglalkozásaira, majd vissza hozzánk. Délután három kisiskolással bővült a létszám, akik szintén iskolabusszal érkeztek a Napsugár Otthonba. A házi feladat elvégzése után, amelyet felügyeltem, különböző készségfejlesztő foglalkozásokon vettek részt a kisiskolások.

Az iskolásokat nevelve, eleinte nehezen tudtam azonosulni bizonyos nevelési elvekkel. „Nem baj, ha nem tud rendesen olvasni a negyedik osztályos gyermek, viszont az iskola legjobb focistája, ezért dicsérd! Olvasása fejlődésének türelmesen adj időt!” Ez a megközelítés számomra annyira új és nehezen elfogadható volt, hogy sokszor visszafojtott önmarcangolásba kezdtem. Kudarcként éltem meg, hogy nem tudtam Matthew-t kellően motiválni a házi feladat elvégzésére.

Beidegződött elveket kellett magamban megreformálni. Megköveteltem magamtól, hogy ne foglaljak állást szélsőségesen a magyar és a kanadai oktatási rendszer összehasonlításában. Nem szerettem azokat a megnyilvánulásokat, miszerint a kanadai iskolarendszer gyenge az európaihoz képest. Mindig ugyanúgy válaszoltam: – Itt is vannak tudósok, kutatók, kiváló orvosok és remek óvodapedagógusok és kora gyermekkori nevelők. A végeredményben kell hinnünk, azt kell látnunk, amikor a diák célba ér! A részüdő csalóka lehet, és sokszor negatív irányt is mutathat.

Példa erre Matthew esete, akit a Napsugár Otthonban neveltem. Figyelemkoncentrációja nyúlfarknyi volt a matematikát és az olvasást illetően. Figyelmét a gombfoci kötötte le, majd később a sakkozás, amire megtanítottam. Szeretett velem sakkozni, és boldog volt, ha győzött. Kedvesen, kiskamaszosan vigasztalt: – Csilla néni, legközelebb hagylak nyerni, akkor ugye nem szomorkodsz, hogy nem olvastam szépen a farmon élő állatokról szóló olvasmányt?

Matthew felnőttként egy bank első embere lett. Igazgatói tevékenysége során káprázatos karriert épített fel. Találkozásunk alkalmával boldogan újságolta: – Képzeld, elolvastam Illyés Gyula Puszták népét! Nagyon beszédes a te néped élete, szerettem olvasni. Jó, hogy lefordították angol nyelvre. – Kell ennél örömtelibb pillanat egy nevelő életében?

Szigorú napirendet követelt tőlem az intézmény működtetése, de saját gyermekeim korai szocializációja szempontjából is sikeres volt. A nevelési-oktatási program gerince a személyiségfejlesztés volt, egyéni és kiscsoportos formában. Segítő kollégám első beszélt nyelve angol, anyanyelve magyar volt, így a nevelés-oktatás kétnyelvűsége elé nem gördült akadály. A program tartalma a zenei nevelés mellett kiterjedt a nyelvi-irodalmi kommunikációs elemek alkalmazására is. A kétnyelvűség értelmében a magyar gyermekek megtanulták a helyes ejtési normáknak megfelelő versmondás alapjait, megismerkedtek az írás-olvasás előkészítésének technikáival. Rendszeres könyvtárlátogatás szerepelt programunkban, csakúgy, mint esztétikai ízlésformálás, egészséges életmódra való nevelés, tudományos ismeretek és környezetlakítás.

Futótűzként terjedt a magyar közösségben, hogy „magyar óvoda” nyílt, s természetesen sokan szerettek volna hozzánk járni a Napsugár Otthonba. A jelentkezéseket azonban érkezési rendben fogadtam, emellett a kétnyelvűséget is szerettem volna fenntartani.

Az intézmény beindítása előtt négyszeres túljelentkezést regisztráltunk, de további Napsugár Otthonok, vagyis intézménylánc beindításán nem gondolkodtam. Az erőforrás hiánya, valamint az eredetiség megőrzése is arra serkentett, hogy az én „Napsugaraim” ebben ez egyetlen parányi intézményben tündököljenek teljes fényükkel!

Az intézmény férőhelyeinek felét töltöttem be magyar gyermekekkel. A teljes és résznapos program nyolc neveltje közül négyen jöttek magyar családokból. Őket különösen a magyar zenei gyöngyszemekre és mesékre tanítottam. Megtapasztaltam, milyen nehéz a népmeséket megismertetni, különösen olyan gyermekekkel, akik földrajzi távolságban nagyon távol születtek „Elek apó”, Benedek Elek kincses Erdélyétől. Önmagamot felhatalmazva egyszerűsítettem a mesék szövegét, és többet bábok alkalmazásával szerettem meg a gyermekekkel.

– Csilla néni, milyen érdekes a hokli, ami hokedli, vagyis szék! – fedezte fel Pötyi egy bábjáték alkalmával a tájszavak jelentését.

– Jé, ez pityóka, anya szerint krumpli, de apa azt mondta, hogy burgonya. Szóval, amit ebből a „bigyókából” sütöttél, pont olyan finom, mint a „french fries a Mekiben”! – elemezte és adaptálta Sára a meséből tanultakat. Ilyen esetben kissé megrémültem, mi lesz ezeknek a magyar gyermekeknek a beszédfejlődésével? Később megbizonyosodtam: ahol a család és a gyermeket fejlesztő közösség következetesen használja a különböző nyelveket, és ügyel azok tisztaságára, beszéd közben a nyelvhelyesség nem sérül!

Fontos, hogy soha ne kavarjuk a nyelveket társalgás folyamán! Óvakodjunk a helytelen, idegen nyelvű ragozás használatától beszédünkben!

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

Ajándék volt, amikor egy-egy nagyszülő látogatásra érkezett hozzánk, és vendégül láthattuk. Néhányuk élő művészetet és emlékezetes élménybeszámolót hozott „Napsugár”-életünkbe. Különösen a különböző kultúrák gasztronómiai tapasztalatait élveztük együtt a családokkal. Közös összejöveteleink alkalmával egy-egy jellegzetes ételt készítettünk el, majd azt az adott nemzet zenei és egyéb kulturális életének bemutatása mellett fogyasztottuk el. A családok apraja-nagyja kitartó lelkesedéssel készült ezekre az alkalmakra, ahol a finom ételek fogyasztásán túl a szeretet és a megbecsülés egymás iránti kifejezése képviselte a legnagyobb értéket.

Életem egyik legboldogabb szakasza volt a Napsugár Otthonban eltöltött bő két esztendő.

Ösztönös természetesség és szaktudás segítette a kiváló fejlesztő munkát. Emlékeimben gyakran felidéztem a magyarországi tanyavilágban eltöltött boldog gyermekéveimet. Ott a közösség szigorú rendben élte mindennapjait, amelyhez a gyermekek fogantatásuk pillanatától alkalmazkodtak. A család a közösség részeként felelősséggel nevelte gyermekeit tisztességre és becsületességre. A közösség vállalta a családsegítő szerepkört az élet minden területén. A természettel összhangban, harmonikus rendben tanultak a gyermekek. Lexikális tudás és készségek tekintetében egyaránt növekedtek. A régi idők elemeire építve, a Napsugár Otthon különösen fejlett szocializációs légkört biztosított neveltjeinek. Nagycsalád mintájára az idősebb gyermekek mindenben segítették a fiatalabbakat. A megosztás öröme mellett az egymásra figyelést is gyakorolták, amely mélyen beépült személyiségükbe.

Később szólok bővebben egyik neveltemről, akiben tizenegy esztendősen született meg az elhatározás, hogy kora gyermekkori nevelő lesz. Évek múlva, pályafutásom egyik legékesebb pillanata volt, amikor Samanthát kollégaként üdvözölhettem. Kiváló kora gyermekkori nevelő vált belőle, a Napsugár tehát végeszakadatlanul ragyog!

*

Korábban említettem, hogy folyamatos együttműködést alakítottam ki magyar óvodapedagógiai szakemberekkel. 1998-ban nemzetközi szakmai tapasztalatcserét szerveztem. Őt kiváló szakember érkezett Magyarországról Kanadába, akik a tíznapos intenzív program keretében ismerkedtek a helyi kora gyermekkori nevelési rendszerrel. Különleges megtiszteltetés volt számomra, hogy a vendégek között üdvözölhettem Pálfi Sándort, aki Magyarország első óvodapedagógusa volt köztünk, óvónők között.

Sándor, óvónő édesanyja nyomdokait követve, az 1970-es évek legvégén jelentkezett óvónőképzőbe. Óriási megrökönyödést keltett a főiskolán, hogy egy fiatalember ezt a hivatást választotta. Sándor kiváló eredménnyel fejezte be tanulmányait, így azonnal munkajánlatot kapott a főiskola gyakorló intézményében. Amint erről korábban is említést tettem, Magyarországon ő volt az első, aki diplomájában végzettségének megjelöléseként az „óvónő” helyett értelemszerűen „óvodapedagógus” megjelölést kapott.

Kanadával ellentétben, ahol nagyon sok férfi nevelő gyakorolta hivatását, Magyarországon a Brunsvik Teréz által alapított kisdédóvók átszervezése után eltűntek a férfi nevelők a kora gyermekkori nevelés intézményeiből. A szocializmus idején a pálya teljesen elnőiesedett, így Sándor valóban úttörő szerepet töltött be a szakmai forradalmasításban. Kiváló szakmaiságát bizonyítja, hogy egyetemi oktatóként sem szakadt el alaphivatásának gyakorlásától. Vendégeink között köszönhettem Porkolábné Balogh Katalin gyermekpszichológust, aki a mozgásfejlesztésen alapuló alternatív óvodai program megalkotója Magyarországon. Javaslom, hogy megjelent szakkönyvei közül legalább a „Kudarccal az iskolában” és „A fejlesztő pedagógia pszichológiai alapjai” címűeket haladéktalanul szerezz be minden kedves kollégám, amennyiben eddig hiányzott a könyvtárából. Balogh Katalin tanárnő olyan értékekkel gazdagította az óvodapedagógiát is, melynek méltán helye van nemzetközi gyermeknevelési szakterületen. A professzor asszony 2005-ben bekövetkezett halála mérhetetlen csapást mért szakmai életünkre, hiszen tanításainak hiányát folyamatosan érezzük. Útvezetése és embersége pótolhatatlan őrök hagyott hátra. A szakmai örökség mellett egy nekem ajándékozott mondatát őrzöm, amelynek tartalma mindig talpra állított és állít, főleg nehéz helyzetekben. „Fel kell kapaszkodni egy kicsi napsugárra és onnan nézni le a sárra!”

A kanadai szakmai program részeként látogatást tettünk egy őslakosok által fenntartott művészfaluban. A település közösségével hosszabb ideje kapcsolatban voltam, hiszen Péter Nóri, kiváló magyar festőművész ott élt a művésztelepen. Véletlenül szereztem tudomást Nóriról, a magyar származású művésztől, akivel megismerkedésünk pillanatától szoros barátságot ápoltam. Nóra férjével együtt 1956-ban került Kanadába. Megérkezésük után Nóri felköltözött az északi tartományba, ahol az inuitok (akkor eszkimók) életével ismerkedett. Bizalmukat megnyerve, lehetőséget kapott, hogy életkép-festményeket készítsen róluk. Nóri művészi pályája kiteljesedett új hazájában. Ontarióba visszatelepülve, a már említett őslakosok által fenntartott művésztelepen kapott lakást és alkotási lehetőséget. Művészi elismertségét tükrözi, hogy egyik, őslakosokat ábrázoló, mozaik technikával készült óriás méretű mesterműve a Kanadai Parlamentben, Ottawában látható.

III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN

Nóri közreműködésével kaptam lehetőséget, hogy a művésztelepülésen működő iskolába több alkalommal ellátogassak. Az őslakos gyermekeket nevelő-oktató intézményben rend és fegyelem uralkodott. A nevelés-oktatás angol és törzsi nyelven folyt. Különösen a mesék, mondák és az énekek voltak rám nagy hatással. Köztudott, hogy az őslakosok élete politikával befolyásolt szocializációs változásokon ment keresztül az évek folyamán.

Számomra mély tiszteletet parancsoló és meghatározó az a makacs törekvés, ahogyan törzsi rendjeik kulturális és nyelvi gyökereiket őrzik.

Mivel a művészetek megismertetéséért elkötelezettséget vállaltam, gyakorta hívtam szűkebb közösségünkben és távolabbról különböző művészeket intézményünkbe.

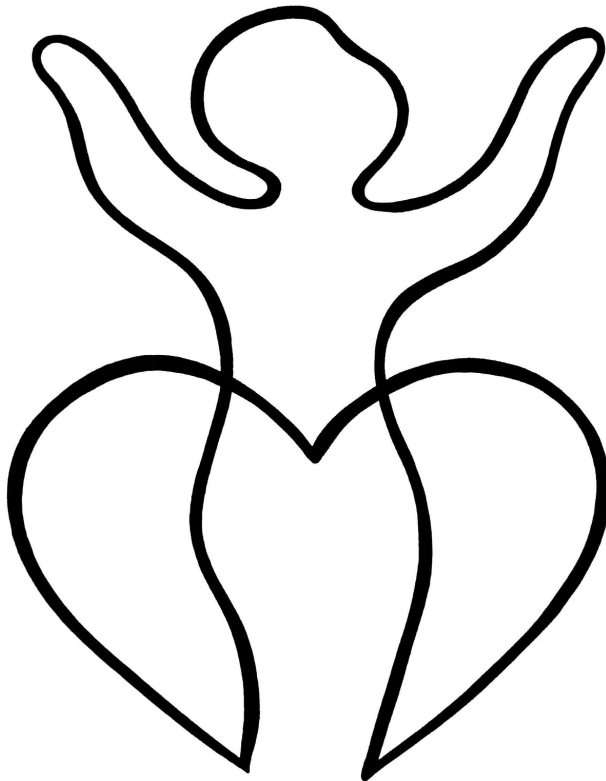
Péter Nóri festőművész selyemfestéssel is foglalkozott. A művészt meghívtuk az intézményünkbe, és kiállítást rendeztünk alkotásaiból. Az ő munkái mellett bemutattuk a gyermekekkel együtt alkotott mesterműveket is.

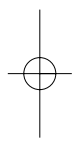
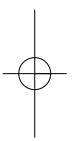
Péter Nóri beavatott bennünket a kanadai őslakók életébe. Képeivel mesélt, és tanulhattunk tőle több ojibwe törzsi gyermekjátékot is.

Büszke és boldog voltam, hogy az általam első ízben szervezett pedagógus tapasztalatcsere-látogatás résztvevőit elkalauzolhattam erre az érdekes és részben magyar vonatkozású kulturális helyre. Nyár lévén, az iskola diákjaival nem találkozhattunk. A művészeti galéria légköre, valamint a helyi közösség tagjaival történő találkozás viszont életre szóló élménnyel gazdagította kollégáimat.

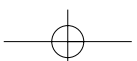
IV. FEJEZET

RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN

Simon András: Két félből egy egész csoda

FORRADALMI VÁLTOZÁSOK AZ ÓVODAPEDAGÓGIÁBAN

1998. szeptember első napjaiban kaptuk meg az ajánlatot, miszerint férjem magyarországi központtal Európában dolgozhat néhány évet. A döntés egyetlen éjszakába nyúló megbeszélés eredményeként született meg. Ennek értelmében két fiatalabb gyermekünkkel együtt, a változások forgatagában felvillanó lehetőségek felé vettük az irányt. Idősebb gyermekünk egyetemi tanulmányainak megkezdésére készült, felnőttként önálló életet kezdve, Kanadában maradt.

A Napsugár Otthonban nevelkedő gyermekek új napközi otthonokba kerültek, mi pedig mindennapjaink kellékeit konténerekbe csomagolva, elindultunk életünk újabb ígéretes ösvényén.

*

Kora ősszel érkeztem Magyarországra. Férjem külföldi munkatárgyalások miatt később csatlakozott. A tanév már elkezdődött, óvodapedagógusi állást nem találtam új lakóhelyünk környékén. Gyermekeinket óvodába írattuk, én pedig tanítói állást vállaltam egy jó hírű iskolában. Először napköziotthonos nevelőként dolgoztam, de hamarosan az angol nyelv tanítását bízták rám. A 13-14 éves serdülők tanítása számomra teljesen új volt, és nagyon kimerítő. Naponta, órákon keresztül készültem, hogy a tanórán megfeleljek az elem tárult kihívásoknak. Az angol nyelv tanítása kötelező volt az általános iskolákban, de akkoriban kellő számú szaktanár és módszertani képzés hiányában a hatékonyságot nem jellemezték mindenhol sikermutatók.

Jószándéktól vezérelve vállaltam a munkát, de hamarosan megtapasztaltam, hogy ugyanabba a helyzetbe kerültem, mint a második világháború után az orosz fogságból hazatért, népfőiskolán kiképzett orosznyelv-tanárok. Hiába beszél, ír és olvas valaki idegen nyelven, annak tanítása külön szakértelmet és módszertani ismereteket kíván.

A serdülő fiatalok azonnal ráéreztek „gyengeségemre”, és próbálták átvenni a tanóra irányítását. Nem akartam őket erőből fegyelmezni, inkább sajátos pedagógiai megközelítést alkalmaztam. Érdeklődésüket követve például divatbemutatót rendeztünk. Az órákon egyetlen szabályt alkalmaztunk: csak angolul

IV. RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN

lehetett megszólalni. Ennek következtében lelkesen forgatták a szótárt, írták a szavakat, javították egymást, és kérdeztek tőlem. Több órán keresztül zajlott a felkészülés, míg elérkezett a divatbemutató ideje. Kérésükre én a legújabb divat szerinti öltözetet viseltem. Az egyik leány büszkén kölcsönadta óriási, tömött talpú „emeletes” szandálját.

A projekt szülte szerepjátékot nagyon komolyan kezelték a tanulók. Izgalmas volt, amikor a műsorvezetőt alakító fiú engem szólított divatos cipóm bemutatására. A rögtönzött színpad felé billegve elveszítettem egyensúlyomat, és elterültem a földön. Csalódás, de ezzel véget ért „angol nyelvű manöken” pályafutásom, mielőtt legalább szerepjáték szintjén a divatdivák világot jelentő deszkáira fel léphettem volna. Igyekeztem feltápáskodni, de a bokám nem engedelmeskedett.

A tanulók, akik eddig élvezték szerepüket, megdöbbenek. Pillanatnyi zavarodottság után viszont folytatták a játékot. Egyik tanítványom, egy kedves, mackós testalkatú fiú, azonnal átvette a főszerepet. – I am a doctor! (‘Orvos vagyok!’) – Teljesen azonosult szerepvállalásával. Először megpróbált engem felemelni, de mivel súlyomnál fogva ez nehézségbe ütközött, kitérte az ajtót, és hangosan kiabálni kezdett. – Help! Ambulance! Please call the ambulance! (‘Segítség! Mentőt! Kérem, hívjanak mentőt!’) – Megszegve a szabályt, én magyarul kezdtem kiabálni. Utasítottam tanítványomat, hogy azonnal jöjjön vissza az osztályba.

Késő volt! Az igazgatónő megjelent az ajtóban. Szó nélkül felmérte a helyzetet. Addigra én is feltápáskodtam, és bizonygattam, hogy jól vagyok. Ekkor száguldott be egy másik fiú az osztályba: – Here is the ice! It is helping you! (‘Itt van a jég, az segít önnek!’) – Lelkesedése közepette futtában akaratlanul meglökte az igazgatónőt, akinek törekeny teste pördült egyet. A falhoz tolt padok fékeztek és óvták meg az eleséstől. Némán álltunk, immár mindannyian visszazökkenve a valóságba. Tanulóim csendesen köszöntek el: – Goodbye Teacher! (‘Viszontlátásra, tanárnő!’)

Tudtam, hogy projektelvű nyelvtanítási próbálkozásom ezennel véget ért. Önként kezdeményeztem felmondásomat.

*

A kudarc sebeinek gyógyulását segítette, hogy hamarosan ajánlatot kaptam egy óvodapedagógusi állás betöltésére. Örömmel csatlakoztam a Gesztenyevirág Óvoda nevelőtestületéhez.

Az óvoda négycsoportos volt, de helybővítést eszközölve, a felső szolgálati lakást is csoportszobává alakították. Húsz gyermek közösségi életének megszervezéséhez tökéletesen megfelelt a tér. Az „otthon érzése” légkört a berendezéssel is hangsúlyoztuk, így nagycsoportosaim harmonikus körülmények között készültek a következő évi iskolakezdésre.

Az óvoda nevelési programja kiválóan épített a helyi sajátosságokra. A hatalmas, ősfás játszóudvar óriási lehetőségeket rejtett a környezeti nevelés számára. Az óvoda kertésze pedagógus végzettséggel is rendelkezett, amely alappillére és záloga volt a nevelőmunka ez irányú sikerének. Követve a gyermekek további életét, érdekesség, hogy akkori, húsz főt számláló nagycsoportosaim közül nyolc gyermek szerzett környezetmérnöki, erdészeti vagy más mezőgazdasági ágazattal kapcsolatos diplomát.

Azt tanácsolom, neveljük gyermekeinket a jelenben úgy, hogy a jövő értékeinek megteremtésére, megőrzésére, gyarapítására is képesek legyenek!

A gyermekek kedveseknek, értelmeseknek és érdeklődőknek bizonyultak. Szembeötlő volt, hogy sokkal jobban kötődnek a médiumok által szolgáltatott vizuális produktumokhoz, mint hasonló korú társaik Kanadában. Magyarországon, főleg a fővárosban a rendszerváltoztatás utáni évtizedben, de később is sokan a „most már szabad” érzés áldozataivá váltak. A gyermekek szűrés nélkül hozták feldolgozatlan médiaélményeiket az óvodába, amelyek beépültek játékukba. Nekünk, nevelőknek, kellő tapintattal és határozottsággal kellett fellépniük a gyakori agresszív megnyilvánulásokkal szemben. Emlékszem, milyen óriási kihívás volt, hogy Obi Wan Kenobi a jedik és tartozékaik a Csillagok háborújából, mind pozitív erőként éljenek velünk óvodai mindennapjainkban.

Végérvényesen megtapasztaltam, hogy a népmeséken felnövekedett nemzedék gyermekei újat, aktuálisat, véresebbet kívánnak a hétfejű sárkányoknál.

A családok a „nyugatiasodó” társadalomban egyre hosszabb munkaórákat vállalva, sok időt tölthettek távol a gyermekeiktől. A fáradtság, türelmetlenség gyakorta kínálta a szülőnek, hogy televízióra bizzák gyermekeik „csendre intését”. Ebből következett, hogy a gyermek saját maga próbálta értelmezni, feldolgozni a látottakat. Emlékszem, egyszer rendkívüli szülői tanácskozást kellett összehívjak, mert egyik óvodásunk „rabszolgaverést” játszott, miután az akkor új, Egyiptom hercege című filmet megnézte iskolás testvérével a moziban.

Az óvodapedagógiától megújulást és sok tekintetben módszerváltást követelt a társadalmi valóság. Megbizonyosodtam, hogy csupán az elhivatottak vállalják a pályán maradáást.

Az óvodai nevelő-oktató munkám mellett kiemelt figyelmet szenteltem a kollégák pozitív, egészséges lelki egyensúlyának ápolására. Szakmai továbbképzéseken adtam hangot saját mentális és lelki egészségünk karbantartásának fontosságára.

IV. RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN

Kilenc év után Magyarországra hazatérő óvodapedagógusként érdekes, nagyon vegyes érzelmek keveredtek bennem az óvodai nevelés teljes folyamatát figyelve. Egyrészt, már-már rózsaszínű, patetikus ködöt alkottam magam köré, látva a demokratizálás útján száguldó intézmények mindennapjait, másrészt szerettem volna behúzni a kontraféket egyes útkeresők előtt. Leginkább az észszerűtlen és erőltetett pedagógiai adaptációk zavartak. Az első óvodapedagógiai konferencián, amelyen hazatelepülésem után részt vettem, „botránys” hozzászólással tarkítottam a palettát. Ma is érzem a terem hangulatának levegőjét, amint egy neves pszichológus ostorozta a résztvevő kollégákat. Előadásában hosszasan fejtegette, mekkora hibát követnek el a magyar óvodapedagógusok, amikor nem üdvözlik természetes lelkesedéssel a speciális nevelést igénylő gyermekek integrációját a „normál” óvodai csoportokban. A kollégák – voltunk körülbelül százötvenen – szégyenükben egyre lejjebb csúsztak a széken, és bűnösként hallgatták a kemény bírálatot. A pszichológus előadását a gyógypedagógiai végzettségű oktatáspolitikai szaktekintély felszólalása követte. A lelki földbe döngölés tovább folytatódott, bőszen emlegetve nyugati országok példáit, „ahol bezzeg...”.

Amikor végre hozzászólásra kaptunk engedélyt, kínos csend uralta a termet. Mindenki lesütött szemmel, a magába fojtott feszültségét leplezve, önbizalmának vérző sebeit kezdte nyalogatni.

Bemutatkoztam, „egy közületek” kollégaként. Tényszerűen bejelentettem, hogy lelkes pártolója vagyok a különleges nevelési igénnyel bíró gyermekek intézményes nevelésének, viszont kérdéseket intéztem a szaktekintélyekhez.

– Hány gyermek volt egy-egy óvodai csoportban a példaként hozott nyugati országokban?

– Milyen volt az arányszám a gyermekek és a nevelők tekintetében?

– Volt-e szaknevelő, speciális fejlesztő pedagógus az intézményben?

Némi zavarodottság után az oktatáspolitikus válaszolt. Kifejtette, hogy kérdéseim provokatívak, és nem arra vonatkoznak, amiről ők beszéltek, vagyis az óvodapedagógusok pozitív hozzáállásáról, illetve annak jelenleg tapasztalt általános hiányáról.

Boldog voltam, hogy beszámolhattam külföldi tapasztalatomról. Elmondtam, hogy egy különleges fejlesztést igénylő gyermek óvodai integrálásával milyen pozitív tapasztalataim voltak. Hangot adtam annak, hogy 3-5 éves gyermekek csoportjában maximum tizenkét gyermeket nevel két nevelő. Amennyiben különleges pedagógiai módszeregyütttest kell alkalmazni a napi nevelő-oktató munka során, speciális szaknevelő segíti a fejlesztés folyamatát. Szóltam a szülők, a családi ház segítő, együttműködő szerepéről.

A pszichológus a szavamba vágott, és kioktató hangnemben felhívta a figyelmemet:

– Lehet, hogy a különleges nevelési módszert igénylő gyermek édesanyja szeretne egy szusszanásnyi időt, például fodrászhoz menni, ezért várja az intézmény segítségét. Amennyiben mi „odarendeljük” őt a gyermeke mellé önkéntesnek, mi nem segítjük a családot!

– Kedves pszichológus szaktekintély – kezdtem érvelésem. – Akikről ön beszél, azok az ideiglenes bébiszitterek! Mi itt felsőfokú diplomával rendelkező óvodapedagógusok vagyunk, akik nem a külföldről hozott, kiragadott pedagógiai gyakorlatok elemzés nélküli adaptálására hivatottak. Mi szakpedagógus kollégák segítségével örömmel és felelősséggel vállaljuk az integrált nevelést-oktatást.

Néhány másodpercig kínos csönd, majd zúgó taps fogadta hozzászólásomat.

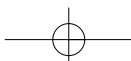
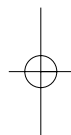
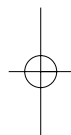
*

Megítélésem szerint múlt és jövő közötti kettősség, átmenetiség jellemezte az óvodaeletet ez idő tájt Magyarországon. Az országos, úgynevezett Alapprogramra építve, a helyi óvodai programok végtelennek tűnő szabadságot biztosítottak a nevelőtestületeknek. Az útkeresések időszaka volt ez. Az óvodapedagógia zsidvásár piacán lehetett a nevelésre vonatkozóan igazgyöngyöket találni, de jelen voltak a silány, külföldi adaptációk is, tömegével. Az igazgyöngyök között említeném azokat a programokat, amelyek tudományos alapokon és kipróbált hazai tapasztalatokon születtek, neves óvodapedagógiai szakemberek támogatásával és szakmai felügyeletével, amit szaktanácsadásnak neveztek. A pedagógusképzést és a szakképzést ellátó intézmények összességükben kiválóan vizsgáztak a megújulás tekintetében. A pedagógiai szabadság nyújtotta lehetőségek kihasználásának győztesei azok lettek, akik ragaszkodtak a szakmaisághoz.

A torz irányzatok többnyire kudarcra ítéltettek. Legsomorúbb tapasztalatom egyike egy erdélyi óvoda magyar tagozatának meglátogatása volt, ahol egy népszerűvé vált külföldi kora gyermekkori nevelési programot adaptáltak kellő mélységű ismeret és tapasztalat hiányában, talán jóindulattal, de szakmailag a buta divatosság talaján csúszkálva.

Az idő természetesen kimunkálta és folyamatosan alakítja a rendet, amely nélkül nem lehet gyermeket nevelni sehol a kerek világon! A költő, József Attila szavait idéztem sokszor magamban:

„Ahol a szabadság a rend, mindig érzem a végtelent.”

HAGYOMÁNYŐRZÉS A REFORMOK ÚTJÁN A GYERMEKNEVELÉSBEN

Az óvodai nevelési év végére kimunkálódott bennem a következő év terve. Fialat kolléganóm ötletére építve, a főváros egyik szép zöldövezeti negyedében terveztük magánóvodánk létrehozását.

Az óvoda épülete egy felújításra szoruló családi ház volt, amelyet béreltünk tulajdonosától. Az „Erdei Tisztás Óvodája” megfeszített munka eredményeként esztétikusan kialakított, családias légkört sugárzó intézményként várta nevelteit a 2000. év szeptemberében. Az óvoda saját nevelési-oktatási programmal rendelkezett, amely felvállalta az egyik népszerű, országosan elfogadott művészeti óvodai program rész-adaptációját is. Az óvodai nevelés a művészetek eszközeivel elnevezésű program elemeinek alkalmazása és saját pedagógiai filozófiám alapján a „Ragyogó gyémántok, tündöklő briliánsok” metaforán alapult a nevelési-oktatási pedagógiai munkánk az intézményben. Nevelőtestületünk a gyermekek lexikális tudásának állandó prezentálását nem tartotta elsősorú feladatnak. Nem ígértünk matematikaórákat, írás- és olvasástanítást vagy angolnyelv-tudást, amely egyébként így fogalmazva, egy-egy szavas bemagolt bohóckodás lett volna. Az Erdei Tisztás Óvodája „tisza forrásból” merítve fejlesztette a gyermekek személyiségét! A munkát a családokkal együtt felvállalva dolgoztunk a gyémántból briliánssá váló folyamat rendszerében.

Az intézmény az akkoriban alakuló magánóvodák között tizennyolc gyermek neveléséhez nyújtott szakszerű pedagógiai szolgáltatást. A minimális állami támogatás mellett a családoknak kellett felvállalniuk az óvoda működtetési költségeit.

Örvendetes volt számomra látni és megtapasztalni, hogy hazámban is kialakulóban volt az a nyugati szintű bérezést élvező értelmiségi réteg, amely az intézményes nevelés ez irányú működésére áldozott. Elutasítottam az „újjgazdagok gyermekei” megbélyegzést, hiszen többségében multinacionális vállalatok alkalmazottainak gyermekeit neveltük, de olyan óvodásaink is voltak, akik részére a család közös erővel adta össze a havi térítési díj összegét. Érdekes ez, hiszen a magánóvodák a köztudatban az „újjgazdag” családok nevelési problémákkal küzdő gyermekeinek intézményei voltak, ahol lovagoltak, úsztak, teniszeztek, és angolul tanultak. Bizonyára akadtak ilyen intézmények is, de én ezt a nézetet, gyakorlati tapasztalatomra alapozva, szeretném eloszlatni. Az Erdei Tisztás

Óvodája körül öt kilométeres körben még legalább négy kora gyermekkori nevelést folytató intézmény működött. Első lépésként mindegyikkel kapcsolatfelvételt kezdeményeztem. Egy intézmény kivételével örömmel fogadták a közeledést, amelynek eredményeként többoldalú sikeres szakmai együttműködés alakult ki közöttünk. Óraadóként segítettük egymást a zenei nevelés, az idegen nyelvi ráhangoló programok és a mozgásfejlesztés területén.

Az Erdei Tisztás Óvodája alapvető pedagógiai nézetem szerint nyitott ajtós módszerrel nevelt. A család előtt mindig nyitva állt az ajtó. A gyermekek fejlődéséért közösen vállaltuk a felelősséget, és ezt a gyakorlatban is megvalósítottuk. A nevelési rendszerben a programok színesek és színvonalasok voltak. Ma is nagy hálával gondolok a családokra, akik tiszteletben tartották óvodapedagógiai szakértelmünket, és partnerként működtek közre a nevelési időn kívüli programok megszervezésénél is.

*

A kortárs művészek rendszeres vendégei voltak óvodánkban. A teljes felsorolás igénye nélkül említeném Kóka Rozália és Berecz András mesemondókat, Petrás Mária keramikust és népdalénekest, valamint Simon András grafikusművészt. A művészek munkáiból Óvoda Galériánkban kiállítást szerveztünk, ahol több esetben a művészek munkái mellett az óvodások művészfoglalkozásokon született alkotásai is kiállításra kerültek.

Egyik legérdekesebb ilyen művészeti foglalkozás a Simon András grafikusművész által vezetett, hosszú ideig tartó óvodai foglalkozás volt. A művészt urat meghívtam az óvodába. Először szerényen szabadkozott, hogy neki nincs ilyen fiatal gyerekekkel tanítási tapasztalata.

Simon András kiválóságát bizonyítja, hogy a negyven percre tervezett foglalkozás több mint másfél órára sikeredett. A gyermekek élvezték és kérték András bácsi meséit, tilinkó hangszeres játékát. A foglalkozás további részében természetesen mindannyian rácsodálkoztunk az egyvonalas rajzolási technikával előttünk születő művészi alkotásokra. Amikor a művész úr rajzolásra biztatta a gyermekeket, láthatóan elragadta őket az alkotás öröme.

A szeretetszívek és mesélő virágok forgataga díszítette az óvodai galériát, amelyeket a gyermekek a neves művésszel együtt készítettek. Simon András grafikusművész munkái nagy hatással voltak személyemre és a későbbiekben óvodánk művészeti nevelésére (www.simongaleria.hu). Munkáiból ízelítőt kaphat az olvasó ennek a könyvnek lapjain is. A művész alkotásai nemes egyszerűséggel fejezik ki és erősítik azt az üzenetet, amit pályafutáskönyvemben szeretnék megosztani azokkal, akik olvasóként megtisztelnek.

Petrás Mária keramikus művész pomázi műhelyébe többször ellátogattunk a gyermekekkel. Az agyagból született mesterműveket a gyermekek szeretett Mária nénije kiégette a kerámiakemencében, majd elhozta hozzánk az óvodába. Ilyenkor a boldog együtt éneklés és gyakorta a Csatai László, Csidu bácsitól tanult táncok bemutatása is tarkította óvodai napunkat.

*

A családok – gyermekeikkel együtt – nyitottak voltak a művészetek „tisza forrásának” felfedezésére és ápolására. A közös Opera-látogatásoktól a többnapos erdélyi kirándulásig szervezett programok gazdagították életünket. Az évszakonként megrendezett óvodai koncertek előkészületei izgalomban tartották az egész óvodát. Hívtunk zenészeket, de a gyermekek is örömmel mutatták be énekes programjukat. Egyik legkedvesebb emlék a majdnem kudarcba fulladt Mikulás-koncert. Anna kipirulva érkezett óvodába, hiszen születésnapja volt, és emellett vártuk a Mikulást a koncertünkre.

– Csilla néni, nagy baj van! Nem jön a Mikulás!

– Miért ne jöjjön a Mikulás, Annácska? – kérdeztem bánatos tekintetét kutatva.

– Anyukámmal jöttünk az óvodába és az autóból láttam, hogy szegény Mikulás beteg! Ott ült az árokparton, és „rókázott” (ti. hányt). A Krampusz is vele volt, nyújtogatta neki a pálinkás üveget, hátha attól megnyugszik a hasa!

A gyermekszáj kedves, őszinte és ártatlan, de okoz néha fejfájást a pedagógusnak, s ez most ilyen példa volt. Nehezen találtam magyarázatot, hogy hitelesen meggyőzzem Annát, hogy a mi Mikulásunk jönni fog! Egész délelőtt futkosott az ablakhoz, s akkor nyugodott meg, amikor a csengettyű hangja felhangzott a kapuból, jelezve: „mégis ideérkezett, kezdődhet a koncertünk!”

*

Az óvoda szomszédságában működött az idős pedagógusok otthona. Kiváló lehetőség adódott a generációk közötti program létrehozására. Hetente jártunk az idősekhez közös foglalkozásokra, s az ő viszontlátogatásaik is örömet jelentettek mindannyiunknak. Az otthon vezetőjével, Magdával kiváló munkakapcsolatot ápolunk, és egy tartalmas, éveket átölelő gyermekek és idősek közötti (intergenerációs) foglalkozási tervet készítettünk. A program pozitív pszichológiai és pedagógiai hozadékaihoz nem fért kétség, de óriási értéket képviselt életünkben az a szeretetáramlat is, amelynek nyertesei lehettünk a foglalkozások kapcsán. A közös bábkészítések, szövések, fonások, lángos- és fánksütések, mesedélutánok

emlékei mindörökre bevésődtek lelkünkbe. Több mint tizennyolc év után beszélgettem két volt óvodásunkkal, akik részt vettek ezekben a programokban. A báb-művészet nagymesterének marionett-bábjátékára úgy emlékeztek, mintha az akkor 95 éves Polyák Erzsébet néni most táncoltatná Kukorica Jancsit a szemük előtt.

Az úszásoktatás nem heti rendszerességgel épült be óvodánk mozgásfejlesztő programjába, hanem évente háromhetes tábor keretében minden gyermek megtanult úszni. Hálával tartozunk ezért az olimpikon úszóbajnok Kaczander Ágnesnek, aki úszó óvodájában fogadott bennünket. Egész napos ellátással kiváló körülményeket biztosított számunkra Ágnes, akinek tanuszodáján kívül lángoló hivatásszeretetében is fűrődhetek óvodásaink.

A környezetmegóvás, -alakítás és energiatakarékosság fontos szerepet kapott nevelésünk folyamatában. A gyermekek nagyon könnyen tanultak, és komolyan vették az elsajátított dolgok gyakorlati alkalmazását. Marcika, aki azóta elektromos mérnökként dolgozik, minden helyen és minden alkalommal figyelmeztette a felnőtteket, hogy kapcsolják le a világítást, mert az sok áramot fogyaszt!

– Csilla néni, kisütött a nap! Most azonnal tessék lekapcsolni a világítást!
– figyelmeztetett Marci egy-egy borúsabb napon, amikor rövid időre előkukucs-kált a nap a felhők mögül. Mosolygok, nem szeretném azt hinni, hogy nekünk köszönhető, hogy Marcika elektromos szakemberré vált, viszont a mag elvetésében kétségtelenül szerepünk volt.

*

A magánóvodák többsége „angolul tanulunk” ígérettel csalogatta a családokat. Ezzel szemben az Erdei Tisztás Óvodájában mi „nyelvi ráhangoló programot” ajánlottunk, amely őszinte volt és meggyőző. A program célkitűzései kis lépésekre építették a fejlődés ütemét és várható eredményességét. A gyermekek képesek voltak megkülönböztetni a beszélt idegen nyelvet anyanyelvük hangzásától. Tanultak mozgással kísért dalokat, játékokat, de ezt – lelkiismeretünk és tudásunk szerint – nem akartuk idegen nyelvű nevelés-oktatásnak nevezni.

Az óvodapedagógusok országszerte két táborra szakadtak, az idegen nyelvet tanítók és ellenzőik pártjára. Korábban írtam arról, amit Kanadában tapasztaltam a többnyelvűséget illetően. Meggyőződésem, hogy az állandó nyelvi környezet biztosításával lehet sikeres a korai nyelvtanítás, amely nem pótolható napi félórás kurzusokkal.

Samantha tizenegy évesen a kanadai Napsugar Otthonban ígéretet tett nekem, hogy kora gyermekkori nevelő lesz. A 2000-es évek elején főiskolai hallgatóként vállalkozott, hogy tanulmányait levelező tagozaton folytatja, és Magyarországra

költözik. Célkitűzése volt, hogy az általam irányított Erdei Tisztás Óvodájában gyakorlatot szerezzen. Szakmai életem egyik legkedvesebb pillanatai között tartom számon, amikor Samanthát munkatársamként üdvözölhettem. Mivel folyamatosan angol nyelven foglalkozott a gyermekekkel, néhány hónapon belül tapasztalható volt az idegen nyelvi „ráhangolódás” eredménye óvodánkban. A gyermekek értették Samantha egyszerű, mozgásokkal kísért, magyarázó beszédét, és egy idő után többnyire angolul válaszoltak feltett kérdéseire, amelyet óriási sikerként könyveltünk el. Az angol nyelvű fejlesztést az is segítette, hogy Ágnes, aki egyik leghűségesebb fiatal kolléganőm és barátom volt, kiválóan beszélt angolul, így Samanthával közösen építették a „csodát”! A szülők örültek az új nevelőnek, bár néhányan beszámoltak, hogy gyermekeik nem sokat árulnak el idegennyelv-tudásukból otthon. Bebizonyítottuk, hogy az állandó támaszt biztosító angol anyanyelvű felnőtt társaságában komfortosan társalogtak a gyermekek angolul, de tudásukat felosztásra bármikor, bármilyen körülmények között nem alkalmazták. Ehhez több gyakorlásra volt szükségük, mely későbbi tanulmányaik során megteremtődött számukra. Akkori idegen nyelvi fejlettségük szintjén pontosan felmérték a nyelv alkalmazásának lényegét. Önmaguk felismerték és döntöttek, hogy életterükből melyik személlyel társalogjanak angolul, illetve magyarul. Természetes tehát, hogy a magyarul feltett „nos, mit tanultál angolul?” kérdésre anyanyelvükön válaszoltak. – „Tanultunk énekelni Samantha nénivel, meg volt angolul testnevelés-foglalkozás is.”

Még szembetűnőbb volt, amikor valamelyik gyermekhez magyar ajkú édesanyja angolul szólt. Ilyenkor gyermeke természetesen a tőle tanult anyanyelvén, magyarul reagált az idegen nyelven kezdeményezett társalgásra.

Nagyon büszkék voltunk óvodásaink angoltudására, de szerényen továbbra is nyelvi ráhangoló programként hirdettük foglalkozásainkat. Hittük, hogy a gyermekek ráhangolódtak az idegen nyelv használatára, és emlékezetükben rögzültek a nyelvi elemek. Évek múlva kaptam visszajelzést, hogy neveltjeink későbbi tanulmányaik során sikerrel hívták elő az óvodában tanultakat angol nyelvi tárházukból. Visszajelzések alapján tudom, akkori óvodásaink közel 90%-a felnőttkorában felsőfokú angol nyelvvizsgát tett.

*

A 2004. évi európai uniós csatlakozás körüli időszakban komoly lehetőségek nyíltak a nevelési-oktatási intézmények számára külföldi kapcsolatépítés terén. Tudtommal a Tempus Alapítvány szervezésében elsők között pályáztunk és nyertünk óvodánkkal lehetőséget európai szakmai cserekapcsolatok kiépítésére, közös nemzetközi nevelési-oktatási projektek megvalósítására.

IV. RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN

2004 novemberében első és egyetlen magyar óvónóként kaptam lehetőséget, hogy az Egyesült Királyságban egy pedagógiai partnerkereső szemináriumon vegyek részt. A háromnapos tanácskozás bővelkedett pedagógiai programtervek bemutatásában, közös szakmai tapasztalatok megvitatásában. Az Európai Unió tagországaiból érkezett pedagógus kollégák közül többen rendelkeztek már együttműködési tapasztalatokkal.

Bevallom, nekem már a szállodába történő megérkezés is nagyon érdekes volt. Newcastle-ben életemben először vettem részt olyan szakmai úton, ahol elegáns szálloda konferenciatermében zajlottak a tanácskozások. Magyar óvónóként korábban diákkollégiumok szerény körülményeihez szoktam. Kanadában eltöltött szakmai éveim sem vittek közelebb ahhoz, hogy megtapasztaljam, és büszke lehessen arra, hogy kora gyermekkori nevelőként társadalmi megítélésünk méltán elismert. A köztudatban a kora gyermekkori nevelőinek szakmai megítélése még mindig a gyermekmegőrzés fogalmához kötődött ebben az időben, szinte világszerte. Mindig szomorúság vett erőt rajtam, amikor hallottam, „pedagógusok és óvónók”. Minden lehetőséget kihasználtam, hogy küzdjek szakmai és társadalmi elismertségünkért. Örömteli érzés volt, amikor végre a pedagógusképzők felismerték a kora gyermekkori nevelőinek hivatásbeli fontosságát, és világszerte egyetemi szintre emelték a képzést. Ezzel párhuzamosan mindig hangoztattam szakmai körökben, hogy nekünk úgy kell viselkednünk, megnyilvánulnunk, hogy kivívjuk elismertségünket a társadalomban. A családok legdrágább gyöngyszemeiket, gyermekeiket bízzák ránk. Méltónak kell tehát lennünk, hogy ennek a kihívásnak megfeleljünk, bárhol is teljesítjük a kora gyermekkori nevelésének szolgálatát.

Newcastle-ben kissé háttérbe vonultam a tanácskozás menetét. A második napon elkeseredettség lett rajtam úrrá, hiszen megértettem, hogy az általam irányított pici óvodával nem tudok kapcsolódni egyik felvázolt projekthez sem. Brian úr, a szervező sietett segítségemre. Több telefonos egyeztetés után boldogan közölte velem, hogy „jön Gail”. Délután valóban megérkezett a középkorú, mosolygós tanító kolléga. Elmondta, hogy ő óvodában nevel és tanít. Természetesen az óvodai csoport az általam már Kanadából ismert, de most a valódi forrásból bemutatott, angolai oktatási rendszer szerint volt értelmezhető. Másnap meghívott a közeli kisváros általános iskolájába, amelynek légköre kanadai iskolai élményeimet idézte vissza. Gail beszámolt, hogy ők egy közös európai Comenius nevelési-oktatási projektben dolgoztak együtt több ország kora gyermekkori nevelőivel az elmúlt három évben. A program most zárult, így új pályázatot nyújtanak be az Európai Unióhoz, melynek értelmében egy új kulturális együttműködési tervet készítenek a közös együtt munkálkodásra. Természetesen együttműködésre hívtam, amely engem óriási szakmai tettvággyal

töltött el. Budapestre visszaérkezve, néhány napon belül eljuttattam az angol nyelvű pályázatot a Tempus Alapítványhoz, akik az Európai Unió Comenius-projektekért feleltek Magyarországon. A „Mosolyogjunk együtt Európára” elnevezésű projekt a multikulturális együttműködés égisze alatt lehetőséget biztosított számunkra, hogy egy lengyel, egy máltai, egy olasz, két angol, valamint egy portugál kora gyermekkori, illetve iskola-előkészítő csoportokkal szakmai kapcsolatot építsünk ki. A projekt népi hagyományok bemutatását tűzte ki célul. Kihhasználva az elektronikus média lehetőségeit, közös honlapot hoztunk létre, ahová feltöltöttük a témával kapcsolatos óvodai foglalkozásainkat, eseményeinket. A témák elemzése, tárgyalása, egyes elemek adaptációs lehetőségei fergetegesen aktivizálták a kollégákat, csakúgy, mint Európa-szerte az intézményeinkhez tartozó családokat. Számatalan kedves élmény részesei lehettünk. Az egyik legemlékezetesebb, amikor egy olasz óvodás gyermek Svájcban élő nagyszülei reagáltak a mi magyar vajköpülést és juhsajtkészítést bemutató kisfilmünkre. A svájci hegyekben lévő kis faluban élt egy magyar család, akiket aktivizáltak, hogy küldjék el nekünk, ők hogyan készítik hagyományos családi manufaktúrában a világhíres svájci sajtot.

A hasonló élmények átélése mellett a szakmai tapasztalatcsere-látogatások is felbecsülhetetlen élményt jelentettek mindannyiunknak. Őszinte tisztelet és köszönet jár az Erdei Tisztás Óvodájában minden családnak, akik segítettek bennünket, hogy intézményünk összes alkalmazottja, vagyis mind a négyen ellátogathassunk partnerintézményünkbe, Firenzébe. A rendelkezésünkre álló anyagi erőforrást okosan kezelve, egyetlen autóval tettük meg a több mint ezer kilométeres távolságot úgy, hogy egymást felváltva vezettünk. Az olasz iskola látogatása és a hagyományfelfedező pedagógiai túra mellett lehetőségünk adódott Firenze nevezetességeinek megtekintésére is. Külön boldogság volt számomra, hogy az óvodai dajkáknak is megadatott, hogy a szakmai út értékeiben együtt osztozzunk. A portugáliai Cortés községben tett látogatásunk alkalmával az óvodai foglalkozást a helyi múzeumban szervezték meg. Tanúi lehettünk, hogy a dicsőséges portugál felfedezők (véletlenül sem gyarmatosítók) milyen sok értéket vittek hajóikkal sokszor hanyattatások közepette az új földekre. A szerepjáték során gyermekekkel együtt ültünk a „felfedező hajóban”, s az „úton” tanultuk, hogyan kell portugál kenyeret készíteni a tengeri út körülményei között. Bámulatba ejtett, hogy a portugálok milyen pozitív látásmóddal tanítják történelmüket a gyermekekkel akár a néhány száz lelket számláló kicsiny faluban is. A másik dolog, amit megtapasztaltam, hogy a négy-öt éves gyermekek, bár egyszerű mondatokat, kifejezéseket használva, de nyelvi gátlás nélkül angolul társalogtak velünk. A nevelők elmondták, mivel az Európai Unió közös hivatalos nyelve az angol,

IV. RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN

Portugáliában nem merült fel kérdésként, hogy tanítsanak-e idegen nyelvet az alsófokú nevelési-oktatási intézményekben.

A Comenius-program szerves részeként, illetve mellett a Kodály-koncepció zenei megközelítéssel történő ének-zene készség- és képességfejlesztést tartottam kiemelt feladatommak. Tovább ápoltam a szakmai kapcsolatot a Kodály zenei megközelítéssel munkálkodó kanadai kollégákkal és Lantos Edith professzossal. Rendszeresen áldoztunk időt szakmaiságunk fejlesztésére. Büszke vagyok rá, hogy Papp Ágnes fiatal kollégám egy nyertes pályázat kedvezményezettjeként hat hónapos torontói szakmai programban vett részt. Ő az ottani Zeneakadémián – Lantos Edith professzor irányításával – a kodályi zenei megközelítéssel nevelőtanító szakemberek módszertani továbbképzésében vállalt részt. Ágnes emellett a kanadai magyar közösség életében is aktívan munkálkodott az anyanyelvi és kulturális értékek megőrzésének tekintetében. A Zenei Konzervatórium tanárképző programjának hallgatói, oktatói szintén gyakran voltak vendégeink Magyarországon. Ebben az „Óvodai Nevelés Művészetekkel” alternatív program szerzője, Nagy Jenőné Inci és az általa életre hívott és működtetett Országos Óvodapedagógiai Egyesület tagjai is szerepet vállaltak. Mindig szeretettel és köszönettel gondolok Juhászné, Szikszai Piroska óvodavezető kollégánomra, barátomra, aki a kecskeméti Szórakaténusz Múzeum és Játsház szomszédságában működő óvodában példaértékű szakmai programokkal, bemutatókkal és vendégszeretettel fogadta az oda látogatókat, érkezzenek a világ bármely pontjáról. A Piroska által irányított óvodában rend és makulátlan tisztaság uralkodott. Őszinte csodálattal töltött el a gyermekek kiváló neveltségi szintjét bemutató foglalkozásaik látogatása, csakúgy, mint a folyamatos innovatív pedagógiai elemek beépülése programjukba. Piroska kiváló szaktudással és érzelmi intelligenciával tartotta össze és vezette nevelőtestületét. Soha nem talákoztam olyan óvodapedagógus közösséggel, ahol az összetartozás olyan pozitív erőt fejlesztett ki, mint a kecskeméti Hosszú utcai óvodában. Egyszerűen hömpölygött a szeretet a falak között. A légkör a gyermekek nevelésének alapjául szolgált. Kecskemét büszke lehet, hogy ilyen intézményeket tudhatott magáénak abban az időben.

ÚJABB RÖVID KANADAI KÜLDETÉS

„MÉG AZT MONDJÁK, NEM ILLIK A TÁNC A MAGYARNAK”

2006-ban családi okok miatt hat hónapot újra Kanadában töltöttem. Az Erdei Tisztás Óvodáját ebben az időszakban Papp Ágnes irányította – kiváló szakmaisággal. Kanadai tartózkodásom során rendszeresen részt vettem Lantos Edith előadásain a Zeneakadémián. Lantos professzor asszony kérésére, mint Kodály országból érkezett gyakorlott óvodapedagógus, önkéntesként ének-zene foglalkozások vezetését láttam el. Professzor asszony délutáni előadásait gyakran összekapcsolta a zeneóvodások foglalkozásaival. A gyermekek szüleikkel, nagyszüleikkel érkeztek az ének-zenei fejlesztésre. Az alkalmak, melyek az ének-zene szakos egyetemi hallgatók előadásai és egyben gyermekek énekórái is voltak, szülők bevonásával gyakran teljesedtek ki közösségi alkalmi kórusénekléssé. Óriási büszkeség volt számomra, amikor Lantos Edith professzor a következőképpen mutatott be a zenetanári képzésben részt vevő egyetemi hallgatóknak: „Fogadják szeretettel a tiszta forrástól érkező kollégát, aki nem rendelkezik zenetanári képesítéssel, viszont kiválóan reprezentálja, hogy a mi hazánkban, Magyarországon milyen magas zenei felkészültséggel munkálkodik egy óvodapedagógus”.

A csoportba általában vegyes életkorú óvodások érkeztek, foglalkozásonként tíz-tizenkét gyermek. A játékos énekes üdvözlés után a csoportos zenei készségfejlesztés következett, ahol a differenciálás elvét kellett követni, tekintettel a gyermekek különböző szintű fejlettségére és korára. A közös énekes játékok

Musical score for the song "Még azt mondják, nem illik a tánc a magyar-nak, nem, ha né - ki ci - pel - lőt, bó nad - rá - got varr - nak, de sarkantyús csizmának, kócsagtollas főnek illik gyöngyös pártának, magyar főkötőnek." The score is written in 2/4 time with a tempo marking of quarter note = 72. It consists of three staves of music with lyrics underneath.

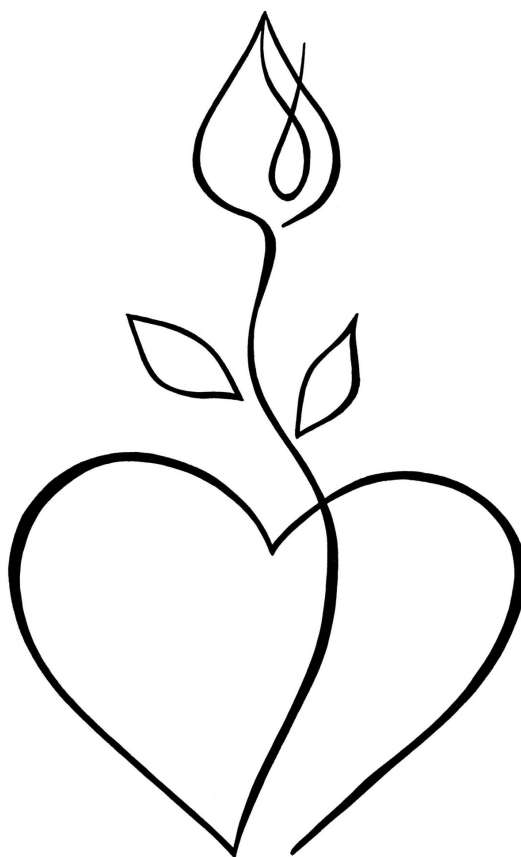
Még azt mond-ják, nem il - lik a tánc a ma - gyar - nak,
 5 nem, ha né - ki ci - pel - lőt, bó nad - rá - got varr - nak,
 9 de sarkantyús csizmának, kócsagtollas főnek illik gyöngyös pártának, magyar főkötőnek.

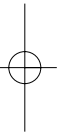
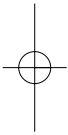
IV. RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN

gyakorlásához csatlakoztak a hallgatók közül is, felváltva négyen, öten. Az új dal bemutatása mindig mintaszerűen, a gyermekek hangmagasságához igazodva történt. A gyakorlásban a hallgatók is részt vállaltak. A foglalkozások mindig egy szép népdallal és altató énekkel zárultak. A zenei gyöngyszem, a népdal vagy az altatódal mindig magyar nyelven hangzott el, tisztelegve ezzel is a mester, Kodály Zoltán emléke előtt. Gyakran énekeltük kánonban Lantos professzor asszonnyal kedvencét, a „Még azt mondják nem illik a tánc a magyarnak” kezdetű népdalt, amely vitathatatlanul az egyik legszebb ékessége magyar nemzeti dalgyűjteményünknek.

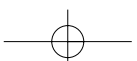
V. FEJEZET

**AUSZTRÁLIA,
A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA**

Simon András: Szeresd önmagad, hogy átöllehesd a világot

A NEVELÉSI-OKTATÁSI RENDSZER ALTERNATÍVÁI AUSZTRÁLIÁBAN

AHOL MÁR AZ ANYAMÉHBEN MEGTANULJÁK A GYEREKEK,
HOGY A PÓKOK ÉS A CÁPÁK ÉLETTERÉT TISZTELNI KELL

A Magyarországra történő visszaérkezésem után a változás csengettyűje újra megszólalt az életünkben. Férjem mint víztisztítással foglalkozó szakmérnök Ausztráliába kapott meghívást, hogy az akkor ott dúló szárazság enyhítésére környezetbarát víztisztítási technológiák bevezetését irányítsa. A szerződés két évre szólt, esetleges hosszabbítási lehetőséggel.

Szakmai kapcsolataim éltek a brisbane-i és sydney-i Kodály zenei megközelítéssel munkálkodó kollégákkal, de hogy pontosan mi vár rám az ugráló kenguruk földjén, az csupán elképzeléseimben rajzolódott ki. Tudtam, két fiatalabb gyermekünk életében a serdülő évek következnek, amikor kiemelten sok figyelmet és törődést igényelnek majd tőlem. Rugalmasságomra alapozva, a vándorló magyar érzéssel a lelkemben terveztem a 2007 tavaszára előirányzott költözést. Az Erdei Tisztás Óvodáját szakmailag teljesen átadtam ott dolgozó kollégáimnak, a fenntartói feladatok ellátásában pedig egy közgazdász végzettségű barátnőm sietett segítségemre.

*

Magyarországtól huszonkétezer kilométerre, a Dél Keresztje csillagkép alatt található Ausztrália. Lakói izgalmas, fiatalos és nagyon vidám hangulatú emberek, akik könnyedén és kedvesen fogadtak bennünket. Férjem vállalata Sydney belvárosához közel, az akkor 75 éves gyönyörű öbölhíd északi pillérénel biztosított nekünk lakást egy elegáns, modern társasház tizenkettedik emeletén. A lakásból a kilátás pontosan az öbölre tárult, ahol a város egyik nagy ikonja, a híres kagyló formájú Operaház tündöklik. Esténként új otthonunk erkélyéről örömittasan csodáltuk a dán építész, Jorn Utzon által tervezett különleges épületegyüttest, melyet pontosan megérkezésünk évében vettek föl a Világörökség sorába. Három hónapig élveztük az öböl nevezetességeit megvilágító esti tűzijátékok varázsát és a belvárosi életet.

V. AUSZTRÁLIA, A NAPFÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

Gyermekeink könnyen beilleszkedtek új iskoláikba, így elérkezettnek láttam az időt, hogy a belvárostól távolabb egy zöldövezeti részben keressek lakhatást a családnknak. Az egyik nemzeti park szomszédságában találtam egy alkalmas házat, amelyet hosszabb távra bérbe vettünk.

A mindennapjaink rendezett kerékvágásba kerültek, így megengedhettem magamnak, hogy a számomra hiányzó „óvodai levegő” felfedezését megkezdjem. Magyarországi, valamint kanadai szakirányú képesítéseimet elbírálásra beadtam az illetékes hivatalokba. Amíg az eredményről értesítést kaptam, közel négy hónapon keresztül, mint képesítés nélküli kora gyermekkori neveléssel foglalkozó asszisztens, jelentkeztem az egyik munkaközvetítő irodánál. Az alkalmi pedagógiai asszisztenseket az iroda közvetíti ki naponta azokba az intézményekbe, ahol nevelői helyettesítésre van szükség. Tudatosan vállaltam ezeket a felfedező szakmai túrákat. Teljes képet akartam látni az intézmények szervezeti felépítéséről, valamint tapasztalatot szerettem volna gyűjteni a helyi sajátosságokon alapuló nevelésről. Tudtam, hogy a mérges pókokról és a gyönyörű kengurukról elhíresült Ausztráliában is kora gyermekkori nevelőként akarok dolgozni. Többször megfigyeltem, amikor valaki külföldre kerülve pályát változtatott, az új karrierhez vezető út gyakorta sokkal komolyabb kihívásokkal járt, mint annak a területnek az adaptálása, ahol az illető személynek már gyakorlati tapasztalatai vannak vagy voltak. Mindannyiunk rémálma egy munkaintervjú, amikor szembesítenek azzal, hogy nincs az adott országban gyakorlatunk az adott munkaterületen. Bizonyára többeknek van sokszínű tapasztalatuk, de számomra nem volt kérdés, mit tegyek, mert mindig a kora gyermekkori nevelőjeként, ezen belül pedig óvodapedagógusként akartam tevékenykedni, hiszen éreztem és vallottam, ehhez van hívás a lelkemben. Így hát, nekivágtam az új, de mégis régi útnak.

*

Hamarosan kirajzolódott előttem, hogy a rendszer nagymértékben hasonló a kanadai nevelés-oktatás felépítéséhez, vagyis alapjaiban itt is az angol mintát követik. Ausztráliában a kora gyermekkort születéstől a gyermek nyolcéves koráig határozzák meg. A korosztály fejlesztésének pedagógiai feladatait a kisgyermeknevelők, óvodapedagógusok, valamint az általános iskolák tanóráin kívül munkálkodó tanítók látják el. A kanadai gyakorlathoz hasonlóan, az általános iskola első osztályát megelőzően Ausztráliában is kötelező az iskola-előkészítő osztály a gyermekek részére, amelyet az iskolarendszer biztosít. Azok a családok, akik a kora gyermekor intézményes nevelésének folyamatában egész napos gyermekelhelyezésre

tartanak igényt, a reggel hét órától este hat-hét óráig nyitva tartó bölcsőde-óvodákba (childcare) adják gyermekeiket. Emellett helyenként megtalálhatók még a rendszerben a rövidebb nyitva tartással működő óvodák, (pre-school) amelyekről később szólok. Sajnos, ezek az intézmények kihasználatlanságuk miatt napjainkban lassan eltűnnek a gyermeknevelést biztosító rendszerből.

Óriási viszont az igény a korábban említett, hosszabb nyitva tartással üzemelő bölcsőde-óvodákra, amelyek hathetes kortól hatéves korig fogadják neveltjeiket. Az intézmények több mint 80%-át magánszemélyek vagy profitorientált gazdasági közösségek üzemeltetik ma is. Az állami ellenőrzés nagyon szigorú, különös tekintettel a gyermeklétszám és a nevelők arányszámát tekintve. A biztonságra és a gyermekvédelemre szintén kiemelt figyelmet fordítanak. A főiskolai diplomával rendelkező nevelők, valamint a szakiskolát végzett asszisztensek mellett napjainkban – a gyermeklétszámhoz igazodva – az intézmények kötelesek egyetemi diplomával rendelkező gyermeknevelési szakpedagógust is alkalmazni.

A nevelőtestületek többségében nincs szakképzettség alapján történő rétegződés. Gyakori a (team-) munkacsoport-szellemiség félreértelmezése, melynek következtében előfordul, hogy egy-egy agresszívabb asszisztens harsányan uralja a csoportban folyó, általa sajátosan értelmezett nevelőmunkát. A bérezések nagyon alacsonyak, amely gátolja a fiatal nevelők motiváltságát, hogy magasabb szakképesítést szerezzenek. Ennek következtében az egyetemi végzettségű pedagógusok, főleg amíg lehetőségük volt, igyekeztek a rövidebb nyitva tartással működő óvodákban elhelyezkedni. Korábban már megemlítettem ezeket az óvodákat (pre-school), amelyeknek egy része önkormányzati tulajdonban volt/van. Hároméves kortól hatéves korig fogadják gyermekeket reggel kilenc és délután három óra között. Az ilyen óvodának a működési rendje, nevelési-oktatási menete hasonlít leginkább a magyarországi óvodai nevelés-oktatáshoz. Személy szerint szomorú tényként fogadom, hogy lassan múlt időben beszélünk ezekről az intézményekről, pedig nevelőtestületeik összeszoktak, többségük magas színvonalú, kiváló pedagógiai munkát végzett/végez.

Korábban elterjedt gyakorlat volt, hogy a hosszabb nyitva tartással működő bölcsőde-óvodákban hároméves korukig maradtak a gyermekek, mert ott a gondozás, gondoskodás nagy hangsúlyt kapott a mindennapokban.

A gyermekeket hároméves koruktól a családok az oktatást hangsúlyozó, de rövidebb nyitva tartással működő óvodákba helyezték át. Napjainkban azonban a hosszabb nyitvatartási idő iránti igény a kora gyermekkor nevelését biztosító intézményekkel szemben társadalmi elvárás.

Ennek következtében az óvodák (pre-school) működési átszervezése folyik, mert folyamatosan szembe kell nézniük azzal – a családok által támasztott igénnyel –, hogy az intézmény választásánál a hosszabb nyitva tartást részesítik

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

előnyben. Ezért írtam korábban, hogy ezek az intézmények eltűnnek a kora gyermekkori nevelés palettájáról.

A törvénykezés hangsúlyozza és jogi formulákkal kötelezi az intézményeket, hogy az iskolára történő felkészítést a kora gyermekkor egészét átszövő folyamatként kezeljék. Ennek értelmében, már a hosszabb nyitva tartással működő bölcsőde-óvodák (childcare) is kötelesek napirendbe ágyazva iskola-előkészítésre irányzott nevelési-oktatási rendszert működtetni. Így olvadnak össze a már korábban bemutatott, rövid nyitva tartással üzemelő óvodák és a jelen kor igényeit kielégítő hosszú órákkal működő bölcsőde-óvodák, mai értelmezésben a kora gyermekkor nevelését biztosító intézmények. Ezek az átalakulási módozatok azonban sehol nem helyettesítik az általános iskola első osztályába lépést megelőző, kötelező egyéves felkészítést (kindergarten).

Az ausztrál kora gyermekkori nevelés képviselői méltán büszkék neveléstörténeti múltjukra. A számukra értékes rendszerek mutatói azonban legtöbbször csupán az iskola-előkészítésben szerepet felvállaló klasszikus óvodákra vonatkoztak. A modern idők elvárásainak eredményeként létrehozott, hosszú nyitva tartással működő napköziotthonos, kora gyermekkori nevelést szolgáló intézmények, (bölcsőde-óvodák/childcare) a XXI. század második évtizedének elején még mindig az arculatformálás kezdeti szakaszát élik országszerte. Miért alakult ez így?

Az okok nagyon összetettek, de alapjában a múltban az ausztráliai jóléti társadalom határozta meg, hogy a hosszan nyitva tartó bölcsőde-óvodákra nem volt szükség. A családok három-négy gyermeket vállaltak, ahol anyagi vonatkozásban a családfenntartó szerepet hagyományosan az apa vállalta. Az anya főállásban a gyermekek otthoni neveléséért volt felelős. Érthető, hogy hároméves koruk előtt a gyermekeket nem adták nevelési-oktatási intézményekbe. A XX. század utolsó évtizedében markánsan megváltozott a társadalmi kép, amikor a nők is tömegesen vállaltak munkát a család jobb anyagi megélhetése miatt.

Napjainkban a kora reggeltől késő estig nyitva tartó bölcsőde-óvodák óriási kihívásokkal küzdenek. Arculatformálásuk mellett meg kell küzdenek a társadalomban elismerést kiváltó helyükért is. Ehhez a kora gyermekkori nevelőknek olyan viselkedéskultúrát kell magukra öltetniük, amely megváltoztatja a köztudatban még mindig markánsan élő, róluk alkotott képet. Tudatosítaniuk kell, hogy ők nem aprópénzért dolgozó, jó lelkű gyermekfelvigyázók, hanem szakképzett nevelők. Emellett az oktatáspolitikai lépések sem mellékesek, amelyről később, az akkreditációs folyamat bemutatásánál szólok. Mindenekfelett meggyőződésem továbbá, hogy ebbe a nézetformáló folyamatba még mélyebben be kellene vonni a családokat. Több és szorosabb együttműködés kellene a lakóközösséggel, ahol alkalom nyílik az értékek bemutatására. Ausztráliai éveim alatt ezt a szemléletet igyekeztem terjeszteni és a gyakorlatban meghonosítani.

Az országos nevelési-oktatási keretprogram bevezetése óriási lépés, hiszen 2009 előtt, a napi munkavégzés során szembetűnő volt az intézmények szakmai kiszolgáltatottsága. A legnagyobb kihívást az jelentette, hogy a hivatalos szervek – mint korábban is említettem – főleg a működési feltételrendszert ellenőrizték. A tárgyi, személyi és a gyermekek biztonságát hangsúlyozó normák tükrében alakítottak ki az intézményekről minőségi képet.

Szakmaiság tekintetében a nevelők sok esetben nem tudták megfogalmazni szakmai küldetésük lényegét. A legtöbb kora gyermekkori nevelést ellátó intézménynek (bölcsőde-óvodának) nem volt pedagógiai állásfoglalása, illetve helyi nevelési terve, programja a fejlesztő munkához. Létezett ugyan egy állami szakmai útmutató, de az a gyakorlati munkát az nem tudta kellő szinten támogatni. A pedagógusok módszertani szabadságának sajátos értelmezése, hogy ki milyen – a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő – metódusokkal nevel, többször veszélyes ösvényekre sodort néhány intézményt működésük tekintetében. A szabadság helytelen értelmezése kapcsán munkájukat a szabadosság jellemezte. A nevelők saját elgondolásait igyekeztek belevinni a napi fejlesztő munkába. Természetesen ezzel nincs baj, ha tevékenységeik az intézmény helyi nevelési programjával és a hatályos gyermekvédelmi szabályozással nem ellentétesek, valamint a gyermekek családjai erre beleegyező felhatalmazást adnak. Az ezirányú szabályozottság hiányában több helyen zsidvászári hangulat volt megfigyelhető. Megdöbbenve tapasztaltam például egyik alkalommal egy totyogó, kétéves gyermekeket nevelő csoportban, hogy a kisfiúk felnőtt méretű csavarhúzókkal rohagáltak a teremben. Miután azonnal leállítottam ezt a balesetveszélyes játékot, a csoportban dolgozó férfi nevelő közölte velem, hogy a balesetveszélyt elismeri, de akkor magyarázom meg neki, hogyan nevelje ő a kisfiúkat férfias tevékenységekre, mert szerinte ez a világ elpuhult. Adalékként még kissé csípős cinizmussal kioktatott a kolléga, hogy különben megbízhatók az ausztrál gyermekek veszélyt felismerő képességében, hiszen okosak. „Ezek a gyermekek úgy jönnek a világra, hogy ismerik, melyik pók veszélyes, és hol élnek a cápák.”

Szembetűnő példát tapasztalhattam meg, hogy a nevelők hogyan érvényesítették saját nézeteiket, életfilozófiájukat a nevelőmunka folyamatában. Másik alkalommal a homoszexualitását hangsúlyozó nevelő szívárványos hetet akart szervezni a négyévesek csoportjában március elején, mert szerinte a gyerekeket úgyis elviszik a Sydney-ben akkor megrendezett melegfesztiválra. Hosszas és türelmes megbeszélés után a kolléga elfogadta javaslatomat, hogy kérdezzük meg a szülőket a témával kapcsolatosan. A csoportba járó húsz gyermek családjából tizenhét ellenezte, kettő nem bánta, egy család pedig támogatta a tervet. A projekt kivitelezéséről a családok döntöttek. Hiszem, ez helyes döntés volt.

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

A példák mutatják, hogy a szaktanácsadás és helyi pedagógiai tervek, valamint helyenként a szakértelmen alapuló vezetés hiányosságai miatt a minőségi munka összhangja egyes intézményekben kifogásolható volt.

A nevelési elvek megválasztását mindenhol a világban alapjaiban a szülők határozzák meg gyermekeik számára. Amikor a gyermek a szocializációs folyamatát segítő közösségbe kerül, a családtagok partneri kapcsolatot alakítanak ki az intézményes nevelést szolgáltató szakemberekkel.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a több helyen elfogadott gyakorlatot, melyben a hagyományostól eltérő életvitelű társadalmi rétegek külön közösségeket hoznak létre, ahol egyedi, gyakran sajátos szemlélet alapján élnek. Gyermekeiket a maguk által szervezett mikroközösségekben nevelik, például vallási elkötelezettségű csoportokban vagy az azonos nemű szülők életközösségében. Hiszem, hogy egymás életvitelének tiszteletben tartása mellett hangsúlyozni kell: a jövő nemzedékének formálása felelősséget követel mindenkitől, aki a nevelés folyamatában részt vállal. Mindannyiunk kötelessége a pozitív, építő, fejlesztő szemlélet kinyilvánítása és gyakorlatba történő átültetése a társadalmi fejlődés érdekében.

A leírtakból következik, hogy a világ alakulásának tükrében, legalább elviekben férjenek el egymás mellett a különböző gyermeknevelési filozófiákat közvetítő, viszont minden esetben a gyermekvédelmet szem előtt tartó intézmények! Kiallok amellet, hogy elengedhetetlen alapelv és követelmény legyen, hogy az intézmények nevelési-oktatási programjukban a hatályos társadalmi törvények tükrében, világosan és követhető módon mutassák be működési szabályzataikat!

Kiemelten hangsúlyozom, szigorú működési feltételként kell megszabni, hogy az intézmények az adott ország idevonatkozó jogrendszerével teljes harmonizációban neveljenek úgy, hogy közben a kiskorúak védelmét és jogait biztosító, 1989-ben elfogadott ENSZ-állásfoglalás (Convention on the rights of the child) nemzetközi törvénykezésének is eleget tegyenek!

A tisztánlátás fényében az intézményt választó családok döntést hozhatnak, hogy törvényes keretek között milyen feltételeket vállalnak fel és biztosítanak gyermekük intézményes neveléséhez. Ezen elvek tükrében a nevelő-szülő partnerkapcsolat egysége teret kell biztosítson az intézmény arculatának alakításához a működés során!

Lehet váddal illetni, köntösbe bújtatott szegregációval megbélyegezni az állásfoglalásomat, de mint minden területen, itt is az igények szülik meg a szükségletek beteljesedését. Amennyiben egy társadalomban például nincs igény a „robotépítők óvodai egyesületére”, akkor – ha volt is ilyen – az egyesület kiüresedik, majd értelemszerűen megszűnik.

Hangsúlyozom, nézetem szerint senki nem szállhat vitába azzal, hogy a család egyedüli döntése, milyen intézményben kívánja szocializálni gyermekét.

Örök érvényű hitvallásom része, hogy minden alkalommal, minden témában a család szerepét hangsúlyoztam. Igyekeztem, hogy ne verre menő vitákat korbácsoljak, hanem a közös megállapodás égisze alá tereljem a tárgyalásokat. Büszke vagyok rá, hogy ez a legtöbb esetben sikerült.

*

Mint korábban említettem, Ausztráliában az alapvető szakmai áttörést a 2009. esztendő hozta el, amikor az ausztráliai országos oktatási szaktárca bemutatta a kora gyermekkori Tanulás(i) folyamatok) Keretprogramját (EYLF – Early Years Learning Framework) és a hozzá csatolt Nemzeti Minőségbiztosítási Előírásokat (NQS – National Quality Standard) amely hét minőségbiztosítási területet jelölt meg a magas szintű kora gyermekkori nevelés és oktatás biztosítása érdekében. A megjelent dokumentációk alkalmazását országosan kötelező jogszabályozással biztosítják napjainkban is. Az intézmények akkreditációs rendszerét ennek megfelelően alakították ki, és jelenleg már így végzik az erre felkészített szakemberek. A továbbképzési rendszer megújult, több helyen pezsgő szakmai élet vette kezdetét az intézményekben. A hosszabb nyitva tartással működő bölcsőde-óvodák sorra alkották meg a küldetésstudattal megfogalmazott pedagógiai vállalásukat. Napjainkban, ha lassan is, de elkezdődött a helyi értékes nevelési-oktatási programok kidolgozása. Az intézmények ezekre alapozva kínálják szolgáltatásaikat, amelyek mind összhangban állnak a hatályos törvénykezéssel. Ezzel párhuzamosan a családokat viszont továbbra is sújtja a magas térítési díj fizetése, melynek állami kompenzációja elkezdődött ugyan, de továbbra sem elégséges.

Magánvéleményem, hogy a profitorientált intézmények visszaszorítása áttörést hozhatna, mégpedig az alapítványi formák bővítésével. Emellett – saját meggyőződésem alapján állítom – a folyamatos minőségi munkát az intézményekben dolgozók bérezésének rendezése biztosítaná. A kötelező kvótákat alapul véve, sajnos gyakori, hogy a magántulajdonban lévő intézmények alkalmaznak ugyan – az előírásnak megfelelően és a gyermeklétszám függvényében – felsőfokú végzettséggel rendelkező szakembert, de az asszisztensi feladatokat bérminimumért dolgozó, gyakorlatlan, pedagógiai tanulmányaikat éppen megkezdő tanulókra bízzák. Sok esetben, sajnos, ez a minőségi nevelő-oktató munka rovására megy.

A felsőfokú szakpedagógusok elismerése egészen 2014-ig váratott magára. A kora gyermekkori neveléssel foglalkozó, egyetemet végzett szakemberek ebben

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

az évben kaptak regisztrált pedagógusi besorolást. A regisztrációt a pedagógus-portfólió elkészítése előzte meg, amely a pedagógus életpályamodell és a nevelői minősítési rendszer működési alapjaiként értékelhetők. Öröndetes, hogy ez a folyamat elkezdődött, hiszen ezáltal a kora gyermekkori fejlesztést végző szakemberek társadalomban elfogadott helyük és szerepük mellett, részben anyagilag is elismertebbé váltak.

Az egyetemi végzettségű szaknevelők gyermeklétszámhoz igazított, jogszabályban előírt alkalmazása komoly lépés, de megítélésem szerint a rendszernek még intenzívebb behatásokra van szüksége a teljes körű minőségfejlesztés érdekében. Megoldásra várnak például a korábban már említett bérrendezések, a pedagógus minőségi besorolását segítő anyagi ösztönző rendszer kiépítése, valamint a szakmai portfóliórendszer teljes körű kiterjesztett alkalmazása, különös tekintettel az államok közötti formai és tartalmi harmonizációra. Mindezek vitathatatlanul a magasabb minőségű nevelői-oktatói munkavégzést szolgálnák Ausztráliában.

Véleményemet az Új-Dél-Walesben szerzett személyes nevelői tapasztalataimra, Queensland állam óvodáiban tett látogatásaimra, valamint a Canberrában, Perthben, Cairnsben és Hobart kora gyermekkori nevelési intézményeiben gyűjtött élményeimre alapoztam.

TÉMAVÁLASZTÁS, TERVEK MEGVALÓSÍTÁSA A TANULÁS FOLYAMATÁBAN

Ausztráliába érkezésem első évében gyakorlati szakmai munkám folytatására hivatalosan is engedélyt kaptam a szakszolgálati pedagógiai hivattól. Magyarországon szerzett szakdiplomáimat, kanadai végzettségemet és az ausztrál pedagógusképző intézetekben elvégzett tanulmányokat igazoló dokumentumokat a hatóságok elfogadták. Összesítve egyetemi szintű oklevélként honosították a nemzetközi kora gyermekkori tanulmányaimból származó külföldi és ausztrál képesítéseimet.

Első állandó munkahelyem a munkaközvetítő iroda által szervezett „felfedező óvodatúrák” után Sydney-ben egy külvárosi kora gyermekkori nevelést biztosító intézményben volt, ahol a három-öt évesek csoportjában kaptam lehetőséget nevelői feladatok teljesítésére. Az intézmény reggel hét óra és este hat óra között fogadta a gyermekeket. A csoporthoz húsz gyermek tartozott, akik fejlesztését egy másik egyetemi diplomával rendelkező ausztrál kolléganővel és egy asszisztenssel együtt végeztük. Stephanie nagy gyakorlattal rendelkező pedagógus volt, az asszisztensi feladatokat pedig Natalie, az óvoda tulajdonosa látta el. Kisebb intézményeknél gyakran előfordult, hogy bár a tulajdonos nem rendelkezett szakképesítéssel, aktívan részt vállalt a napi feladatok ellátásában. Ilyen esetekben természetesen a minőségellenőrzés igénye is motiválta a többnyire profitorientált tulajdonost. Nagyon jó nevelőtestületként dolgoztunk együtt. Stephanie-vel elkészítettük a csoport nevelési-oktatási tervét, sőt javaslatomra minden gyermek egyéni fejlesztési tervét is megfogalmaztuk, főleg azért, hogy a szülőknek készített portfóliókban valóban hiteles, elemző jelzéseket és értékeléseket tudjunk szolgáltatni. A gyermekeket a szabad játék után minden nap két csoportra osztottuk, így egyszerre tíz gyermekre figyeltünk egy-egy foglalkozás során. Natalie, az asszisztensünk, s amint már említettem, egyben az intézmény tulajdonosa, nagyon intelligensen, kiváló ösztönös pedagógiai ráérzéssel segítette munkánkat. Mindig pontosan ott és akkor segített, amikor arra szükség volt. A nevelési program papíron nagyon jól követhető volt, de a gyakorlati munkánkban nehézségeink adódtak. A terv ugyanis kifejezetten a várható nevelési szint megfogalmazására irányult, de a tevékenységeket, foglalkozások tartalmi részleteit nem állt módunkban előrevetíteni. Általános elvként elfogadtuk a gyermekközpontú nevelést, miszerint a gyermek tevékenysége szabja meg, hogy nekünk, nevelőknek, milyen irányból,

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

milyen pozitív pedagógiai módszeregyüttesek alkalmazásával nyílik lehetőségünk arra, hogy elérjük a kitűzött nevelési célt.

Felismertem, hogy a projektelvű nevelés megvalósításának igényével állok szemben, viszont a nevelői közösségben nem érzékelttem a logikus irányítást a módszerek megválasztása terén. A témaválasztást saját csoportunkban Stephanie-vel jól kezeltük, viszont intézményi szinten a kollégák részéről sok kapkodást és következetlenséget tapasztaltam. Gyakori volt, hogy eldöntötték egy-egy téma kidolgozását, de kellő motiváltság hiányában gyorsan irányt váltott a kivitelezés folyamata, illetve legtöbb esetben elhalt a gyermekek érdeklődése. A nevelők fényképezőgéppel a kezükben követték a gyermekek napirendjét és „paparazzi-kattogatással” igyekeztek minél több fényképet készíteni a gyermekek aznapi tevékenységeiről. Esetenként megálltak a nevelők, és létszámmellenőrzést tartottak, nehogy valamelyik gyermekről hiányozzon a „bizonyíték”. A délutáni órákban a „cheese”, azaz a beállított fotózás zajlott, hogy a szülők érkezésére teljes legyen a „slide-show”, vagyis a mozgókép-bemutató. Az intézmény így jelenítette meg a gyermek fejlődését a napi tevékenységekbe ágyazva. Kérdésként vetődött fel bennem: ha ezt követem, mikor foglalkozom a gyermekekkel? A módszerrel annyira nem tudtam azonosulni, hogy szinte zsigerből elleneztem. Kihívást jelentett számomra, hogy kellő pedagógiai tapintattal változtatást eszközöljek nevelőtestületemben. Beszéltem az igazgatónővel, Melissával, aki első perctől kezdve nagyon nyitott és támogató volt, ötleteimet látva biztatott, hogy honosítsam meg elképzeléseimet. Kolléganőmmel, Stephanie-vel jó kapcsolatot alakítottam ki, és szorgalmasan küzdöttünk a projektalapú nevelés sikeréért. A csoportunkban folyó munkát nyitottá tettük kollégáink számára, és hetente elemző módszertani vitákat tartottunk ebédidőnkben. Megfogalmazzuk, hogy az általunk meghatározott nevelési célok közül melyekre összpontosítunk az éppen aktuális projektek folyamán.

*

Most egy pedagógiai mozzanat illusztrálására vállalkozom, amely munkánkból ad ízelítőt. A példaként szolgáló esetben kollégámmal kiemeltük a gyermekek közötti interakció fejlesztését, valamint azt, hogy segítenünk kell kreatív képességeik aktivizálását. A gyermekek által hozott ötletekből velük együtt választottunk ki kettőt. Megszavaztuk, hogy irodát építünk, ahol megtervezünk egy mesebeli várost. Először „tervezőirodát” nyitottunk, ahol a gyermekek által hozott cipős dobozokból komputereket készítettünk. Ez a munka két csoportban folyt, de a fiatalabbak

és az idősebbek vegyes csoportot alkottak. Az iroda kialakítása több mint egy hónapig tartott. Naponta bővült a tartalom, amely kiváló lehetőséget biztosított a gyermekek közötti interakció fejlesztésére és a kreatív elemek érvényesítésére. A napot reggelente a gyermekekkel együtt értekezletszerű megbeszéléssel kezdtük. Eldöntöttük, kinek mi a „részfeladata” az adott napra. Például, Jenny, aki ötéves volt, ügyesen rajzolt, kiválóan formázta a betűket. Ő készítette el a számítógépek billentyűzetét. Jenny asszisztense Olga volt, aki hároméves kora ellenére irigylésre méltó kitartással díszítette a virágcserepeket, mert a döntés értelmében a tervezőirodában sok növénynek kell lennie. Volt polckészítő csoport, amelyben a négy gyermekből álló munkacsoport könnyűszerkezetes fapalcokat készített az iroda számára. Gerry nagyapja, Paul segítette munkájukat, aki önkéntesként csatlakozott hozzánk napi két-három órára. Paul asztalosműhelyében előre elkészítette a kis polcok elemeit, amelyeket aztán az óvodában kis méretű facsapok segítségével szereltek össze a gyermekek. A napirendet rugalmasan kezeltük, az étkezések ideje köré. Az egész csoportszobát átalakítottuk funkció alapú beosztással. Volt ebédlő, könyvtár, közösségi szoba és szundikáló tér. Forradalmi változás volt, hogy minden gyermek saját maga dönthette el, szeretne-e aludni az arra a célra elkülönített csendes sarokban, vagyis a szundikáló térben. A többi „irodaépítő munkás” ilyenkor tartotta ebédszünetét. Mivel a „munkába” csak egy óra múlva kellett visszamenniük, csendes tevékenységre, pihenésre, kikapcsolódásra a csoportszobában kialakított könyvtárba vagy a közösségi szobába mehettek. A könyvtárban a halk beszélgetés engedélyezett volt, valamint a könyvtár zenesarkában a fülhallgatók használatával lehetett mesét vagy zenét hallgatni. A közösségi szobában (amely egyfajta „személyzeti szoba” volt) társasjáték, rajzolás, gyurmázás vagy más ábrázoló-kézimunkázó tevékenységek folytak. A gyermekek nagyon élvezték az „irodaépítést”. A tevékenység néhány hét múlva a „mesebeli város” tervezésével, majd kivitelezésével folytatódott. A gyermekek kisebb csoportokban tevékenykedtek, gyűjtögették a kellékeket, és készítették a mesebeli város elemeit. Így született meg a csoda, amely nem a produktumok fontosságát, milyenségét hangsúlyozta, hanem az önkifejezés, kreatív fejlődés minőségi skáláját emelte, színesítette. A most röviden bemutatott téma köré szervezett foglalkozások a napirendbe ágyazva több mint három hónapig tartottak. A gyermekek lelkesen tevékenykedtek napról napra. A játszva tanulás élvezete átszötte minden napjaikat. A kötelező jellegű foglalkozásokat, mint például a fizikai képességeket fejlesztő testnevelést, heti rend formájában szerveztük az „irodaépítők” életébe. Mindannyian várták a testnevelést, ahol a felfrissülés mellett az alapmozgások stabilizálásán túl nagy hangsúlyt fektettünk egyensúlyérzékük fejlesztésére,

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

valamint a nagymozgások folyamatos gyakoroltatására, amelyek nélkülözhetetlenek harmonikus fejlődésükben. A gyermekek személyiségi jogait megkövetelő törvényt tiszteletben tartva, sajnos, a fényképeket a családokon kívül nem oszthattuk meg másokkal. Így emlékeim tárházában őrzöm ennek a nevelési évnek boldogító sikerét, amellyel intézményemben a belső szakmai mentorálás szerepét is vállaltam. A nevelőtestület eldöntötte, hogy egy-egy téma feldolgozásának bőséges, de irányított időt hagyunk munkánk során. Elhatároztuk azt is, hogy a fényképgyártás helyett a témaköröket megörökítő albumokat készítünk. A családok számára biztosítottuk a nyitott ajtós nevelést. Ez előre egyeztetett, célirányos nevelőmunkába illeszkedő családi részvételt, partnerséget jelentett óvodánk életében.

A RÖVID KALAND

AMELY SORÁN BEPILLANTHATTAM EGY ISKOLA-ELŐKÉSZÍTŐ CSOPORT ÉLETÉBE IS

A következő évben az óvoda vezetője családi okok miatt elköltözött a településről. Mivel az ausztráliai tartózkodásunk tervezetten meghatározott időre szólt, szerettem volna más intézménytípusban is munkálkodni legalább egy nevelési évet. Vágyat éreztem, hogy betekintést nyerjek a nevelés-oktatás felmenő rendszerének gyakorlatába. Szakmai gyakorlati aktivitásom kiszélesítésére kiváló lehetőség nyílt, amikor 2009-ben két terminusra kötött szerződéssel (hat hónap) meghívást kaptam egy jó hírű leánymagániskola óvodai (iskola-előkészítést végző) csoportjába asszisztensi feladatok ellátására. A nevelői pozíciót tudatosan vállaltam.

Ausztrália-szerte, az angol mintát követő idők hagyományörzése alapján, a gyermekek vagy magán-, vagy állami iskolai rendszerben tanulnak. Az iskola-választásnak mély társadalmi vetülete van, amely napjainkban nagy kihívások elé állítja az intézményfenntartókat. Amint ezt már korábban érzékeltettem, a társadalom széleskörű változásaira, ebből fakadó igényekre kikerülhetetlenül reagálnia kell a gyermeknevelési területnek is.

Eleinte értetlenül figyeltem, miért áldoznak családok óriási összegeket gyermekeik középiskolai tanulmányaira. Az elit gimnáziumok küldetéséről olvastam, ismereteket gyűjtöttem. Ennek ellenére, csodálkozással töltött el, hogy a több tízezer dolláros befektetés után, amelyet a gyermek taníttatására szántak középiskolai tanulmányai során, a felsőfokú intézményekben történő továbbtanulást a „felnőtt gyermek” gondjaira bízzák. A legtöbb ausztrál fiatal az érettségi megszerzése után nem számíthat tovább a szülők anyagi támogatására. Legtöbben elköltöznek otthonról, és részmunkaidős jövedelemszerzésüket diákkölcsönnel egészítik ki, amennyiben egyetemen tanulnak tovább. Gyakorta talákoztam szülőkkel, akik várták a megmentő pillanatot, amikor gyermekük befejezte középiskolai tanulmányait. Azért kell például egy „jó hírű” középiskolába járattatni a gyermekeket, mert már a nagyszülők is ott tanultak. A transzgenerációs kapcsolattrendszerben a hasonló értékrenddel élő családok segítik egymást az élet minden területén. Erről persze nem esik szó hivatalosan, de attól még létezik és jól érzékelhető ez a jelenség.

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

Érdekes volt megfigyelnem, hogy ezzel párhuzamosan a bevándorlók gyermekei hogyan építették társadalmi pozíciójukat. A középiskolai tanulmányok befejezése után, amelyet többségük nem a magas tandíjat megkövetelő intézményekben végzett el, sikerrel folytatták tanulmányaikat a különböző felsőoktatási intézményekben. Az esélyegyenlőség látszatra helyreállt, viszont a friss diplomások elhelyezkedésénél újra előtérbe kerültek a kapcsolatrendszer szintjei. Mint a legtöbb társadalomban, itt is jelentőséggel bír, hogy ki kit ismer és segít. Nem tisztem állást foglalni ez ügyben, nem is vállalkozom ilyen irányú vitákra. Magánvéleményemnek, meglátásomnak adtam hangot, természetesen elfogadom, ha más eltérően látja az ide vonatkozó dolgokat.

Tehát egy jó hírű magániskolában kaptam fél éves munkaszerződést. Nagy érdeklődéssel, erős motiváltsággal, lelkesen érkeztem az intézménybe. Az iskola-előkészítő csoportban (kindergarten) a napirend ugyanúgy zajlott, mint azt már megtapasztaltam Kanadában, illetve angliai tapasztalatcsere-látogatásaim során. A gyermekeket szigorú keretek között szervezett tevékenységek által fejlesztették. A jó hírű iskolák többsége felmenő rendszerben biztosítja a nevelést-oktatást. A családok már az iskola-előkészítő csoportban, gyermekeik mindennapjain keresztül is megtapasztalhatják a választott és finanszírozott intézmény tevékenységének jellegét, eredményességét. A külső megjelenés, vagyis az egyenruha mellett – amelyen a logó jelzi az iskola nevét – szigorú viselkedési kódex betartása tükrözi a tanulók hovatartozását. Például a vonaton a gyermekek nem ülhetnek le, nem hangoskodhatnak, mert komoly következményei lehetnek annak, ha a lakosság panaszt emel ellenük az iskolában. A társas érintkezés nagyon szabályozott már az iskola-előkészítő csoportban is. A felnőttek tisztelete, az előzékenység szembetűnő jelenség volt. Fegyelmező rend uralkodott minden szinten. Tanulni jöttek a gyermekek az iskolára felkészítő csoportba. Ez ellentétben állt a hosszú órákkal üzemelő napközi otthonos, kora gyermekkori fejlesztést felvállaló intézmények (bölcsőde-óvodák) rendjével, ahol a kötött foglalkozást – tanítást – nem hangsúlyozták a napirend során a szabad játék rovására. A hagyományos értelemben vett, gyermekek által választott szabad játéktevékenységek az iskola-előkészítő csoportban csak csíráiban voltak megfigyelhetők.

Elemző pedagógiai munkásságomat az szakította félbe, hogy röpké két hét után hívatott az igazgató, és közölte: a nevelő, akinek a helyére alkalmaztak, úgy döntött, hogy megszakítja anyasági szabadságát, és két héten belül visszatér dolgozni az óvodai csoportba. Tudomásul vettem a szerződésbontást, azonban meglepetésemre kaptam egy hosszabbítási lehetőséget. Munkabérem meghagyásával ajánlották, hogy pár hónapra az iskola büféjében önkénteseket szervező menedzser munkatárs legyek.

A munkaidő reggel nyolc órakor kezdődött. Az egyik feladatomból az ebéd előkészítése volt egy óra alatt. Kilenc órakor fogadtam az önkéntes szülőket, akik arra a napra vállalták, hogy elkészítik a szendvicseket, vagyis a napi ebédet, amit jutányos áron vásároltak meg a tanulók. Naponta hat szülő jött segíteni. A jelentkezők havonta ismétlődő rendszerben végezték az önkéntes munkát. Közülük többen saját szabadnapjukat áldozták erre a tevékenységre, mivel az iskola kötelező jelleggel elvárta a családtól az önkéntes munkavégzést. Sok érdekes emberrel találkoztam. Hetente harminc személy hozott öröm- és bánatélményeket, mert a társalgás a zárt csoportok szokásos bizalmas hangján, őszinte légkörben folyt köztünk. Az így szerzett tapasztalataimból egy érdekes rétegre jellemző társadalomrajz bontakozott ki előttem, amelyet most nem taglalok, hiszen jelen esetben nem a társadalmi mechanizmusok bemutatása az elsődleges célom.

A tanulók egy óra ebédidőt kaptak. Az óvodások és az alsóbb osztályok tanulói osztálytermeikben maradtak, de a középiskolások engedélyt kaptak az udvaron történő étkezésre. Miután megvásárolták a büfében a szendvicseket és az édességet vagy gyümölcsöt, csoportokba tömörülve étkeztek. Ilyenkor én voltam a felügyelő nevelő közöttük. A szemetet gyűjtőkbe helyezték, illedelmesen, kifinomult stílusban társalogtak, így sok teendőm nem akadt munkaidőm ezen részében. Kialakult közöttünk egy bizalmas társalgási szokás. Egy idő után többen és többen gyűltek körém, és kezdeményezésükre őket érdeklő témákról beszélgettünk. Néhányuknak egészen különleges élményeik voltak a világ különböző tájairól. Egy ilyen beszélgetés alkalmával derült ki, hogy az egyik leány két hetet töltött szüleivel egy orosz jégtörő hajón a Déli-sarkon. Az általa készített fényképekből szép albumot készített, amelyet biztatásomra behozott az iskolába, és megosztotta érdeklődő társaival. Sokat kérdeztek tőlem a magyarországi életemről, azokról az évekről, amikor annyi idős voltam, mint ők. Egyre elmélyültebbé vált a kapcsolatunk, mindannyian vártuk az ebédidőket. Néhányan annyira megtiszteltek, hogy például tanácsot kértek tőlem: hogyan keltsék fel a nekik tetsző fiatalember figyelmét? Ekkor gondolkodtam el azon, hogy ezek a leányok egyrészt kifinomult eleganciával társalognak egymással és a felnőttekkel, másrészt viszont társas érintkezési, kommunikációs nehézségeik adódtak ellenkező nemű kortársaikkal. A koedukáció tagadása, a szeparált iskola sok vitát váltott és vált ki. Kérdéseket vet föl bennem is, de ezek felsorolására, indoklására, elemzésére most nem vállalkozom. Szakmai életemnek ez az „ajándék féléve” visszaadta hitemet a serdülő korosztály nevelésére vonatkozóan, amit előzőleg Budapesten angol tanítóként majdnem elvesztettem. Erre a fejlődépszichológiai gyakorlatra óriási szükségem volt, hiszen fiatalabb gyermekeim már a serdülőkor sűrű erdőjében jártak, hogy a felnőtté válás ösvényére ráleljenek. Ebben az életszakaszban minden gyermeknek szüksége van a szülők és a nevelők segítségére.

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

Ami igazán fontos az életben, annak alapjait valóban az óvodában sajátítják el a gyermekek, viszont a serdülő korban csiszolódnak igazán briliánsra. A család feladata ebben a folyamatban is óriási. Gyakran beszélgettem a szülőkkel a család és az otthon szerepéről. Elmondtam nekik a tanácsaimat. Úgy vélem, egy család a gyerekek első tizenkét évében ott élhet, ahol a szülők szeretnének. A gyermek biztonságát a szülői háttér elsődlegesen uralja, ennek következtében könnyen alkalmazkodik új környezetükhöz. Amennyiben ebben az időszakban, tehát a kora gyermekkorban, a család életteret, helyet vált, vagyis költözködik, a gyermek folyamatosan azt tükrözi viselkedésében, amit a szülő hitelesen mutat, úgy alkalmazkodik, illeszkedik be, ahogyan a szülő kisugározza felé. Következésképpen a szülő teremtette pozitív légkör teljes biztonságot nyújt gyermekének a változások során. Ennek jelentősége később is meghatározó, de mivel a gyermek serdülőkorában indul el teljes társadalmi önállósulása útján, ebben az időszakban fő meghatározóként lép elő életében a helyhez kapcsolható stabilitás megléte. Fontos – amennyiben lehetséges –, hogy a gyermek egy intézményben végezze középiskolai tanulmányait. Az ekkortájt szerzett tapasztalások következtében szilárdulnak meg személyiségében az óvodáskorban megalapozott készségei, képességei, amelyek felnőttkorában életének nélkülözhetetlen alapkellékei lesznek.

VISSZATÉRÉS A KORA GYERMEKKORI NEVELÉSHEZ

A fél éves magániskolai kitérő után visszatértem kora gyermekkori pedagógiai küldetésemhez. Erre újra felhatalmazást kaptam a sorstól, mert kiderült, hogy ausztráliai tartózkodásunkat több évvel meghosszabbítjuk. Férjem egy olyan munka vezetésére kapott megbízást, amely megkövetelte a további helyben tartózkodást. Az ő vállalata segített a letelepedési vízum megszerzésében, amihez azért ragszkodtunk, mert gyermekeink középiskolai tanulmányikat kezdték, így ennek folyamatát semmiképpen sem kívántuk megszakítani. 2010 tavaszán jelentkeztem a Kisméhecskék bölcsőde-óvodájába. A szakterület ez időben zajló változásait, a pozitív irányváltás kezdetét egy olyan intézményben éltem meg, ahol a tulajdonos különlegesen elkötelezett volt a kora gyermekkori pedagógiája iránt. Bonnie-nak, az intézmény fenntartójának és vezetőjének régi vágya teljesült, amikor családi befektetésként felépítette a negyvenöt gyermek fogadására alkalmas intézményt. Bonnie bölcsőde-óvodájába a gyermekek hathetes koruktól érkezhettek, és hatéves korukig maradhattak. Az intézmény ma is Sydney egyik népszerű negyedében működik. A kifejezetten kora gyermekkori nevelésre és fejlesztésre létrehozott épület berendezése ízléses, gyermekbarát. Bonnie személyében azon kevesek közé tartozó intézményfenntartóval találkoztam, akit nem a profitorientáltság vezérel. Megjegyzem, ő egy sikeres üzletasszony, aki más profilú termelőüzemek behozatalából biztosítja saját megélhetését, így számára az óvoda üzemeltetése küldetés. Bonnie nevelési filozófiáját édesanyjától örököltte át, melynek értelmében intézményében a családi légkör biztosítása a legfontosabb. Az intézmény működtetése során a csoportlétszámokat tudatosan alacsonyan tartja, és a törvényileg kötelezően előírt nevelők számánál többet alkalmaz. Az intézmény napjainkban is saját szakáccsal rendelkezik, így a gyermekek étkeztetése helyileg biztosított. Óriási szerepe van a gyermekétkeztetésnek, különösen napjainkban, amikor allergiák sújtotta világban élünk. Külön fejezetet szentelhetnék az irányú megfigyeléseim közreadásának, hogy mekkora szerepe van a táplálkozásnak a gyermekkori allergiák kialakulásában, sőt hogyan befolyásolja a viselkedés egyes megnyilvánulásait. Bonnie bölcsőde-óvodájában a gyermekek egyéni étrendjét a szakemberek és a család bevonásával biztosítják. Külön fejezetet szentelhetnék

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

az irányú megfigyeléseim közreadásának, hogy mekkora szerepe van a táplálkozásnak a gyermekkori allergiák kialakulásában, sőt hogyan befolyásolja a viselkedés egyes megnyilvánulásait.

2010-ben az óvoda új intézménynek számított a kerületben, így a gyermeklétszám – feltöltöttség tekintetében – nagy kihívások előtt állt. A nevelőtestület fiatal, a munka mellett szakirányú tanulmányaikat végző nevelőkkel működött. Az igazgatónővel együtt, aki a Montessori nevelési szemlélettel dolgozó szakember volt, én lettem a „rangidős” kora gyermekkor nevelője az óvodában. A kor szerinti hierarchia egyébként nem működött, a „rangidős” jelölésnek azért volt kiemelt jelentősége számomra, mert munkakezdésemkor a tulajdonos alacsonyabb bérezést ajánlott, mint ami a szakmai végzettségemnek és a munkában eltöltött tapasztalatomnak járt. Magyarázatul azt az üzletpolitikai indokot tárta elém, hogy az intézmény második éves működését kezdte, és csupán ötven százalékos kihasználtsággal működik. Helyzetét megértve, akkor elfogadtam az ajánlatát, azzal a kitételrel, hogy amennyiben fél éven belül az intézmény gyermeklétszáma legalább kilencven százalékosra töltődik fel, a számomra előirányzott órabérenél jóval magasabbat juttat. A megállapodás megszületett kettőnk között, így elkezdtem munkálkodásomat kitűzött céloim megvalósításáért.

Évenként történő szerződés hosszabbításokkal összesen hét évet dolgoztam ebben az intézményben. Első pillanattól felismertem, láttam a jelenlévő szakmai lehetőségek tárházát, amely nagyon motiváló volt számomra, viszont a nevelői közösség kiforratlansága okozott némi keserűséget is. A nagycsoportban kezdtem nevelői tevékenységem. A csoportban dolgozó másik nevelő volt a csoportvezető, így értelemszerűen én lettem a beosztott. Az alázat nagy úr, és vigyázni kell, hogy a gögös öngazolás ne győzze le azt. Életemben nem először, de most igazán megértettem, mit jelent alázatosságnak lenni. Kolléganőm, Jenny fiatal pályakezdő nevelő volt, aki a megnyitás óta alkalmazásban állt az intézményben. Természetesen jogosan érezte magát rangidősnek a csoportvezetői feladat ellátására. Ennek azért volt jelentősége ott és akkor, mert kolléganőm ezt állandóan hangsúlyozta a családoknak. Kommunikációját a szülők közül többen nem tudták értelmezni. Érdekes volt ebben az esetben megfigyelni, hogy milyen bizonytalanságot válthat ki egy nevelői viselkedés a családok körében. Gyakran éreztem, hogy Jenny „mindentudó” magatartása, bizony, egyes szülőknél félelmet szült. Ellenvéleményt szóban nem fogalmaztak meg, nyilván attól tartva, hogy a nevelőre bízott gyermekük valamilyen hátrányt szenvedhet az intézményben. Véleménynyilvánításukat azzal fejezték ki, hogy elvitték a gyermeket a bölcsőde-óvodából. Miután a harmadik család jelentette be távozását, teret nyert bennem a félelem. Kiszolgáltatottnak éreztem magam. Mi lesz a céljaimmal és a tulajdonosnak tett ígéretemmel?

Tudtam, tennem kell valamit, akkor is, ha nem dicséretes konfliktus felvállalásával kezdeni ténykedésemet a nevelőtestületben. Jennyivel történő beszélgetésünk alkalmával kiderült, hogy egy privát képző intézményben kapta meg nevelői képesítését, ahol a kifizetett magas tandíj ellenében mindössze egyetlen év alatt diplomához lehetett jutni. Ezek után nem csodálkoztam azon, hogy a kolléganő nem látta át a nevelés-oktatás rendszerét. Meggyőződése volt például, hogy a mi bölcsőde-óvodánkban kikerülve, a gyermekek az általános iskola első évfolyamában folytatják majd tanulmányaikat. Úgy tűnt, Jenny tölem hallotta életében először, hogy Ausztrália-szerte az általános iskola első osztályát – egy minden gyermek számára kötelező – iskola-előkészítésre szentelt év előzi meg, egyébként angliai hagyományokra alapozva.

Összeállítottam egy egyszerű tájékoztatót a családoknak és minden érdeklődőnek, amelyet Bonnie is, majd a tulajdonos javaslatára a kollégák is megvitattak és elfogadtak. Az írásos anyag egyik oldalán felsoroltam az általános iskola első osztályra felkészítő csoport (kindergarten) neveltségi szintjének elvárásait. A tájékoztató másik oldalán a mi intézményünk által biztosított fejlődési mutatókat sorakoztattam fel. Az érdeklődők számára így világossá vált, hogy a nevelési területeken nekünk, mint napköziotthonos bölcsőde-óvodának mi a vállalásunk és az ebből fakadó feladatunk a gyermekek fejlesztése terén. Fontosnak tartottam ezt a tájékoztatót, mert ebben az időben a nevelési-oktatási intézmények megnevezése még mindig tisztázatlan és zavaros volt. Tapasztaltam, hogy néhány kolléga értelmezésében a „kindy” (= ovi) megnevezés magába foglalta a hosszú nyitva tartással működő bölcsőde-óvoda intézményeket (childcare) csakúgy, mint az oktatás első láncszemeként korábban meghatározott iskola-előkészítő óvodákat (pre-school) az iskolákban működő első osztályt megalapozó felkészítő évvel (kindergarten) együtt. A mindennapokban a családok ugyan pontosan értelmezték az intézmények működését, de a feladat- és küldetésvállalás terén még akadtak félreértések ebben az időszakban. Ennek tisztázásában segített az általam összeállított tájékoztató is.

A nevelés-oktatásban történő változásokról és a törvénykezések beiktatásáról a hírekben folyamatosan tájékozódhattam. Ezek az információk segítséget nyújtottak nekem, hogy intézményemben, mint cím nélküli nevelési-oktatási mentor, hatékonyan munkálkodjak. A tulajdonostól minden lehető támogatást megkaptam. Bonnie szimpátiáját azzal nyertem meg, hogy meggyőződött róla, nem önös címhajhász vagyok, hanem következetesen munkálkodó, nagy tudással és tapasztalattal rendelkező nevelőként végzem a munkámat. Nagy kihívást és megtiszteltetést jelentett számomra, hogy egy intézmény arculatformálásában aktívan munkálkodhattam. A csoportban végzett fejlesztő munka minden percét élveztem. A családokkal

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

folytatott kommunikációt kiemelt feladatommak tekintettem. Hittem, hogy ők hiteles terjesztővé válnak a lakóközösségben, és az intézményünk az elkövetkező fél évben teljes gyermeklétszám-feltöltöttséggel büszkélkedhet majd. Tisztában voltam a helyi nevelési terv elkészítésének szükségességével, az abban rögzítettek követését kiemelt feladatommak tekintettem. A terv születése, vitája, majd később követése esetenként sajnos ellenállásba ütközött néhány kolléga részéről. Bármennyire igyekeztem, nem sikerült minden alkalommal minden kollégámat meggyőzni. Jóindulatú emberek voltak, némelyikük sok gyermekfelügyelői, dajkai gyakorlattal rendelkezett, de a tudatosságot nem látták az intézményes nevelés folyamatában. Az asszertív kommunikációs elemek nélkülözhetetlen mankóként szolgálták célkitűzéseimet. A jogok és köteleességek helyes értelmezése nagy kihívást állított elénk, de a pozitív példamutatás idővel meghozta az eredményt. A folyamat közben markánsan éreztem, hogy a nevelőtestületben a generációs látásmód különbségeit elsősorban a fiatalok nehezményezik. A legtöbb kollégám édesanyjával voltam egykorú, így a korkülönbségből fakadó lelki ellenállás kivetítésének mozzanatait is érezkelhettem. Végül összekovácsolódtunk, és elfogadták, hogy egymástól kell tanulnunk hasznos és gyümölcsöző módszereket. Azt is sikerként könyveltem el később, hogy Jenny, bár más területen, de megtalálta munkájában a boldogságát. Együtt vettünk részt a kötelező elsősegélynyújtó tanfolyamon. Az óvodába együtt mentünk vissza. A Sydney-ben lévő nagy távolságok a vonaton időben lehetőséget adtak a beszélgetésre. Jenny elmondta, ő úgy érzi, szívesebben lenne mentőápoló, mint kora gyermekkori nevelő. Indoklásként kifejtette, hogy szerinte a bölcsőde-óvodában nincs annyi izgalmas kihívás, mint amikor például egy baleset helyszínén ápolóként megmenthet egy életet. Nem győzködtem, biztattam, menjen egyetemre, hiszen fiatal. Képezze magát, hogy helyt állhasson azon a területen, amit örömmel és meglelégedéssel végez. Nagyon meghatódtam, amikor pontosan négy esztendő múlva meghívót küldött az egyetem egészségügyi karán szerzett diplomájának átadó ünnepségére. A virágcsokorba helyezett kártyára a következőt írtam: „Boldogságunkat táplálja, ha azt a hivatást gyakoroljuk, ami nekünk rendeltetett. Szívvel gratulálok!”.

*

Az évek repültek a Kisméhecskék bölcsőde-óvodájában. Az intézmény munkáját segítette, hogy a fiatal nevelőtestület tagjai idővel baráti közösséggé formálódtak, így a szakmai kommunikáció is egyre gyümölcsözőbbé vált. Az országos nevelési-oktatási keretprogramra alapozottan megalkottuk helyi nevelési-oktatási programunkat, mellyel egyidőben mindannyiunknak lehetősége nyílt több szakmai továbbképzésen részt venni. A napi munkában egyre tudatosabban figyeltünk

a tervezésre, a projektek kivitelezésére és az eredmények rögzítésére, valamint a körforgást követve az újabb célok megfogalmazására. Külön hangsúlyt fektettünk a szabad játékba ágyazott, a projektek segítségével irányított és a pedagógusok által kezdeményezett foglalkozások időbeni arányaira. A fejlesztési lehetőségek teljes kiaknázására való törekvés tudatos felvállalása nagy kihívás elé állított bennünket. Az új keretprogram írásbeli elvárásainak szó szerint történő értelmezése és kivitelezése nagy terheket rótt mindannyiunkra. Elérkezettnek látszott az idő, hogy valamelyikünk felvállalja a felelősséget, és betöltse az intézményben a pedagógiai vezető szerepét. Megosztva vállaltam a feladatot Audrey-val, aki fiatal nevelőként kiváló asszisztensnek bizonyult. A megosztott vezetői szerepet tudatosan vállaltam, mert hittem abban, hogy Audrey-t minden szakmai fogásra megtaníthatom, mielőtt az élet elszólít ebből az intézményből. Tudtam, hogy nem kötelezhetem el magam évtizedekre ebben a bölcsőde-óvodában, viszont szakmai elhivatottságom arra kötelezett, hogy tapasztalataimból a lehető legtöbbet átadjak a fiatalabb pedagógus nemzedéknek. A hagyományok megteremtése kiemelt feladatunk volt, és szorosan hozzátartozott az intézmény arculatformálásához. Bölcsőde-óvodánk életében meghonosítottuk a nagyszülők hetét, a szülők teadélutánját, a Melbourne-lovasverseny (Melbourne Cup) parádéját csakúgy, mint az Ausztrália-nap megünneplését. Az őslakosok kulturális hete, valamint a múzeumi foglalkozások hagyománya az ún. Évszak Hangversenyekkel együtt szintén kiemelt helyen szerepeltek életünkben. Ezek a hagyományok ünnepeket varázsoltak mindennapjainkba, és átszöttek mindennapi nevelő-oktató munkánkat. Javaslatomra a terv készítésénél egyik évben egy óriás projektet vállaltunk fel. Az alapötlet természetesen egyik nagycsoportos nevelőnkől származott, aki családjával a „Tasmánia Lelke” (Spirit of Tasmania) komphajóval átszelte a tengert Melbourne-ből, hogy a szigetországhoz tartozó Tasmánia szigetén meglátogassák ott élő nagyszüleiket. Emily szomorúan mesélte, hogy a tengeri út unalmas és nagyon hosszú volt. Nagycsoportosainkkal azonnal kikutattuk, hogy az út a valóságban kilenc óra, de igazán végeszakadatlanak tűnhet, ha nincs elég program a komphajón. Hosszas tanakodás után megszületett a döntés, hogy készítsünk a hajó számára egy olyan programokat tartalmazó ötlettárat, amely szórakoztató az utasok számára. Némi rávezető, sugalmazó gondolatterelés eredményeként a gyermekekkel együtt határoztunk. A csoportszobánkat átalakítottuk a „Tasmánia Lelke” óriás hajó belső terévé, és az utazást idézve, elkezdtük hosszú, de ez alkalommal egyáltalán nem unalmas hajóutunkat.

Január végén ünnepeltük az Ausztrália-napot, amelynek eseményeit boldogan éltük és osztottuk meg egymással, képzeletbeli hajónk fedélzetén, vagyis napi életterünkben a csoportszobánkban. Rendeztünk egy igazi túrát egy könyv segítségével „Ott vagyunk már?” (Alison Lester: Are we there yet?).

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

A napok forgatagában sokat tanultak a gyermekek országuk élővilágáról, földrajzi nevezetességeiről és hagyományairól csakúgy, mint a vendéglátás szabályairól vagy a fiatalabb társaikkal való társas kapcsolataikról. A tanulmányi utazást több mint két hónapon keresztül élvezték a gyermekekkel. A projekt kivitelezésének csúcspontja volt, amikor, egy felmerült vita kapcsán – „Hol laknak igluban a Földünkön?” – a gyermekek eldöntötték, hogy bár az iglu mint lakóalkalmatlanság az északi féltekén honos, ők a Déli-sarkra is szeretnék építeni egyet, amely koncertteremként működne a pingvinek birodalmában. A híres sydney-i Operaház ihlette gondolatkörben megszületett az ötlet, hogy közelgő, nyár végi zenei hangversenyünket a „Déli-sarkon” szervezzük meg. A déli féltekén a nyár az északi félteke téli időszakában van. Ez nagyon tetszett a gyermekeknek, és lelkesen készültek a „Nyár a télben” címmel tervezett óvodai hangversenyre.

Sokat tanakodtunk az iglu, vagyis a koncertterem építésén. Megígértem a gyermekeknek, hogy megkeresem egyik barátomat, aki minden bizonnyal segít nekünk. Ilosvay Gusztáv, a szobrász és felesége, Katalin több mint harminc éve szerkesztik a magyar nyelvű rádiót Sydney-ben, így a közösség ismert és megbecsült tagjai. Nagyon nyitott és bohém ember Gusztai (Gaz) a művész, de meglepettségét nem leplezte, amikor a gyermekekkel közös tevékenységre hívtam óvodánkba. Vállalta az együttműködést, sőt a rádióban is elhangzottak a nem mindennapi küldetés körülményei. Nagy izgalmat keltett, amikor az óriási iglu vasszerkezetes hegesztett váza megérkezett az óvodába. Gusztai irányításával napokon keresztül folyt a munka. A gyermekek megtanultak csirizt, azaz lisztes ragasztót készíteni, majd papírmásé technikával elkészítették az iglu falát. Festés, díszítés, mennyi munka, mennyi tanulás? Akadt olyan gyermek, aki nem akart hazamenni este, mert „a munkával haladni kell!”

A Bölcsőde-óvodai Hangverseny igazi közösségi esemény volt. A családok ünneplőbe öltözve jelentek meg, csakúgy, mint a lakóközösség meghívott tagjai. A kerületben működő zeneiskolások szereplése, valamint a lakóközösségünkben meghívott hivatásos operaénekes fellépése gazdagították a programot. A hangverseny fő műsorszáma volt, amikor intézményünk nevelői is előadták zenei produkciójukat. A „Babák tánca” a legkisebbek ritmusérzékét dicsérte csakúgy, mint a totyogók csoportjának „Pingvinlakodalma”, amely szintén az egyenletes lüktetés zenei elemeit hangsúlyozta. A nagycsoportosok a téli, nyári hangulatot idéző énekes játékok bemutatása mellett ízelítőt adtak a komolyzenei ráhangoló program kreatív tánclemeiből is, amely ezúttal természetesen Vivaldi Négy évszakját elevenítette fel a zenei nyelv használatával. Az udvar közepére helyezett képzeletbeli színpadon díszelgett az iglu, amelyet a „Hópelyhek tánca” köszöntött. A hópelyheket az óvodásaink által készített apró, könnyű gyapjúlabdák jelképezték,

amelyeket a közönség soraiból önkéntes művészek hoztak „hópehely-mozgásba” az iglu körül – a zene ritmusára. A családok aktív részvétele nagyon bensőséges és személyessé tették hangversenyünket. Martha édesapja, aki szakmáját tekintve fénytechnikus volt, a műsor végére az iglu sötétjében fényjátékot varázsolt, amely a híres déli fényt idézte életünkbe néhány pillanatra. Ehhez a produkcióhoz a zenei aláfestést élőben Ben szülei szolgáltatták, akik szaxofonduó-játékukkal fergeteges záróakkordot varázsoltak „Nyár a télben” című hangversenyünkhöz.

*

A hangverseny után „visszaköltöztünk” hajónkba, a „Tasmania Lelkébe”, amely gyakorlatban csoportszobánk átrendezését jelentette. Lelkesen készültünk a nagyszülők hetére és az azt követő szülők teája eseményekre. A szorgos munka tanulással, tapasztalásokkal egészen május végéig tartott. Külön öröm volt, hogy a szomszéd csoportban lévő gyermekek is társultak hozzánk. Ők egy évvel, többen másfél évvel fiatalabbak voltak, így óriási feladatot rótt nagycsoportosainkra, hogy segítsék őket a napi tevékenységekben. Az egyensúlyozó járás például a nagyszülők hetének egyik gyakorlati eleme volt. A járólapra felragasztott színes vonalon kellett úgynevezett gólya-járással egyensúlyozva végighaladni úgy, hogy a fejtetőre helyezett babzsák nehegy lepottyanjon. Ez a sorverseny-feladat nagyon szórakoztató, főleg, ha a csapatokat nagyszülők és gyermekek vegyesen alkotják. Nos, erre felkészíteni fiatalabb társaikat, bizony, nem csekély kihívást jelentett nagycsoportosainknak. A motiváció minden gyermektől megkövetelte a szorgalmas gyakorlást. Mi, nevelők örültünk a készségek és a képességek fejlesztésének ilyen formában kivitelezett gyakorlatának.

A nagyszülők hete előre elkészített terv szerint zajlott. A nagyszülők időbeli beosztás alapján egész napra csatlakoztak hozzánk. Számtalan emlék, tudás és bölcsesség gazdagította neveltjeink és a mi életünket is ezeken az alkalmakon. A hagyománnyá szilárdult eseménysorozat pozitív pedagógiai hozadékait egy külön fejezetben taglalhatnám.

Tanácsként osztom meg minden embertársammal, hogy fektessenek óriási hangsúlyt a generációk közötti kapcsolatrendszer kiépítésére, működtetésére. Hiszem, hogy gyermekeink olyan praktikus életelemekkel gazdagodnak, amelyek következtében kiteljesedett, boldogabb felnőtté válhatnak.

A „szülők teadélutánja” az anyák napi események köré szerveződött. Az ausztrál társas érintkezésben hagyományos társasági teák (High Tea) szerepe beépül a családok életébe, így annak légkörét, érzésvilágát a gyermekek születésüktől

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

kezdve érzékelik, megélik. Az esemény hosszas előkészületeket igényelt, amely végeszakadatlan fejlesztésre adott lehetőséget nevelő-oktató munkánk során. Pontosban tudtuk, melyik gyermeknek mely nevelési területen van szüksége intenzív fejlődésre. Egyénre szabott fejlesztési tervet követve, nagyon tudatos pedagógiai irányításunk alatt például tökéletesítettük Luke finommotoros mozgását, különös tekintettel a ceruzafogás helyes technikájára. A családoknak nagyon tetszett az általunk rendszeresített módszeregyüttes alkalmazása, hiszen az eredményt folyamatában lemérhették gyermekük mindennapi életében.

*

A téli hónapok hűvösebbek, és a sydney-i mediterrán tél gyakorta ajándékozza meg lakóit esővel. Az időjárás állandó témája az emberek közötti társalgásnak. Kiváló lehetőség ez az időszak bölcsőde-óvodánkban a környezetalakítás és -védelem elmélyült tanulmányozására. Gyakorta nehéz volt a témák bőséges áradatában kiválasztani az éppen aktuálisat és megfelelőt. A pókokról minden évben tanultunk. Az ausztrál gyermek úgy nő föl, hogy automatikus szinten tekintetével állandóan pásztázza környezetét. A legapróbb pókot észreveszik életterükben, felismerik, meghatározzák annak fajtáját, és azonnal jelentik a felnőtteknek az eseményt. A kígyók osztályozása szintén elemi tudás csakúgy, mint a tenger viselkedésének ismerete. Ezek hozzátartoznak életük biztonságához. A veszélyhelyzetek felismerése és az azokra irányuló gyors reagálás szintén fontos életemük az itt élő embereknek korhatár nélkül. Ehhez a témához minden évben nagy segítséget kaptunk a helyi őslakosok közösségétől. A több ezer éves kultúra bemutatása mellett hasznos gyakorlati tanácsokat is megtanultunk tőlük. Petha, az őslakos táncos minden évben többször a vendégünk volt. A gyermekek így tanultak sajátos és különleges megközelítésből a természeti elemekről, a tűzről, a vízről és azok tiszteletéről, valamint egy eltűnéstől megmentett kultúra értékes elemeiről. A déli féltéken a szigetországban a tavasz fontos eseménye a Melbourne-lovaskupa, így hát beiktattuk ezt az eseményt a képzeletbeli tasmaniai hajón történő szórakoztató programunkba is. A gyermekek természetes életkori sajátosságához igazodva a versenyszellemet sportversenyek szervezésével valósítottuk meg. Többen készítettek rudakra erősített lovakat, amelyeket a galopp sorversenyen használtak. Kiváló hangulatban telt a nap. Ausztráliában minden gyermek tudja, hogy a híres napon délután három órakor megáll a munka, és mindenki a pár perces lovasfutamat nézi. Tisztelegve a hagyomány előtt, az országos társadalmi eseményt intézményünkben is ünnepeltünk. A leányok gyönyörű hajdíszeket, némelyek kalapkölteményeket komponáltak, és díszes, régmúltat idéző, átszabott

estélyi ruhákba öltöztek. Melinda kolléganőnk arcfestéssel szórakoztatta a résztvevőket, míg többen a délutáni kisebb lakoma szervezésével foglalatostunk. A lovasfutam után, amelyet kivetítón keresztül néztünk, különlegesen gazdag délutáni teát tartottunk. A tea népszerűségét az is emelte, hogy olyan ételeket, falatkákat is fogyasztottunk, amelyek máskor nem szerepeltek óvodai étrendünkben. A burgonyaszírom majszolgatása közben megtanulták a gyermekek, hogy a helyes táplálkozás szabályait nem szabad elvetni, de esetenként, különleges alkalmakkor fogyasztathatunk úgynevezett „ritkán” (sometimes) jelzővel illetett ételeket is.

Úgy döntöttünk a gyermekekkel, karácsonyra megérkezik képzeletbeli hajónk a tasmaniai kikötőbe. A szerepjáték szabályai szerint az év végi zenei hangversenyt már a képzeletünk alapján megépített tasmán kikötői kavalkád varázsában élveztük. Valóságban a közeli parkban szerveztük a délutánt, ahová népes közönség érkezett. A gyermekek háznépe barátokkal együtt csatlakozott az évet záró eseményre, ahol felszabadult, örömteli légkörben ünnepeltük elért eredményeinket. A hangverseny közös karácsonyi dalok éneklésével zárult, amelynek szintén társadalmi hagyománya van Ausztráliában, vallási hovatartozás nélkül.

*

Az időközben bevezetésre került intézményi minősítő ellenőrzést az elsők között élte át bölcsőde-óvodánk. Mint korábban említettem, a működés feltételrendszerének vizsgálata kiemelt szerepet kap az ellenőrzés során, különös tekintettel a gyermekvédelem és biztonság tekintetében. Az „új típusú” ellenőrzés körüli hírek futótűzként terjedtek szakmai körökben. A minőségbiztosítási ellenőrök legtöbb esetben nem rendelkeztek szakirányú pedagógiai végzettséggel, így aztán természetes gyakorlattá vált, hogy az írásos dokumentációk alapján minősítették az intézményeket. Bonnie anyagi áldozatot nem sajnálva, fogadott egy tanácsadót, aki várhatóan felkészített volna minket az ellenőrzés folyamatára. Nagyon sokat dolgoztunk, főleg az írásbeli munkánkat kellett tökéletesíteni a tanácsadó javaslatainak tükrében. Nagy volt a tét, hiszen az intézmények a minősítést követően bekerültek egy adatbázisba, ahol bárki ellenőrizhette, hogy a minősítő igazolás alapján az intézményben milyen munka folyik. Elgondolkodtam azon, mi történik, ha a családok csak a papírforma alapján választanak intézményt. Félreértés ne essék, nem a minőségbiztosítás ellen szólok, csupán a túlzásokat elleneztem mindig. Emlékeimben felderengett az a magyarországi vidéki óvoda, ahol a 2000-es évek legelején a nevelőtestület külön minőségbiztosítási szobát hozott létre az óvodában. Az óvodapedagógusok ott dolgoztak naponta az intézmény írásos dokumentációján. Egy konferencia alkalmával bemutatták munkájukat. Az előadó óvónő lelkesen

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

bizonygatta, hogy a tökéletesség érdekében naponta több órát töltenek a minőség-biztosítási szobában. Természetesen megkérdeztem, ki foglalkozik addig a gyermekekkel? Az asszisztensek, dajkák nagyon lelkiismeretes, szeretettel telt szívű emberek, de mégis miért vannak az intézményben a képzett óvodapedagógusok? – Így filozofálgattam a Kisméhecskék bölcsőde-óvodájában, és sehogy sem tudtam központi kérdést kovácsolni abból, hogy a seprűt felállítva vagy fektetve tároljuk a gyermekmosdóban napközben.

Az ellenőrzés két napon át tartott. A minőségügyi szakember egy fiatal nő volt, aki a bankszektorban dolgozott évekig, mielőtt minőségbiztosítási szakemberré képezte át magát. A szabályokhoz igazodva, nem beszélgethettünk vele, kivéve, ha ő kérdezett valamit. A gyakorlati pedagógiai munka megfigyelését a homokozó mellett eltöltött félórás jegyzeteléssel teljesítette. A második napon, a hét tevékenységi területen megfigyelt dokumentációk elemzése zajlott. Ebben a folyamatban felelősséggel részt kellett vállaljak, mint pedagógiai vezető. Egy hosszú kérdőívet töltöttem ki, amely átfogó és lényegre törő volt a nevelés-oktatás rendszerét alapul véve. Látszott, hogy szakemberek állították össze. Hasonlóan a pszichológiai kérdőívekhez, egy-egy kérdés többször, különböző megközelítéssel bukkant fel. Ószintén kellett válaszolni, mert elemzésnél az ellentmondások felszínre kerültek volna. Ezután az ellenőrzést végző „szakember” szűrőpróbaszerűen kiemelt két portfóliót, amelyeket egyénekenként a gyermekek fejlődéséről vezettünk. Itt kaptam lehetőséget arra például, hogy kifejtsem: a nevelési tervben megfogalmazott elvek hogyan kerülnek a gyakorlatba a projektek kivitelezésének folyamán. A példák nem érdekelték a minőségbiztosítási szakembert, viszont a nevelés körforgásának menetét (1. a megfigyelés rögzítése; 2. a folyamat elemzése; 3. az eredményből született újabb cél felvázolása) nagyon aprólékosan számonkérte minden egyes dokumentum tekintetében. A szülőkkel, valamint a szűk társadalmi közösséggel ápolt kapcsolatunkat szóban már az ellenőrzés folyamán kiválóan minősítette, így magunkat már előre a „kiváló” kategóriába soroltam. A végleges eredmény év vége előtt érkezett meg az óvodába. Szomorúan tapasztaltuk, hogy a hét terület összesítésében nem lettünk kiválóak. Olyan hibákat vétettünk például a biztonságos környezet kategóriájában, hogy a havonta megrendezett tűzriadóban részt vevő gyermekek névsora nem volt teljes. Mindössze két (!) helyen találtak effajta hiányosságot. Igen, a szabály az szabály – állapítottam meg, de mindenért kárpótolt, hogy a szülők jelképesen óriási ajándékosárral köszönték meg az év folyamán végzett munkánkat. A gyermekek apró ajándékai pedig, amelyeket saját kezűleg készítettek nekünk, örökre minősítették együttműködésünket a szeretet hullámhosszán.

KÜLHONBAN MAGYARUL...

A Sydney-ben töltött időszak lehetőséget adott, hogy csatlakozzam a helyi Magyar Iskolához. Több éven át tanítottam szombatonként a közösség gyermekeit. Az intézmény Új-Dél-Wales állam által elismert közösségi nyelviskolaként működik, és több évtizedes múltra tekint vissza. A magyart mint idegen nyelvet tanítják felmenő rendszerben, óvodás kortól az érettségi vizsgáig. Óriási vívmánya a helyi magyar közösségnek, hogy a magyar nyelvből megszerzett érettségi vizsga eredményét az állami egyetemeken is elismerik. A szombat délelőttönként együtt töltött három órának közösségformáló szerepe is van, amely beépül a családok életébe a nyelvtanulás mellett. A tananyag és a nevelési elvek alakítását a családok és a tanárok közösen végzik. A gyermekek élményeik megosztásával járulnak hozzá a tanulás folyamatához. A tanulók különböző szintű származási nyelvismerttel érkeznek az iskolába. Ennek hátránya nem érzékelhető, hiszen a különböző életkorú gyermekek kis létszámú csoportokban, családias légkörben tanulják a magyar nyelvet. Elismerésre méltó az a törekvés, hogy a Magyarországtól távoli helyeken élő családokban igény van arra, hogy gyermekeiket szakemberek oktassák gyönyörű anyanyelvünk helyes használatára. Tisztelettel említem meg Szabó Ágnes tanárnő munkálkodását, aki felismerte az Ausztrália-szerte népszerű távoktatásban rejlő lehetőségeket, és bátran vállalta a módszer elterjesztését. Napjainkban kimagasló eredményekkel büszkélkedhet Ágnes. Köszönjük munkáját, és gratulálunk elismertségéhez. A hagyományos magyar nyelvoktatásban kimagasló eredményeket köszönhetünk többek között Körlaki Ágnesnek, Kóry Katalinnak, Harasta Emőkének, Albecz Juditnak és Horváth Gyöngyinek.

2013-ban érkezett el az a mérföldkő, hogy az Ausztrália-szerte működő nyelviskolák szakmai közösségbe tömörüljenek. Megalakult az Ausztráliai Magyar Pedagógusok Egyesülete (AMPE), melynek működésére hamarosan a magyarországi Diaszpóra Tanácsban is felfigyeltek. Innentől kezdve szakmai segítséget kaptak a távoli országban hazájukat szolgáló nevelők. Kiemelkedő szerepe volt ebben a Budapesten működő Balassi Intézetnek, ahonnan előadók látogattak el az egyesületi konferenciákra, illetve az évenkénti szakmai továbbképzéseket biztosították a külföldi nevelőknek. Nemes büszkeséggel tölt el, és szakmai életem egyik gyöngyszemeként könyvelem el, hogy az AMPE alapító tagja lehettem,

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

és több éven keresztül a vezetőségben is tevékenykedtem. Az utóbbi években pártoló tagként veszek részt az egyesületi munkában, de leírhatatlan örömmel tölt el különösen a fiatal tanárok szorgos, elhivatott munkálkodása. A teljesség igénye nélkül néhány nevet említek, Makkai Márta, Tóth Lizy, Fekete Ilona és mások, akik töretlen lelkesedéssel dolgoznak páratlanul szép anyanyelvünk megőrzéséért a Dél Csillagképe alatt.

A MAMUTINTÉZMÉNYEK KÉTSÉGBEEJTŐ HELYZETE

MELYEK A GYAKORLATBAN LASSÍTJÁK
A BÖLCSŐDE-ÓVODÁK PROGRAMJAINAK MINŐSÉGI FEJLŐDÉSÉT

A 2017. év sok eseményt hozott családi életünkben: pozitív és negatív értelemben egyaránt. A szingapúri költözés lehetősége már akkor felmerült, de utolsó percben férjem nem fogadta el a felkínált munkaszerződést. Elkészöntem a Kisméhecskék óvodájától, és egy helyi nevelési program megírásával egy új intézmény indításában segítettem. A működési engedély megszerzése után a tulajdonos intézményvezetői pozíciót ajánlott. Próbaidővel vállaltam el a munkavégzést. Az első két hétben kiderült, hogy nézeteink nagyon különbözőek, így én kezdeményeztem munkakapcsolatunk megszakítását, és azonnali hatállyal távoztam az intézményből.

*

Gyakran beszélgetünk családommal arról, hogy férjemmel együtt milyen áldásos küldetéssel vagyunk felruházva munkavégzésünk terén. Víz tisztítási szakemberre és kora gyermekkori nevelőre mindig, mindenkor és mindenhol igénye van a munkaerőpiacnak, és hisszük, hogy a társadalomnak is. Ennek bizonyítékát tapasztaltam röpke óvodavezetői pályafutásom után Sydney-ben is. Hivatásszeretetem mellett az anyagiak folyamatos biztosítása is motivált, hiszen két egyetemi tandíjat fizettünk fiatalabb gyermekeink iskoláztatása kapcsán.

Beadtam jelentkezésemet egy kora gyermekkori nevelői állásra reggel kilenc órákor. Tíz óra előtt pár perccel csörgött a telefon, hogy amint tudok, azonnal menjek interjúra. Meglepetésemre már az első napon, a felvételi beszélgetés után ott maradtam az intézményben, hiszen ebédeltetni kellett a négyévesek csoportját. A lakhelyemhez nagyon közel volt a bölcsőde-óvoda, amely egy mamutintézmény tagintézményeként működött. A bölcsőde-óvoda, nevezzük így: „Egy a sok közül”, működését tekintve jól reprezentálta a profitorientált kora gyermekkori nevelést szolgáló intézmények sajátos helyzetét. A tulajdonos befektető csoport tagjai a legtöbb esetben nem könnyeznek a széplelkű, gyermekekkel foglalkozó nevelők

V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

kéréseit hallgatva. Az intézmény vezetése itt is, mint gyakorta ilyen esetben, kiszolgálja a profitorientált rendszert, amely a számok tükrében ítéltetik sikeresnek, dicséretesnek. Mint minden nagy intézményben, a „gyermekgyár” érzését táplálta az is, hogy a munkaerő állandóan változott, divatos kifejezéssel: nagy volt a fluktuáció. Gyakran küldött nevelőt az erre a célra szakosodott munkaközvetítő iroda – magam is dolgoztam így egy ideig –, hogy a napi nevelés, gondozás minimuma biztosított legyen. A száz gyermeket fogadó intézményben kivitelezhetetlennek tűnt az állandó, egyenletes élet- és munkarend megteremtése, különös tekintettel a pedagógiai munka minőségét illetően. Az intézmény „mamája” lettem, hiszen a nevelők többsége minimális asszisztensi képzettséggel rendelkező fiatal volt. Óriási erővel kezdtem a harmincfős, három-négy éves gyermeket magába foglaló csoportban élhető rendet teremteni. Az intézmény arculatformálása mellett a harminc gyermeket foglalkoztató csoport napirendjének és tevékenységköreinek a megszervezése volt a legfontosabb számomra. Az ekkor már két éves működést maga mögött tudó intézmény a munkaerő állandó változása miatt nem tudott kellő mélységben a pedagógiai munkára koncentrálni. Fél év alatt a három-négy évesek csoportja teljesen átalakult. A gyermekek nyugodtan kezdtek viselkedni, megtanulták a játékeszközök helyes használatát, követték a napirendet, és egymás iránti kommunikációjuk is teljesen kiegyensúlyozott lett. Megszűnt az ordítózás és a parttalan helyváltogatás az óriási csoportszobában, és megtanulták tisztelni egymás életterét. Akik csendes játéktevékenységben vettek részt, elfogadták, hogy a terem polcokkal leválasztott részében, az irodalmi sarokban mesejáték folyik. Nézőként csatlakozhattak, de ki-be ugrálásaikkal – „én is akarom!” – nem zavarthatták társaikat. Egymás tisztelete, a várakozás megtanulása nevelési alapfeladat volt. Sajnálatos módon gyakorlat volt ebben a csoportban, hogy a nevelők nem értelmezték helyesen a következő fogalmak pedagógiai tartalmát: „gyermekközpontúság”, „a gyermeki szabadság tiszteletben tartása”, „a szabálykövető magatartás nem egyenlő a diktatórikus irányítás elfogadásával”. A csoportban dolgozó három asszisztens közül ketten elismerték, hogy a gyermek szabadságának biztosítása nem a féktelen anarchia burjánzását jelenti. Nem teljesíthetünk mindent, amit a gyermek „kíván”, mert akkor a fejlesztés fonalát elveszítve, kárukat okozzuk. A játékok elővétele és helyrerakása a kívánatos rend elemévé vált. A decemberi évzárón „Az év nevelője” kitüntetéssel jutalmaztak. Öröm volt az örömben, hogy számomra ez az elismerés visszatükrözte, hogy komoly bajok vannak az intézmény programjában és működésében, ha fél éves munkában eltöltött idő után ezt a címet el lehet nyerni. Sok kérdőjellel a fejemben és a kihívás lángjával a lelkemben kezdtem a következő évet.

Mint tapasztalt nevelő, a Pedagógiai Vezető cím tulajdonosa lettem, így óriási energiával vettem magam a munkába. Állandóan időhiányban szenvedtem, ugyanis a terv szerinti szakmai képzés elemeinek gyakorlatba történő átültetése állandó nehézségekbe ütközött. Leggyakrabban egy-egy csoport napi munkájába kellett bekapcsolódnom, hogy a napi feladatok teljesítésében helyettesítsem a csoportos nevelőt, aki valamilyen ok miatt éppen nem jelent meg a munkahelyen. Egy adott időszakban hét tréningen lévő pedagógus hallgatót kellett mentorálnom a napi munka mellett. Ők voltak azok az alapfokú kora gyermekkori nevelő szakon tanuló kollégák, akik tanulmányaik végzése mellett minimálbérért asszisztensként dolgoztak az intézményben. A mi intézményünk is áldozatává vált a profitorientált szemlélet gyakorlati rendszerének. Az alacsony munkabérek leszorítása érdekében gyakorta így „segítették” a pedagógusképzést. Többnyire nehéz anyagi körülményekkel küzdő embereket alkalmaztak az intézmények asszisztensi feladatainak ellátására. Gyakorlati munkájuk mellett az azzal párhuzamosan folyó szakképzésük díját az intézményfenntartók fizették. Szerződésben kötelezték el magukat tehát a leendő nevelők, hogy a képesítés megszerzésétől számítva, bizonyos ideig alacsony bérért az intézményben dolgoznak. Sajnos, ezek a nők és férfiak gyakorta önmagukkal is küzdöttek a pályán maradásukért, amelyhez szerződés kötötte őket. Szomorú felismerés volt, amikor a képzés alatt álló asszisztensek időközben rádöbbenek motiváltságuk hiányára, sőt több esetben szembesültek alkalmatlanságukkal.

Pedagógiai vezetőként először a környezet rendjének és tisztaságának megteremtése volt a kitűzött célom. A példaadás mint módszer nagyon lassan nyert teret, és fárasztó volt számomra. Az igénytelenség – például az udvar rendetlensége – nagyon szembetűnő volt. Keserű tapasztalataim tárházában kaptak helyet azok az élmények, amikor hajcsárként kellett a nevelőket arra készítenem, hogy ne üljenek a földön, hanem a gyermekekkel kommunikáljanak, játsszanak. Megfeszített energiával dolgoztam, mintát szolgáltattam, amelyet gyakorta értetlenséggel fogadtak. Több esetben éreztem, hogy a kapcsolatunk nem volt konfliktusoktól mentes, így sokszor konkrét szervezésem, kezdeményezésem ellenállással fogadták.

A gyermekek öröme azonban emlékszem, például amikor egy helyi festőművész házaspárt hívtam meg bölcsőde-óvodánkba. A gyerekeket kis csoportokra osztottam, így a csecsemőkön kívül minden gyermek részt vett a foglalkozásokon. Ezúton is tisztelet és köszönet Andrew Ürge és felesége Cathy önkéntes vállalásáért. Fáradhatatlanul mutatták, magyarázták a festészet gyönyörűségét a gyermekeknek, miközben kreatív alkotásra serkentették őket. Ennek a projektnek részeleme, a kiállítás terve már nem valósult meg, mert időközben szembesültem a ténnyel, hogy úgy dolgozom, mint a pusztában ügető ménes előtt vágató ló, aki mögül

V. AUSZTRÁLIA, A NAPFÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA

lemaradnak a többiek. Vissza kellett lépnem az alapozáshoz; gyakran könnyekkel küszködve vívtam szélmalomharcot a mindennapokért. Megdöbbenve figyeltem, hogy a szülők kiszolgáltatottan szembesülnek az intézmény hiányosságaival, például a csecsemőszoba rendtelenségével és az elhanyagolt tisztaságával. A gyermekek ellátására biztosított férőhely iránti igény óriási ebben a külvárosi kerületben, így a családok a megtapasztalt elfogadására kényszerültek – a magas térítési díj ellenére. Mint korábban is említettem, hangsúlyoztam, és nem csupán ebben az egy intézményben tapasztaltak alapján állítom: Ausztráliában nem megfelelő a kora gyermekkori nevelés rendszere. A gyermekneveléssel foglalkozó intézmények üzemeltetésében nincs helye a profitorientáltságnak! Véleményem szerint ez megengedhetetlen.

Az intézményben eltöltött időm alatt lassult a dolgozók fluktuációja, bár még messze távol maradt a zökkenőmentes működés a stabilizálástól. Noha időközben tulajdonosváltás történt, személyes véleményem alapján ez mégsem hozott áttörést, hiszen a mamutintézmények többsége a befektető körök játékszeri. A megoldást az átszervezés és a teljes körű állami szabályozás jelentené, amely várat magára. Külön szeretném összegzésként kiemelni, hogy az ausztrál gyermekközpontú és játékos foglalkozásokon alapuló életkor-specifikus nevelési filozófiát alapjaiban elfogadtam, kedveltem. Szakmai elveimben és gyakorlatomban a nevelés fizikai terét szolgáltató szervezeti rendtelenség és a profitorientált működés zavart.

*

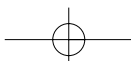
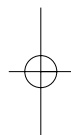
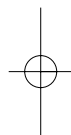
2019 áprilisában egy sikeres pályázat eredményeként meghívást kaptam az Új-Dél-Wales Állami Pedagógiai Akkreditációs Központba (NSW Education Standard Authority – NESAs). A nevezett szakmai szervezet munkatársai a nevelési-oktatási intézményeket és az egyetemet végzett bölcsődei-óvodai szakembereket akkreditálják. Óriási vívmány ez, hiszen korábban nem munkálkodtak a rendszerben pedagógus szakdiplomával rendelkező minőségügyi szakemberek.

A felkészítő tanfolyamon egyetemet végzett kora gyermekkori nevelők személyre szóló akkreditációs folyamatának segítésére kaptam módszertani útmutatásokat és kiképzést. Tanulmányaimat sikeres vizsgával zártam, így akkreditációs felkészítő és minőségügyi szakpedagógusi címet kaptam.

Szép és izgalmas feladatkör ez egy korombéli, tapasztalt nevelő számára. Eldöntöttem, hogy elkötelezett szaktanácsadóként a felkészítés során azért dolgozom majd kiemelten, hogy a gyakorlat és a minősítő rendszer papírformái közti távolságot életszagúan csökkentsem. Általánosságban tisztán láttam ugyanis az írásban rögzített elvárások és a gyakorlatban megvalósítható munka közti űrt.

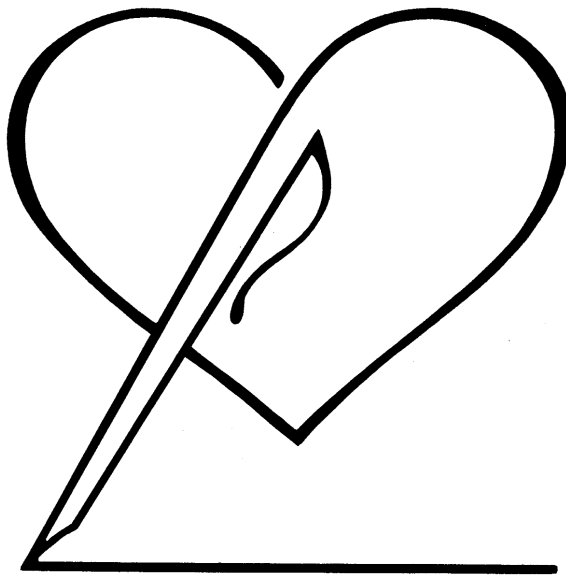
A MAMUTINTÉZMÉNYEK KÉTSÉGBEJÍTŐ HELYZETE

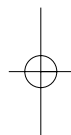
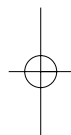
A szakembereknek az egyetemi diploma kézhez vételétől számított két éven belül, majd utána öt évenként teljesíteniük kell akkreditációs kötelezettségüket. Ennek értelmében gyakorlati munkájukat tükröző szakmai portfóliót kötelesek készíteni, meghatározott óraszámban szakmai továbbképzéseken kell részt venniük, és különböző életkorú gyermekcsoportokban általuk tervezett és szervezett foglalkozásokat kell bemutatniuk az akkreditációs bizottság előtt. A pedagógusok sikeres minősítésük után regisztrált tanári besorolást/minősítést és nyilvántartási számot kapnak. Korábban említettem, hogy nagy erkölcsi lépés ez a pedagógusok számára a társadalom elismertségi listáján. Időszerű volt, hogy az ausztrál oktatáspolitikára ráébredjen: gyermekeik intézményes nevelését tudatos, képzett és elhivatott pedagógusokra kell bízni. Öröndetes, hogy bár apró lépésekkel, de jó irányba halad a kora gyermekkori nevelés hajója a Dél Csillaga alatt Ausztráliában is.

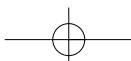
VI. FEJEZET

**SZINGAPÚR,
A REND ÉS FEGYELEM
VÁROSÁLLAMA**

Simon András: Tedd közkinccsé szíved gazdagságát!

SZAKMAI ELVÁRÁSOK A LEHETŐSÉGEK TÜKRÉBEN

2019 nyarán a magánélet változásainak forгатagában újra döntéshelyzetbe kényyszerültem. A jó ideje szóban forgó szingapúri munkavállalás a férjem számára aktuálissá vált. Szokásosan, immár többször megtapasztalva, most is egy átvirrasztott éjszaka alatt született meg szívemben és fejemben a döntés, így 2019 augusztusában a „Kis Tigris”, Szingapúr hívására landolt velem a repülőgép a Changi repülőtéren.

Visszaemlékeztem 2015-ben tett első szingapúri látogatásomra. Az akkori, mindössze 5 napos tartózkodás alatt kialakítottam magamban az állásfoglalást. „Istenem, csak itt ne kelljen élni soha! Kőrengeteg ez egy Fokorú-pusztai lelkületnek”. A tisztaság kínosan szabályozott, a zsúfolt építkezés ijesztő képet tárt elém. Az akkor meglátogatott Montessori pedagógiai megközelítéssel nevelő óvoda egy óriási, húszemeletes ház földszintjén működött. Az ausztrál óvodák után a tisztaság szembeötlő volt, de hiányoltam a természetes anyagokat az egyébként ízlésesen berendezett csoportszobákból. A gyermekek viselkedése, a rend szabályozottsága az első pillanatokban abba az időbe repítettek vissza, amikor kezdő óvodapedagógusként Békéscsabán dolgoztam a központosított nevelési-oktatási rendszerben.

Most, 2019-ben azonban kellemesebb érzések kezdtek úrrá lenni rajtam. Bizonyára az is közrejátszott, hogy mint oly sokszor a változások során, most is eldöntöttem, hogy csak pozitívan fogadhatom az elém kerülő dolgokat, történéseket. A lakás, amit béreltünk, a szingapúri egyetemi negyedben található, a tengerhez közel. Mielőtt bárki irigykedne, ne gondoljanak homokos tengeri strandokkal körülvett környezetre! Az öt és fél milliós városállam egyik fő gazdasági profilja a logisztika. A tengeri konténerszállító óriáshajók a nap 24 órájában kétpercenként érkeznek, vagy hagyják el a kikötők dokkjait. A felhőkarcolók magas emeletén élő emberek közül kevesen részesülnek abban a kiváltságban, hogy lakásuk erkélyéről lássák a tengert. Nagy öröm azonban a közeli parkból induló gyalogtúraösvény, amely hét kilométeres szakaszán megőrizte trópusi őserdei jellegét. A vasárnapok elengedhetetlen programja a 15 kilométeres túra, amely kihívás a párával dúsitott 35 °C körüli melegben. A természet érintetlensége, a dús trópusi növényzet és az állatvilág megfigyelése folyamatos felüdülést jelent ezeken a kirándulásokon.

A hétköznapok első pillanattól kezdve a munkát jelentették számomra. Feltérképeztem a gyermeknevelési intézményeket hely és programok szerint.

VI. SZINGAPÚR, A REND ÉS FEGYELEM VÁROSÁLLAMA

Ezzel egy időben tanulmányoztam a kora-gyermekkori nevelés és oktatás rendszerét. A Szingapúri Oktatási Minisztérium kötelékébe tartozó nevelési-oktatási rendszer gyakorlati koordinálását egy erre létrehozott intézmény végzi. A Kora gyermekkori Nevelési Fejlesztési Ügynökség (az Early Childhood Development Agency – ECDA) hatáskörébe tartozik a gyermekintézmények és az ott dolgozó nevelők akkreditálásától kezdve a továbbképzési rendszer koordinálásán keresztül a pedagógus-alapképzés szervezésig minden alapvető feladat. Az alapképzés az asszisztensképzéssel kezdődik, amely munka mellett is végezhető. Az egyéves tanfolyam tanúsítványát a tanulmányok végén egy összetett vizsgával lehet megszerezni, amely az elméleti ismeretek mellett a fizikai alkalmasságról is képet ad. Fizikai alkalmassági vizsga nélkül nem lehet gyermeknevelési intézményben dolgozni. A diplomás nevelői képesítés megszerzése kétéves tanulmányi kötelezettséget jelent. Diplomával négyéves korig lehet gyermekcsoportban nevelési-oktatási feladatokat vállalni. A négyéves kor feletti korosztály fejlesztését, egészen iskolába lépésükig, amely hatéves korig tart, egyetemi végzettséggel rendelkező pedagógusok látják el. A nevelőtestületekben az iskolai végzettség alapján történő rétegződés szembeötlő, de megfigyelésem alapján ez nem megy a csapatmunka rovására. A végzettséget igazoló dokumentum mellé a szigetországban hivatalosan elfogadott nyelvek valamelyikéről is felsőfokú vizsgaeredményt kell csatolni. Ez az angol vagy kínai felsőfokú nyelvvizsgáról szóló tanúsítvány, illetve a maláj vagy tamil nyelvek anyanyelvi szintű tudásáról kiállított hivatalos papír. Ide tartozik az a gyakorlat is, hogy a külföldön megszerzett képesítések elfogadásának folyamatában aprólékosan mindennek utánajárnak. Esetemben például a Szarvasi Óvónőképzőben kiállított alapdiplomám részletes elemzése jelentette a belépőt az akkreditációs rendszerbe. A fizikai képességeket pedig – mint minden nevelőnek – nekem is alapvizsgával kellett bizonyítanom, amely futást, úszást és általános orvosi vizsgálatot foglalt magába. Nagyon sok pedagógus állás van a szigetországban, de a felvételnél az intézmények aprólékos interjúrendszer követnek. A nevelői közösség pontosan megfogalmazza, hogy milyen karakterű pedagógust szeretne munkatársként fogadni az intézményben, és a kiválasztást ennek tükrében végzik.

ÓVATOS NYITÁS A GYERMEKEK MOZGÁSFEJLESZTÉSE FELÉ

A legszembeötlőbb a gyermekcsoportokban a fegyelem. Szingapúrban napjainkban zajlik a nevelési-oktatási programok reformja, amelynek értelmében Új-Zéland és Ausztrália példáját követve, a játéktevékenységen alapuló nevelést részesítik előnyben a gyermekek fejlesztésében. Ezek alapja köztudottan a gyermekköz-pontú nevelés-oktatás érvényesítése.

Munkálkodásom első évében, a világjárvány kezdete előtt azonban még ízelítőt kaptam a pedagógusközpontú nevelő-oktató munka követelményrendszerének alkalmazásából. A gyermekek a nevelési-oktatási intézménybe lépésük pillanatában, körülbelül háromévesen, tudatában vannak, hogy ők tanulni járnak az intézménybe. A pedagógusnak óriási tisztelete van, amely a társas érintkezési formákon túl – mint például üdvözlési szokások, illedelmes szófordulatok használata – a napirend minden pillanatában szembeötlő. A szingapúri társadalom tudatosan készíti fel neveltjeit a hierarchikus szabálykövetésre. A helyi felnőtt lakosság hetvenöt százaléka egyetemi végzettséggel rendelkezik. Pontosan értik, hogy a tudás egyenlő a hatalommal, és ezt gyermekeikbe nagyon korán belenevelik. A szigetország ellenőrzött számban munkaengedélyt ad külföldieknek, amelyet csak a szakfeladatra kijelölt helyen és meghatározott ideig használhatnak a kedvezményezettek. Önállóságuk tükrében fiatal társadalom – hiszen csupán 1965 óta létezik önálló államként Szingapúr, viszont sikerorientált látásmódjával és eredményeivel méltán követeli magának a gazdaságilag magasan elismert országok listáján a vezető helyet.

Az intézményben, ahol tevékenykedem, a gyermekek vegyes etnikumú családokból érkeznek. Nevelőmunkám során zenei foglalkozásokat szervezek, valamint fizikai képességek fejlesztésével is gyarapítom óvodásaink készségeit, képességeit. A két és fél – háromévesek csoportjában, a négy-öt évesek közösségében, valamint az öt-hat évesek társaságában egyaránt népszerűsítem az említett nevelési területeket. Az eddig lexikális tudást előnyben részesítő rendszerben napjainkban végre teret nyer a mozgásfejlesztés. A zene kiválóan kapcsolható az alapmozgásos elemek alkalmazásával, amelyek fejlődése köztudottan már az anyaméhben elkezdődik. A járás elemeinek mozgásban történő kifinomulását, a futásban való stabilitást mindenekelőtt az egyensúlyérzék fejlesztésével vihetjük sikerre. A zenei készségfejlesztés alapelemei, például a ritmus, a tempó szintén szétválaszthatatlan egységet alkotnak az alapmozgásokkal.

VI. SZINGAPÚR, A REND ÉS FEGYELEM VÁROSÁLLAMA

A napi nevelőmunkám során markánsan nyomon követhető újszerű pedagógiai megközelítésem, amely a Kodály-zenepedagógia alkalmazásán alapul, örömmel fogadták neveltjeim. Kollégáim eleinte kíváncsian és kissé félve figyelték a mozgásokkal fűszerezett zenei foglalkozásaimat. Hagyományosan a testnevelés-foglalkozásokon volt ugyanis megszokott a mozgásfejlesztés, de szinte katonás rendhez és szabályokhoz kötött formában. Forradalminak számított tehát, amikor a mozgásos gyakorlatoknál a várakozási időt felváltottam egy pergős, egymást követendő, de állandó figyelmet igénylő gyakorlatsor végzésével. A főgyakorlatok végzése során, amikor az egyik nevelő egyéni segítségnyújtással tanította a gyermekkel a mozgássort, például egy guruló átfordulást (bukfencet), a csoport másik nevelője a sorukra várakozó gyermekekkel együtt mondókákkal játszott vagy mozgásos ritmusgyakorlatokat végzett.

Az ének-zene foglalkozások játékait szintén a dinamizmus jellemezte és jellemzi.

A nevelés tanítására vonatkozó, Brunszvik Teréztől kapott örök útmutatást és Kodály Zoltán zenepedagógiai megközelítésén alapuló munkálkodást – mint korábban is hangsúlyoztam – napjainkban is kötelességemnek érzem. Az intézményekben szervezett továbbképzéseken büszkén számolok be gyakorlati tapasztalataimról a méltán világhírű magyar óvodapedagógiai rendszertan tükrében, amely az elmúlt századok pozitív tapasztalatain alapszik Brunszvik Teréz óta.

A Kodály Zoltán által megteremtett zenei nevelésben töretlenül hiszek. A városállamban eltöltendő, előreláthatóan ötéves munkálkodásom célkitűzése, hogy a helyi kora gyermekkor nevelői Kodály zenei megközelítésével történő szervezett képzése hivatalosan is teret nyerjen Szingapúrban. A Szingapúri Kodály Zenei Akadémia (Kodály Academy of Music Singapore) fiatal energikus alapító elnöke Albert Tay és a magyarországi képzésben munkálkodó szakemberek, főleg Nemes László professzor úr segítő hozzáállása ígéretes zálogot biztosít ahhoz, hogy minél több szingapúri bölcsőde-óvoda nevelési-oktatási tervébe épüljön be Kodály Zoltán zenei koncepciója.

KORA GYERMEKKORI FOGLALKOZÁSOK SZERVEZÉSE AZ ELEKTROMOS MÉDIA SEGÍTSÉGÉVEL

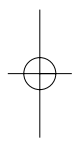
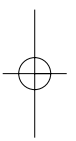
Az utóbbi két esztendőben a pandémia megtanított bennünket a virtuális térben dolgozni. Óriási élményeket közlő, elemző hírfolyam tájékoztat bennünket a tapasztaltakról, amelyekből bárki érdeklődése, vérmérséklete szerint válogathat. Személy szerint először pánikhangulattal viszonyultam ehhez az új pedagógiai kihíváshoz. Aztán a 2020. év anyák napi köszöntője meggyőzött, hogy nekünk, a kora gyermekkor nevelőinek nem kifogásokat, hanem szakmai bizonyosságtételt kell mutatnunk a családok és az egész társadalom előtt. A sűrűn lakott ázsiai országban, Szingapúrban az utcák csendesen, üresen kongtak, teljes kijárási tilalom volt érvényben. Az öt-hat éves gyermekeket naponta ültették szüleik a számítógép képernyője elé, hogy velem tanuljanak. Izgalmas volt, és legalább arra a kétszer negyvenöt percre az anyák és apák is fellelegezhetek. Tudjuk, hogy külön elbeszélő témakörben lehetne taglalni az otthonról dolgozó, közben gyermekeiket foglalkoztató családok tapasztalatait. Minden tiszteletem a fiatal családoké, akik ezt az időszakot világszerte átélték. Mint a realitás talaján helytálló pedagógus, először megtanultam a Zoom technikai használatát, amelyben a legtöbb kavalkádot az okozta, amikor esetenként elfelejtettem a mikrofonokat elnémítani, pedig az valóban szükségszerű volt. Különbözik a gyermekek nagyon fegyelmezettek és szabálykövetők, így könnyen alkalmazkodtak az új körülményekhez. A nap első foglalkozását minden alkalommal üdvözlő énekkel kezdtük. Utána a matematikai vagy környezetismereti témakörök feldolgozása kezdődött, kisfilmekkel, közös képernyőmegosztásokkal és játékos feladatokkal. A gyermek mellett vagy közelében helyet foglaló idősebb testvér vagy segítő felnőtt csak akkor kapcsolódott be a foglalkozás menetébe, ha a gyermek egyedül nem tudta technikailag kezelni a számítógépet. Erre egyébként a két hónapos időtartam alatt mindössze pár alkalommal volt szükség. A második foglalkozás időben pár óra múlva követte az elsőt. Az időt teljesen az ének-zene, a versek, mesék és bábjátékok bemutatásával és megosztásával töltöttük ki. Így készültünk az anyák napja megünneplésére. Külön erre a célra kértem a szülőktől egy sima, kis méretű füzetet és színes ceruzákat. Mindennap negyedórát töltöttünk azzal, hogy a füzetbe – mindig egy új lapra –

VI. SZINGAPÚR, A REND ÉS FEGYELEM VÁROSÁLLAMA

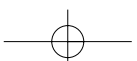
megrajzoltuk a napi szívecskét. A szívecskébe aztán ki-ki rajzkészsége és elképzelése szerint belerajzolta az aznapi szeretetüzenetet, amelyet minden alkalommal az előtte elhangzott vers, mese vagy történet ihletett. Április utolsó hetében kezdtük a felkészülést, amelyet nagyon lelkesen fogadtak és végeztek a gyermekek. Május második vasárnapját megelőző pénteken aztán mindenki az édesanyjával, nagymamájával ült az anyák napi virtuális térben. Saját szobám falát, mint rögtönzött stúdiót, szépen feldíszítettem. A gyermekek nyolcan voltak a csoportban, és izgalommal várták, melyik társuk melyik szeretetüzenetet választja és adja át édesanyjának a saját füzetéből. A szívecskékhez tartozó rajzos szeretetüzenetekhez ismert, jól begyakorolt mondókák, énekek, versek tartoztak. Először minden gyermek a saját édesanyját, nagymamáját köszöntötte. Ekkor csak ő volt hallható. Utána mindenki mikrofonját bekapcsoltam, és bár esetenként kissé káoszos kánonban, de annál nagyobb szeretettel és lelkesedéssel együtt énekeltünk mindenkinek mást, de feltétlenül a kiválasztott szeretetüzenethez kapcsolódó dalt. A köszöntés több mint egy órán keresztül tartott, de senki nem unatkozott, figyelmesen hallgatták egymás családját. Hárman saját anyanyelvükön, maláj, hindi és német nyelven is mondtak mondókát, míg a többiek az angol nyelvű köszöntők mellé mandarin nyelven is énekeltek. Büszke vagyok minden gyermekre, aki a virtuális térben kiváló figyelemkoncentrációt tanúsított a foglalkozások alkalmával. Amikor júniusban újra személyesen találkoztunk az óvodában, ők köszönték meg nekem a „számítógépes” bábelőadásokat és mesemondásokat.

AZ ÉN UTAM

Simon András: Jövők reménye

AZ ÉN UTAM

AMELY KÖTELEZ, HOGY HALADJAK TOVÁBB, ÉS SZOLGÁLJAM A KORA GYERMEKKORI NEVELÉST

Az utóbbi időben gyakran elgondolkodom, hogy több mint negyvenéves munkásságom alatt melyek voltak a legmarkánsabb változások óvodapedagógiai gyakorlatomban?

A gyermekek testi-lelki növekedéséért századokon át világszerte a közösség, azon belül a család felelt, átörökített elvek alapján. A gyermekkori kortárs kapcsolatok fontossága a személyiségfejlődésben nem kapott kiemelt szerepet. A társadalmi elvárások és lehetőségek terében és idejében a család döntött arról, hogy gyermekének kikkel teremt szocializációs közeget a közösségen belül. Vallom azt a nézetet, hogy a helyi sajátosságok, hagyományok megőrzése – amennyiben azok építő jellegűek a fejlődésre nézve – örök kötelességünk. Annak megítélése, hogy milyen hagyományok hatnak pozitívan a nevelésre, állandó viták tárgyai egy adott társadalomban. Nem tisztem szociológiai elemzéseket végezni, hiszen mindannyiunk számára hozzáférhető a hozzáértő szakemberek ide vonatkozó tanulmányai. Vannak azonban olyan alapértékek – mint a méltóság tiszteletére, a másik ember megbecsülésére való nevelés –, amelyek idő és kor vonatkozásában is örök érvényűek. Ezek megváltozhatatlan zsinórmértékként szolgáltak számomra hivatásom gyakorlása során.

A gyermekek intézményes nevelését az emberiség életében a szükség szülte. Gondoljunk csak az elmúlt két-három száz évben élő pedagógiai programalkotókra, mint Friedrich Fröbel, Brunszvik Teréz, Rudolf Steiner, Maria Montessori. Munkásságukat és pedagógiai küldetés-történetüket tanulmányozhatjuk a nevelés-történet fejezeteiben. Az emberi közösségek, társadalmak állandó és folyamatos változások közepette éltek és élnek mindennapjaikat.

Napjaink modern társadalmában örök és vitathatatlan helye, értéke van az intézményesített kora gyermekkori nevelésnek, ezen belül az óvodapedagógiának. A nevelők-oktatók a családdal létrehozott szövetségben a jelenkor későbbi örököseinek személyiségét formálják egy közösen kialakított értékrend alapján.

Pályafutásom során megfigyeltem, hogy a különböző értékrenddel bíró társadalmi rétegekben a gyermekek tekintete közvetíti a családjukra jellemző érzésvilágot. Láthattam, hogy az őszinte szemek fényében szabadon ragyoghat

a szeretet, az egészséges magabiztosság, az egymás iránti tisztelet és megbecsülés, valamint a tudásszomj. Máskor az ártatlan szempárok tükrözték a családjukra jellemző – például háború esetén – kishitúséget, félelmet és az ezekből fakadó mérhetetlen szeretetétiséget.

Természetesen nem állítom, hogy ezek a megfigyelések általánosíthatók és kivetíthetők az adott társadalom egészére vagy annak kizárólagos megítélésére. Azt a véleményt azonban hangsúlyozom, hogy a felsorolt, főleg érzelmi tényezők alapvetően jelzésértékűek, amikor a gyermeknevelés minőségfejlesztésének irányát újraértékeljük, megerősítjük vagy korrigáljuk.

A nevelésre-oktatásra koncentrálnak kijelentem és vallom, hogy jövőnk minősége a gyermeknevelés minőségében rejlik.

A társadalom közösségeiben állandóan jelen vannak a mozgást és változást létrehozó pozitív és negatív erők. Az alakuló és létrejött változásoknak életformáló erejük van az emberek mindennapjaiban.

Tapasztalatom, hogy napjainkban az egyik ilyen meghatározó elem a gyorsulásból fakadó feszültség, amely a gyermekek életére rombolóan hat. Nincs idő és türelem kivárni, hogy óvodába induláskor a saját ütemében fejlődő kisleányunk vagy kisfiunk boldogan megmutathassa, hogy a cipőfűző megkötésének melyik fázisában tart. Idő hiányában rohanunk, a gyermek helyett megcsináljuk a különben fejlődését segítő teendőit. Megkérdezzük, mi történt aznap az óvodában, de gyakran a beszélgetést félbeszakító telefoncsörgés megtöri a meghitt kapcsolat-építést erősítő beszélgetést. Rendszerezünk, rangsorolunk, és közben fontossági sorrendekből észrevétlenül masszív lélekfalakat emelünk magunk köré, amelyet sok esetben gyermekünk sem tud áttörni. Megnyugtadjuk magunkat, hogy a kora gyermekkori nevelő, ezen belül a kisgyermeknevelő és az óvodapedagógus, akinek feladata a fejlesztés, majd számot ad arról, hol tart gyermekünk szem- és kézkoordinációja. Közli velünk, hogy kisfiunk vagy kisleányunk iskolaérett lesz-e. Bemutatja nekünk a „barátságmátrixokat”, amelyek alapján, láthatjuk, hol helyezkedik el gyermekünk a közösségében a társas kapcsolatok vonatkozásában.

A mérések és modellezések elszaporodtak életünk minden területén. Nem a tudomány fejlődésének pozitív hozadékait becsmérlem, csupán a természetes ösztönöségből fakadó „merjünk szülők lenni” magatartás-vállalás mellett kardoskodom. Ne adjuk fel szülői szerepünket! Ne akarjunk gyermekünk haverjai lenni!

Óvodapedagógusi, kisgyermeknevelői és napközis tanítói pályafutásom alatt számtalan követendő és pozitív példát megtapasztaltam. Kijelentem, hogy megfigyelésem alapján Magyarországon található a legesztétikusabban berendezett gyermeknevelési intézmények. A tisztaság és rend szülte légkörben a türelmes, jól képzett és kreatív szakpedagógusok a helyi nevelési programok alapján kiváló

munkát végeznek a családokkal együtt. A közelmúltban olvastam egy aggódó bejelentést, miszerint nagyon kevesen jelentkeznek óvodapedagógiai képzésre hazánkban. Nem félek. Töretlenül hiszem, hogy a nevelői lelkület él közösségeinkben. Brunszvik Teréz munkálkodása óta kódolva vagyunk arra, hogy – a családokkal összefogva – a csiszolatlan kicsi gyémántokat, vagyis a gyermekeket briliáns személyiséggé neveljük. Beleszólhat pénzhiány, negatív társadalmi hangok, politikai állásfoglalások, de hiszem: mindig leszünk, akiket belső hangunk kötelez, mert felelősek vagyunk a gyökereinkért. Brunszvik Teréz szellemisége és Kodály Zoltán öröksége mindig meg fogja szólítani azokat az embereket, akik elhívást éreznek a gyermekek intézményes nevelésére.

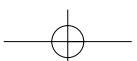
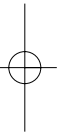
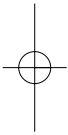
A határainkon átívelő kultúra és anyanyelv iránti vágyból minden percben, órában és napon virágzó gyakorlat születik. Erdélytől Szingapúron át Ausztráliáig igény van arra, hogy a méltán világhírű gyermeknevelési magyar örökséget bemutassuk, és követésre ajánljuk mások számára.

Töretlenül hiszek a családokban. Örömet érzek, amikor a szülők blogokat hoznak létre, kérdeznak egymástól, tőlem, a tapasztalt nevelőtől és édesanyától. Bizonyosság ez, hogy gyermekeik életébe, fejlődésébe szeretnék a szerintük legjobb nevelési elemeket beépíteni.

Ezzel együtt naponta cikáznak a valóság hírei elmémbe és lelkembe. Amikor ezeket a sorokat írom, egy világjárvány vége felé hánykolódik az emberiség. Vajon az otthonokba zárt családok megtanultak-e lassabban, türelmesebben élni, a kényszermegállás megtanította-e a szülőket figyelmesebben, empatikusabban követni, segíteni gyermekük fejlődését? – Hiszem, hogy mi, szülők és nevelők tanultunk a tapasztalatokból.

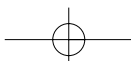
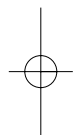
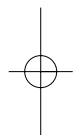
A háború árnyékában, annak félelemszülte torzképével szembenézve, a menekültek segítésében ott szorgoskodnak a családok és a gyermeknevelők.

A tények és élethelyzetek megélése kapcsán hisszük, hogy elhívottak vagyunk mindannyian a legnagyobb kihívások beteljesítésére. A csillogó szempárok örök feladatot sugároznak felénk: felelősek vagyunk értük és bennük a jövőért.

KÉPEK JEGYZÉKE

1. Simon András: Növekedés szeretet által	<i>borító</i>
2. Simon András: Négy földrész szeretetvirága	<i>címlap</i>
3. Simon András: Az egyéniség születése	7
4. Simon András: A szív tudása felülről jön	31
6. Simon András: Állandóan növekvő szeretet	59
7. Simon András: Édes rejtelem	81
8. Petrás Mária: Csángó Madonna gyermekével (Forrás: a szerző tulajdona)	83
9. Simon András: Két félből egy egész csoda	93
10. Simon András: Szeresd önmagad, hogy átölhesd a világot	111
11. Simon András: Tedd közkincsé szíved gazdagságát!	147
12. Simon András: Jövők reménye	155
13. Kép a szerzőről, Kicsi Csilláról (Forrás: a szerző tulajdona)	163

A SZERZŐRŐL

KICSI CSILLA

Óvodapedagógus/kora gyermekkori nevelő
e-mail: cskicsi@hotmail.com

- Születés:** 1960. október 23-án születtem Szolnokon.
Nevelkedés: A paraszti világban nevelkedtem az Alföldi Pusztában.
Család: Férjezett, három gyermek, eddig két unoka

Iskolák, hivatás gyakorlás

1979-ben a Szolnoki Varga Katalin Gimnáziumban érettségiztem.

1981-ben Felsőfokú Óvónőképzőt végeztem Szarvason.

1989-ig Békéscsabán neveltem a rám bízott óvodásokat, különböző beosztásokban.

Sokat tanultam, örök útravalót kaptam a zenei neveléshez Kodály Zoltán tanítványától, Forrai Katalin zenepedagógustól, aki mindig építő kritikával és szeretettel támogatta munkálkodásomat. Ebben az időben ismerkedtem meg Kokas Klára zenepedagógussal, akinek munkássága nagymértékben befolyásolta további életemet.

1993-ban kisgyermekeket fejlesztő, óvó-tanítói képesítést szereztem Kanadában. Itt köteleztem el magam végérvényesen a művészeti nevelés iránt. A Torontói Zenei Konzervatóriumban számtalan személyes útmutatást és szakirányú képzést kaptam Lantos Rezsóné Osváth Edittől, zenepedagógus mesteremtől – Kodály Zoltán egykori tanítványától – a kisgyermek és környezetük zenei nevelését illetően.

Hivatásom gyakorlása során állandó kapcsolatban voltam a magyarországi fejlesztő és reformpedagógia (óvodai) képviselőivel, köztük Porkolábné Dr. Balogh Katalinnal, Dr. Pálfi Sándorral és Nagy Jenőnével, akiknek munkássága nagy hatással volt/van rám.

1998-tól újra Magyarországon munkálkodtam. A gyermekek óvodai nevelése mellett részt vállaltam az óvodapedagógusok nemzetközi tapasztalatcsere-látogatásainak szervezésében, előbb Kanada és Magyarország között, majd a Comenius Program keretében Európa több országában.

A SZERZŐRŐL

2007 márciusától 2019 júniusáig családi okok miatt Sydney (Ausztrália) szolgálatom kijelölt helye. 2019-től Szingapúrban munkálkodom, valamint Magyarországon látok el pedagógiai missziós és mentori tevékenységeket.

Küldetéstudat

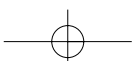
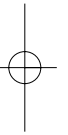
Szakmai munkámban kötelességtudatom vezérel, hogy hűséggel adózzam Kodály Zoltán zenei öröksége előtt. Élethivatásomnak tekintem, hogy Brunszvik Teréz tanítását és az anyaságra történő felkészülést gyakorlati pedagógiai programokon keresztül megismertessem a fiatalabb nemzedékkel.

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Olvasás előtti gondolatok és ösztönző ajánlás Kicsi Csilla „Óvó néni – négy földrészen” című könyvéhez</i>	5
I. AZ ELEVE ELRENDELTELT PÁLYAVÁLASZTÁS	7
Önéletrajzi morzsák	9
A kezdet (amikor 17. esztendőm óvodai dadus néniként megfogalmaztam nevelési hitvallásom alapjait: „gyémánt gyermekből briliáns felnőtté válni”)	13
Tanulmányok, avagy „lehetek-e óvó néni?”	19
II. PEDAGÓGIAI SZÁRNYPRÓBÁLGATÁSOK	31
A Viharsarok sodrásában	33
Szakmai önállósulásom útkeresése	43
A változások jelei az oktatáspolitikában és az óvoda mindennapjaiban	53
III. MAGYAR LÉLEKKEL HELYTÁLLÁS KANADÁBAN	59
Munkálkodásom „nem az Óperenciás”-tengeren túl	61
Az intézményesített csecsemőgondozás élményei (avagy ismerkedés egy új, kora gyermekkori nevelési rendszerrel)	65
Nevelőmunka (amely során Kodály örököseként elplántálhattam: „Legyen a zene mindenkié”)	73
A gyermek olyan, mint egy értékes gyémánt...	79
Csodavárás zenevarázzsal (A keretprogram rövid kivonata)	81
Családias nevelés a Napsugár Otthonban	87

TARTALOMJEGYZÉK

IV. RÉGI ÉRTÉKEKBŐL TÁPLÁLKOZÓ ÚJ PEDAGÓGIAI HAJTÁSOK SZÜLŐHAZÁMBAN ÉS EURÓPÁBAN	93
Forradalmi változások az óvodapedagógiában	95
Hagyományörzés a reformok útján a gyermeknevelésben	101
Újabb rövid kanadai küldetés („Még azt mondják, nem illik a tánc a magyarnak”)	109
V. AUSZTRÁLIA, A NAPPÉNY ÉS VIDÁMSÁG ORSZÁGA	111
A nevelési-oktatási rendszer alternatívái Ausztráliában (ahol már az anyaméhben megtanulják a gyerekek, hogy a pókok és a cápák életterét tisztelni kell)	113
Témaválasztás, tervek megvalósítása a tanulás folyamatában	121
A rövid kaland (amely során bepillantottam egy iskola-előkészítő csoport életébe is)	125
Visszatérés a kora gyermekkori neveléshez	129
Külhonban magyarul...	139
A mamutintézmények kétségbeeső helyzete (melyek a gyakorlatban lassítják a bölcsőde-óvodák programjainak minőségi fejlődését)	141
VI. SZINGAPÚR, A REND ÉS FEGYELEM VÁROSÁLLAMA	147
Szakmai elvárások a lehetőségek tükrében	149
Óvatos nyitás a gyermekek mozgásfejlesztése felé	151
Kora gyermekkori foglalkozások szervezése az elektromos média segítségével	153
Az én utam	155
Az én utam (amely kötelez, hogy haladjak tovább, és szolgáljam a kora gyermekkori nevelést)	157
<i>Képek jegyzéke</i>	161
<i>A szerzőről</i>	163

Kiadó * Gerhardus Kiadó

A kiadó címe: 6720 Szeged, Dóm tér 6.

Grafikák * Simon András

A művész címe: Várfok Galéria – 1012 Budapest, Várfok utca 12.

Borító * Simon András: Növekedés szeretet által

Címlap * Simon András: Földrészek szeretetvirága

Nyelvi referens * Dr. Lengyel Klára habilitált egyetemi docens
(ELTE Bölcsészettudományi Kar)

Szakmai referens * Dr. Pálfi Sándor tanszékvezető/dékáni referens
(Debreceni Egyetem Gyermeknevelési Gyógypedagógiai Kar)

Tördelés és borítóterv * Veres Ildikó

Nyomda * A-Színvonal 2000 Kft.

A nyomda címe: 6722 Szeged, Honvéd tér 5/B

Felelős vezető: Arday Zsolt

ISBN 978-615-6531-02-5